

OLTART

Revistă de cultură

Nr. 1 (54) • Februarie 2026

Slatina

OLTART
Redacția OLTART
Str. Strehareți, nr. 150, Facultatea de Management, Filiala Slatina
Slatina, județul Olt, cod poștal: 230088
Victor Tița, tel: 0767911444
Oana Glasu, tel: 0765462799
e-mail: revistaoltart@gmail.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: Victor TIȚA
Secretar de redacție: Oana GLASU
Colegiul de redacție: Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP,
Dorin POPESCU, Oana GLASU, Florian DUMITRESCU, Mihaela STANA
Tehnoredactare: Hoffman Design hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: Maria IONICĂ

Revistă editată de Biblioteca Județeană Ion Minulescu
cu sprijinul Consiliului Județean Olt
Tiparul realizat la imprimeria Editurii Hoffman
www.LibrariaHoffman.ro
Tel. 0740 984 910
ISSN 2285-598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii. © OltArt, 2026

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Materialele pentru numărul 55 al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail: revistaoltart@gmail.com până la data de 15 aprilie 2026, în Word, Times New Roman, 12, corectat, cu diacritice.

Coperta I, Coperta II și III: Narcisa Barbu - artist plastic, coordonatoarea Cercului de desen „Culorile copilăriei” Slatina, Coperta a IV-a: Noutăți editoriale Editura Hoffman

CUPRINS

Editorial	Nicoll Hellen	<i>Torționarul ideologic și condiția umană: Personalismul buberian ca paradigmă interpretativă în analiza manipulării</i>	5
Literatura la răscruce	Radu Enache	<i>Pseudokritikos sau despre literatura artificială și prostia creativă</i>	12
Dosar de gândire	Maria Ionică	<i>Tentația Rubiconului – o introducere în absolut</i>	18
La aniversară	Aurelian Titu Dumitrescu		22
Eseu	Aurelian Alin Vasilie	<i>Despre Cain și neamul său</i>	24
Dramaturgie și francofonie	Dana Mitru	<i>Particularități discursive în teatrul francofon</i>	36
Calendar	Ianuarie		41
Poezie	Andreea Tănase		42
	Marian Rada		44
	Adela Șulea		46
	Daniel Petrilă		48
	Lidia Asandei		50
	Cornel Simion GALBEN		52
Limba noastră	Gheorghită Ciocoi	<i>Cuvinte cu înțeles uitat</i>	54
Anatomia unei mode	Issabela Cotelin	<i>Homo diplomatus</i>	56
Limba noastră	Florina-Maria BĂCILĂ	<i>Arhitecturi simbolice</i>	59
Proză	Diana ALZNER		65
	Iulia Stavre	<i>Bunicul din grădina de diamant</i>	72
	Dumitru Balaban	<i>În orașul câinelui</i>	77

	Lia Naneș	<i>De Crăciun trecutul nu colindă</i>		81
	Nicolaie DINCĂ	<i>De la o sticlă de vin</i>		87
Raftul cu cărți	Maria Vâtcă	<i>Din nou, în undele înlăcrimate ale harfei</i>		90
	Daniel Luca	<i>Blestemul de a căuta fericirea</i>		93
	Octavian Mihalcea	<i>Tablouri îndrăgostite de ploi rotunde</i>		95
	Serghie Bucur	<i>Adrian Voica, poetul</i>		98
	Mihai Călugărițoiu	<i>Smârdei 34, biobibliografia lui Petre Crăciun</i>		101
Critice		<i>Modelul de existență al lui Eugen Simion în viziunea lui Mihai Cimpoi</i>		103
Calendar	Februarie			109
Etnografica		<i>Dragobetele – o contrapondere la sărbătoarea Sfântului Valentin</i>		110
Muzica zilelor noastre	Adrian Simeanu	<i>Una dintre plăcerile mele: „Violoncellissimo”</i>		114
	Adrian Simeanu	<i>Maestrul Mandeal a venit și la Pitești</i>		115
		<i>Activități și inițiative ale Bibliotecii Județene Olt „Ion Minulescu” Slatina</i>		116
Calendar	Martie			120
Eveniment cultural	Adrian Simeanu	<i>Cei doi M</i>		121
	Adrian Simeanu	<i>De la Roșiorii de Vede...</i>		122

editorial

▮ Nicoll HELLEN

Torționarul ideologic și condiția umană: Personalismul buberian ca paradigmă interpretativă în analiza manipulării

„Arta Conversației” de René Magritte
(1963)

În fața noastră se întinde o lume în neobosită mișcare, κίνηση (kínisi), dar epuizată de propriile condiționări genetice și de configurația socială ce ne încolțește din toate direcțiile. Când privim în crepusculul *amintirilor* noastre ancestrale, προγονικός (progonikós), observăm o *cartografiere a ingineriei „imperiale”* (sociale) care, pe de o parte, ne-a ușurat drumul prin istorie, dar

care, în mod paradoxal, ne-a înghețat într-o rigiditate deloc neînsemnată, generată uneori de caracterul egotic al *omului-mașină*. În acest context, *șabloanele* realității mentale se întrepătrund cu o inerție existențială. Autenticitatea, αυθεντικότητα (afthentikótita), a omului lăuntric — a spiritului înalt ce zace în acesta — ne „obligă” (mai precis, ne îndeamnă) să *privim lumea prin ochii altora* și să *ne aplecăm cu pudoare spre celălalt*, având drept rezultat însăși eliberarea din captivitatea propriilor matrițe sau filtre mentale: biasuri și prejudecăți.

O exigență a redescoperirii *sine-lui* și a reconstruirii sale din temelii, spre a ne putea situa pe coordonatele *virtuților* cardinale, ne arată cum să depășim *angoasa determinismului ontologic*, iar aceasta ia naștere prin neobosită mirare, θαυμασμός (thav-masmós), formă a curiozității pure, περιέργεια (periérgeia), născută din omul nealterat. În acest sens, Martin Buber avertizează că „cel care se raportează la lume prin logica uzului ajunge inevitabil să îl manipuleze și pe Dumnezeu. Rugăciunea, în acest

caz, nu mai este întâlnire, ci povară"[1]. Aceasta este, în esență, *instrumentalizarea religiosului*: o reducere a experienței sacre, fără a cunoaște adevărata dimensiune a întâlnirii cu *divinul* sau cu *celălalt*. Însă memoria, μνήμη (mnimi), și amintirea, ἀνάμνησις (anámnesis), văzute ca modele eliberatoare, ne spun că noi suntem indivizi cu o *potențialitate* unică: *ființe vii* care au capacitatea de a privi cu atenție, προσοχή (prosochi), și de a înțelege în adâncime motivația unei lumi a simulacrelor, cine a creat-o, de ce și cum aceasta caută să accentueze o paradigmă a fatalismului. Aceasta este *o lume creatoare de frumos* ce sălășluiește în *inima iubirii cosmogonice* (ἀναβασις, anavasis).

Altfel spus, în universul relațiilor interumane, perspectiva fiziologică dezvăluie multiple spectre ale experienței umane, care nu se opresc la simpla observare a comportamentului; această mapare nu rămâne abstractă, ci se concretizează în modul în care indivizii se raportează unii la alții — fie prin *mana* (suflu/spirit primordial ordonator), fie prin pietrificarea *Anahata* — iar, spre exemplificare, *cluster*-ele de personalitate devin *lentile* prin care se analizează simbiozele naturale sau forțate prezentate în rândurile anterioare; dinamica unui individ histrionic sau narcisist, carevasăzică, amplifică conflictele ideologice, iar predispozițiile evitante sau dependente modelează forma în care *vulnerabilitățile* sunt experimentate și interpretate, în timp ce fenomene precum DARVO *intelectual* sau acțiunile *mercenariatului digital* nu sunt doar atacuri

externe, ci reflectă *disonanțele cognitive* ale individului, scoțând în evidență felul în care *natura relațională* poate fi manipulată subtil, punând la încercare reziliența *discernământul nostru moral*.

Fiecare interacțiune se transformă într-un teren de testare continuă, așa cum sublinia Buber în aprofundarea relației dintre *Eu* și *Tu*: *natura biologică* a individului, *ritmul* și *vulnerabilitatea* nu constituie doar efecte, ci reprezintă medii propice pentru *cultivarea idealului serafic*, astfel încât a fi în relație înseamnă „a fi ales” și „a alege” (*Erwähltwerden und Erwählen*) — un act simultan de „a îndura” și „a acționa”; această dorință de a fi prezent se intersectează adesea cu *asimetria de putere* și cu rolurile pe care individul le preia, provocând confruntări cu propriile limite, iar Buber evidențiază *anatomia* acestei întâlniri întocmai: „cuvântul fundamental *Eu-Tu* poate să fie rostit numai cu *întreaga ființă*. Adunarea și contopirea întregii ființe nu se poate face prin mine, nu se poate face fără mine. Mă împlinesc prin *Tu*; devenind *Eu*, îl rostesc pe *Tu*. Orice viață adevărată este întâlnire”[2], perspectivă ce sugerează că fiecare relație devine un *laborator al conștiinței* în care individul, prin implicarea ființei sale, exersează *intuiția morală*, dezvoltă *virtuțile intelectuale* și forjează capacitatea de *reflecție etică*.

Această interogație asupra *condiției umane* își găsește un câmp privilegiat *originar* în *sfera religiosului*, acolo unde tensiunea dintre *memorie*, *vocație* și *sens* se articulează în raport cu transcendența. „Intenționalitatea proprie fenome-

nului religios se exprimă printr-o dublă articulare: pe de o parte, printr-o dimensiune calitativă, orientată spre profunzimea raportării personale la *sacru*, iar pe de altă parte, printr-o dimensiune cantitativă, care tinde spre *universalizare* și extindere *simbolică*. În acest context, renunțarea la religiozitatea personală în favoarea unei *meta-religii*, menită să omogenizeze diferențele teologice într-o construcție politico-filosofică globală, se conturează, din această perspectivă, drept un *deficit epistemic* [3]. O asemenea orientare își găsește expresia în ecumenism, în măsura în care acesta tinde să „substitue *relația verticală*, dintre om și divinitate, cu o formă de *relaționalitate orizontală*, întemeiată pe interacțiunea dintre subiecți umani. Această mutație poate fi interpretată, în ultimă instanță, ca o disfuncționalitate de ordin *noetic*, în măsura în care compromite capacitatea spiritului de a distinge între *adevărul revelat teologic* și *consensul intersubiectiv* [4]. Fără a contesta faptul că *ecumenismul poate îndeplini, în anumite condiții, rolul unui vector al cunoașterii și al dialogului intercultural*, se impune totuși sublinierea că legitimitatea sa rămâne strict condiționată de o utilizare prudentă și riguros delimitată. Conform Părintelui Francis Bethel, un reprezentant în rândul călugărilor benedictini, negarea ordinii naturale este, în fond, considerată erezia fundamentală a timpului nostru [6]; prin urmare, respectarea acesteia este crucială în progresul moral și cultural al civilizației postmoderne, întrucât, *în caz contrar, orice transgre-*

sare conduce la manifestări de anomie și anarhie.

În filozofie, relația dintre domeniul praxiologic și cel axiologic este foarte importantă, ele fiind inextricabil legate, *fiecare lume reflectând și completând semnificația celeilalte; acțiunea* nu este un eveniment marginal, ci un factor constitutiv al practicilor care modelează *existența* și îi conferă *substanță*, astfel încât o atitudine ireverențioasă față de normele sociale juste și valorile convenționale morale poate fi văzută ca o formă de malformare prin abatere, dar poate contribui și la descoperirea acestuia, iar în acest sens sentimentul de „acasă”, apartenența la un grup sau o comunitate — οἶκος (oikos) — și nostalgia — νοσταλγία (nostalgia), o combinație a cuvintelor νόστος (nostos), care înseamnă „dor”, și ἄλγος (algos), care înseamnă „durere” [7] — vin să semnaleze necesitatea unei moderații σωφροσύνη (sōphrosynē) într-o lume dominată de *raporturi efemere și discursuri eufemistice*. Aici, conceptul de οἶκος consolidându-se ca reper al protecției căminului și al familiei, garantează conservarea artei, tradițiilor și a identității culturale.

Cultivarea echilibrului dintre protecția οἶκος-ului și deschiderea către incertitudine se constituie, așadar, ca un preambul pentru înțelegerea modului în care societățile tradiționale, au structurat experiența umană, *creând cadre colective menite să ordoneze valorile, să ghideze tranzițiile sociale și să confere sens existenței individuale*, după cum arată Roger Scruton atunci când afirmă că „în societatea antropologilor înșiși (bineînțeleș, a unor antropologi ca

Frazer, van Gennep și Lévy-Bruhl), exista un depozit comun de *mituri, ritualuri și ceremonii*, creând un sentiment comparabil al originii divine a societății și al dreptului său absolut de a pretinde *sacrificiul*; adolescenții erau cultivați în *religia ancestrală* și învățați să-i respecte riturile; experiențele omenești cruciale precum *nașterea, căsătoria și moartea* erau încă experiențe colective, în care indivizii treceau de la un statut la altul; sentimentele erotice erau privite ca *pregătiri pentru căsătorie* și erau sublimite la timp — adică nu doar idealizate, ci și supuse unor grele încercări și îngrădite de interdicții —, iar căsătoria era, așa cum a fost întotdeauna, principalul mijloc de a transmite cunoașterea morală”[8].

Mai departe, Buber vorbește despre „*misterul prezenței*”[9], acea dimensiune esențială a *întâlnirii*, în fața căreia omul poate învăța, așa cum spunea el, că „celălalt este prezent în fața lui Eu ca un Tu care i se adresează în mod concret, nu ca o creație a imaginației sale, nici ca un simplu sentiment al apariției lui, cu atât mai puțin ca obiect de cunoaștere, ci ca termen al unei stări de *grație*, în care, o dată cu revărsarea din sine a lui Eu, o dată cu misterul esențial al acestuia, persoana învăță misterul complet al lui Tu care-i vine în întâmpinare”[10]; în această privință, Buber subliniază că „misterul în a cărui prezență viețuim rămâne nealterat în esența sa. El ni se face însă prezent ca *eveniment al mântuirii*: ne-am apropiat de Dumnezeu nu prin elucidarea Ființei Sale, ci prin întâlnire; am trăit realitatea mântuirii (*Erlösung*)”[11]. În acest context

introspecția și cultivarea unei culturi soteriologice capabile să reconstruiască sensul experienței *sublimului* devin nu doar un *exercițiu intelectual*, ci o *călătorie care transformă umbrele în trepte*. Pe scurt, relația individului cu aceste structuri nu este nici pasivă, nici izolată, deoarece *capitalul moral, cultural și social* în care se situează condiționează felul în care se experimentează lumea.

În contextul contemporan, pe acest drum al redescoperirii sine-lui și al cunoașterii, omul se poate întâlni cu multe obstacole exterioare, unul dintre ele fiind constituit de ceea ce putem numi *torționarul ideologic*. Mutilat sufletește, acesta orbecăie în a sa *căutare luciferică*, strălucind într-o iluminare care și-a pierdut lumina. El rostogolește aceleași teme, tot așa cum se învâрте o *morișcă a infernului*, cunoașterea — γνῶσις (gnósis) — devenind un instrument al îndochinării. Un *discurs aparent doct*, în fapt unul de sorginte propagandistică, se revărsa ca o *vraje întunecată* peste populația goală de profunzime, care vede în torționarul ideologic un salvator. Flăcările torționarilor ideologici — „domni și doamne de societate”, oameni cu „prințipii”, rude cu mercenarul ideologic, fiind lipsiți de *identitate* — îi premerg pe ziditorii de minciuni. Acești închinători ai unui duh smintitor, cu aer pestilențial, sunt dintâi ferecători ai unui *talibanism cultural*. Așa cum își înșală partenerii romantici, așa își înșală și adulatorii, reușind în cele din urmă să se autoamăgească cu o pretinsă noblete sufletească. *Ideile* pentru care luptă torționarul ideologic, fie că îi aparțin,

fie că sunt împrumutate sau furate, devin proprii lui *idoli*. Astfel, torționarul rămâne o victimă a minții sale, sclav al unei perfide gândiri. Într-un *dans mortuar* printre ghețari, agale, se ofilește inima sa. Nu asemenea „spânzuratului”, „magicianului” ori „nebunului”, ci unui meșteșugar de fantasmе, *torționarul ideologic continuă în mersul său nevrotic, oblăduind norodul cu sfinte blesteme*.

Drept consecință, *talibanismul cultural*, în viziunea mea, reprezintă o formă specifică de propagandă în care *torționarul ideologic* folosește cultura ca pe un instrument pentru promovarea unei agende politice sau ideologice precise. În acest context, artele frumoase, καλές τέχνες (kalés téchnes), educația, εκπαίδευση (ek-paídefsi) și cultura, πολιτισμός (politimós), nu mai sunt doar mijloace de emancipare intelectuală și identitară, ci devin *instrumente de alienare*. Astfel, ele generează ceea ce putem numi pseudointelectualismul, modelând percepțiile și valorile într-o direcție care servește interesele oligarhice. Acest fenomen poate apărea în orice tip de comunitate, *fie tradițională, fie progresistă*. Chiar și în contexte care promovează incluziunea, cum ar fi cele bazate pe „*metisaj cultural*” sau pe apeluri la universalism, *talibanismul cultural poate ascunde practici subtile de natură totalitară*. În aceste cazuri, *principiul universalist poate fi folosit pentru a impune o doctrină* care, sub pretextul diversității, limitează, de fapt, autenticitatea acesteia, iar susținătorii unei astfel de agende pot manifesta *comportamente fundamentaliste*, similare celor ale „*talibanilor*”, indi-

ferent de gradul de conștientizare a impactului.

O agendă ideologică operează printr-o combinație de instrumente directe și strategii de soft power, adaptând discursul pentru a se alinia obiectivelor politice. *Într-un regim totalitar, în care arta și cultura sunt mobilizate pentru scopuri propagandistice, torționarul ideologic se comportă similar unui extremist religios, manipulând simboluri și ritualuri pentru a-și justifica autoritatea*. Mecanismul propagandei — fie ea religioasă, politică sau culturală — funcționează într-o manieră complexă, adaptându-se la necesitățile celor aflați la putere, dar convergând, în cele din urmă, spre un obiectiv central: *erodarea gândirii critice*, κριτική σκέψη (kritikí sképsi). În această perspectivă, orice propagandist poate fi privit, pe plan filozofic, drept un „*taliban*” al *ideilor*. Totuși, noțiunea de „*talibanism cultural*” nu se limitează la aplicarea literală a dogmei; ea include o gamă variată de manifestări și interpretări, care, împreună, descriu modul în care *ideologia domină și rescrie discursul public*. Această paradigmă poate fi reinterpretată în termenii viziunii lui Carl Schmitt ca o *formă inversă de katechon* — un „*restrainer*” care, în loc să protejeze ordinea stabilită, o ține captivă într-o stare de stagnare ideologică. În acest context, *katechonul inversat* devine un mecanism care, prin controlul ideologic, împiedică evoluția gândirii critice și apariția unei noi ordini a libertății de exprimare, ținând într-o stare de imobilitate transformările esențiale ale conștiinței colective.

O altă fațetă a acestuia poate fi „*abolirea identitară*”. În acest caz, operele de artă sunt folosite pentru a asimila sau șterge din imaginarul colectiv concepte precum ființa umană, individul, persoana, natura umană, dar și identitățile religioase, θρησκευτική ταυτότητα (thriskeftikí taftótita), ori naționale. Astfel, *cultura nu mai este un spațiu de reflecție și emancipare, ci devine un instrument de uniformizare și constrângere*. În acest context, efectul de *brain fog* — acea stare de confuzie mentală, indusă de o expunere continuă la mesaje vagi și contradictorii — „*contribuie*” la anularea clarității individului, *permițând astfel ca schimbările recurente în percepția colectivă să fie implementate fără o rezistență reală*. O altă trăsătură este *efectul Barnum*, în care *arta nu mai este un spațiu al frumosului, ci un vehicul armat care își subordonează publicul prin promisiunea unei iubiri false*. Un exemplu relevant în acest sens poate fi găsit în România, în cadrul expoziției *Nymph and Zombies* (Art Safari, București, 2023), unde libertatea artistică este utilizată în mod explicit pentru a transmite mesaje politice și ideologice, evidențiind *modul în care arta poate fi capturată de mecanisme subtile de talibanism cultural*.

Această *instrumentalizare a culturii* evidențiază, în contrast, importanța unei tradiții artistice, care, așa cum subliniază Scruton, funcționează ca un *sistem de referințe și moșteniri în care inovația se naște și se susține*: „Dacă aceste gânduri sunt adevărate, atunci ele ne ajută să explicăm importanța tradiției și a complementului ei, *originalitatea*. O

tradiție artistică e un sistem ce evoluează constant, alcătuit din convenții, aluzii, referințe încrucișate și așteptări împărtășite. *Temele, formele, ornamentele și stilurile* sunt lucruri deopotrivă moștenite și inventate, iar *moștenirea* e parte din ceea ce face cu putință invenția. Opera de artă de succes prezintă un conținut exemplar într-o formă exemplară. Caracterul ei de scop implică faptul că e de neînlocuit — nu există nici o altă operă care să poată face la fel de bine ceea ce face ea, întrucât ea se face pe sine. Așadar ea este întotdeauna prezentă, niciodată depășită ori înlocuită, te așteaptă să te întorci la ea. Inevitabil, prin urmare, *o cultură înaltă implică un repertoriu, o acumulare de opere de artă și de sentințe, care creează temeiul unde se înrădăci-nează noul și surprinzătorul*”[12].

În cele din urmă, fiecare *întâlnire* devine un test al *omeniei, umanității și onestității*, respectiv „de a întâlni pe Celălalt ca un Tu viu și prezent”[13]. Prin contrast, *torționarul ideologic se înfățișează ca un paznic al „adevărului”, învăluit într-o aură de mesianism politic*; însă această formă de autoritate *reimaginează* „*existența, așa cum este tematizată în ontologia heideggeriană prin conceptul de Fürsorge, care rămâne prinsă într-o structură monologică; în schimb, relația buberiană se constituie ca eveniment al întâlnirii vii, ca prezență ireductibilă și adresare reciprocă, în care sensul se naște în spațiul dialogic al revelării*”[14]. *Torționarul ideologic, în loc să se angajeze într-o distinsă, revelatoare și prietenoasă conversație, impune o viziune, limitând „libertatea persoanei*

de a se lăsa chemată de real într-o relație de reciprocitate, în care lumea este recunoscută ca *alteritate* — ca *Tu*”[15]. Fluxul acesta, precum cel de la *cancel culture* la *atacul preventiv*, relevă modul în care *valorile pot fi transformate în instrumente de uniformizare și control*. Însă, „în orizontul gândirii lui Lévinas, „*accesul*” la alteritate nu se epuizează în actul neutru al percepției, ci se deschide ca o invitație”[16]. Dorința de a oferi și de a primi sprijin afectiv, implicarea socială și responsabilitatea personală constituie, în acest cadru, nu doar exerciții etice, ci veritabile modalități de afirmare a autonomiei și integrității individului, în care *relația dintre Eu și Tu este înțeleasă ca o îmbrățișare*.

Bibliografie:

1. Buber, M. (2022). *Eu și Tu* (Șt. Aug. Doinaș, trad. și prefață, ediția a II-a, Humanitas).
2. Scruton, R. (2024). *Cultura modernă pe înțelesul oamenilor inteligenți*, Humanitas.
3. Frazer, J. G. (1922). *The golden bough: A study in magic and religion* (3rd ed.), The Macmillan Company, Cornell University Library.
4. Van Gennep, A. (1960). *The rites of passage* (M. B. Vizedom & G. L. Capfee, Trans.; S. T. Kimball, Intro.), University of Chicago Press. (Original work published 1908).
5. Lévy-Bruhl, L. (1922). *La mentalité primitive*, Librairie Félix Alcan.

Referințe:

- Institute for Islamic, Christian & Jewish Studies (2024). *I and Thou: Martin Buber's Philosophy of Dialogue*. Link
- Mureșan, V. (2023.). *Critica ecumenismului esoteric*
- PhilosophyToons (2025). *Martin Buber: I and Thou*. Link
- The University of Chicago (2018). *Conference: Martin Buber, Philosopher of Dialogue*. Link

Notă: Conceptele de *torționar* și *mercenar ideologic*, respectiv *talibanism cultural*, au fost formulate pe baza observațiilor empirice asupra mecanismelor de propagandă politico-religioasă din diverse comunități creștine din România, precum și a experiențelor directe cu actori implicați în aceste practici.

literatura la răscruce

■ Radu ENACHE

Pseudokritikos**sau despre literatura artificială și prostia creativă**

Motto:

*„— Amice, ești idiot!**— Ba nu, domnule!”*(I. L. Caragiale, *Căldură mare*)

Ideea acestui text mă urmărește de mai multă vreme, dar abia recentul încheiat târg de carte Gaudeamus m-a hotărât să o pun pe hârtie. Poate contrar așteptărilor generate de titlu, ceea ce urmează nu este un pamflet și nici o critică propriu-zisă, ci o succesiune de observații și întrebări legate de un fenomen despre care se vorbește mult, în legătură cu care autoritățile fac puțin spre deloc și pe care mai ales cei care au copii de vârstă școlară îl resimt din ce în ce mai puternic.

Așa cum probabil bănuți, este vorba despre explozia pe care o cunoaște inteligența artificială (IA) și, mai precis, în cazul pe care îl discutăm, sistemele de inteligență artificială generativă, bazate pe modele de limbaj mari (Large Language Models – LLM). Și, de aici, două întrebări pe care și le pune foarte multă lume:

Oare IA va fi în stare să suplinească inteligența umană?

Oare IA va depăși inteligența umană?

Cele două întrebări nu sunt identice.

Prima consideră IA doar ca o altă etapă în seria mecanizare – automatizare – robotizare, deci ca fiind ceva care nu e fundamental o „noutate”, ci doar o perfecționare a unor artefacte umane. La această întrebare se opresc cei care spun: „oricât de perfecționată ar fi, IA este (și va rămâne!) concepută, proiectată și gestionată în ansamblu tot de o inteligență umană”. Adică, subliminal: Omul este singurul Dumnezeu!

Cea de-a doua întrebare este pusă de cei care au luat în serios literatura ultimului secol (inclusiv, sau mai ales, literatura științifico-fantastică). Aceștia consideră reală posibilitatea ca IA să devină autonomă și chiar suverană și independentă (vai, ce cuvinte!) față de inteligența umană. Mesajul subliminal este: omul generează un nou Dumnezeu (sau chiar mai mulți!).

Desigur, generalizările sau încercările de a răspunde principal se împotmolesc în diverse „bule” de discuție, în care nu intervin nici specialiștii de înaltă calificare, nici „cetățenii ideali”, adică acei oameni care, fără a fi de specialitate, își dau silința de a înțelege, cu bună credință, atât avantajele cât și riscurile aplicării IA în antroposferă.

În cele ce urmează, voi atinge două probleme distincte. Prima este cea a influenței sistemelor LLM în învățământ, iar cea de-a doua privește viitorul literaturii, în special al celei beletristice.

Problema școlară

Încerc, deși îmi este foarte greu, să separ influența sistemelor LLM de furtuna din sistemul românesc de învățământ care continuă de peste 30 de ani. Având în vedere că, firesc, mai toată lumea are copii de vârstă școlară și e preocupată de viitorul odraslelor, ne aflăm într-o cotcodăceală perpetuă. Toți părinții, bunicii și alte rubedenii sunt preocupați de „reforma învățământului” și au păreri radicale și categorice.

Problema de la colțul străzii și de la ușa cancelariei este mai degrabă polițienească: „Dacă o lucrare, proiect, sinteză poate fi preluată de orice elev de pe o astfel de platformă, cum putem să evaluăm corect ceea ce știe și ceea ce este în stare să reproducă sau să dezvolte elevul fără a avea acces la asemenea platforme?”

Problema se pune începând de la gimnaziu până la studiile doctorale și chiar mai departe. Cine surfează cât de puțin pe internet descoperă nenumărate oferte de aplicații IA care se laudă că nu pot fi detectate de programele antiplagiat și, probabil, chiar așa este. Chiar presupunând că reclamele exagerează, paleta de elemente pe care le oferă aceste aplicații este impresionantă: de la o propunere de problemă academică, la adunarea bibliografiei despre temă, la operationalizarea unei cercetări și până la re-

dactarea finală a rezultatelor, inclusiv imagini, grafice, tabele etc.

Aș atrage atenția că acest fenomen apare în condițiile în care, de vreo 10-15 ani, la majoritatea universităților acreditate, mărimea și complexitatea unor lucrări de absolvire, de licență sau masterat, a scăzut continuu (mă refer strict la volumul lucrărilor, ca număr de pagini).

E o situație care nu afectează doar România, dar în România mi se pare că, până în acest moment, factorii decizionali par a fi paralizați ca în fața unui tsunami pe care îl văd în mod evident și despre care știu cu siguranță că va mătura totul în calea sa. Cu alte cuvinte, nu există, din câte știu eu, niciun fel de reacție concertată, coerentă și rațională care să încerce să ofere un mod de a gestiona viitorul, măcar pe termen scurt.

Discutând strict despre utilizarea sistemelor de inteligență artificială din procesul de învățământ, observăm mai multe poziții (ușor fundamentaliste):

- dorința de a avea un sistem de învățământ cât mai „modern”;

- dorința ca propriul copil să fie plasat cât mai sus într-o ierarhie calitativă a unităților școlare;

- presupoziția că resursele familiei (financiare, de relaționare etc.) trebuie să conteze cât mai mult pe parcursul școlar al copilului;

- dorința de echitate în sistemul de note, evaluări, examene, calificative;

- ideea absolvirii obligatorii maxime (în sensul că aparținătorii își doresc pentru odrasle diploma de baccalaureat și garantarea admiterii în învățământul superior); de la această poziție face excepție o categorie, din păcate foarte numeroasă, aceea a

părinților foarte săraci, cu precădere din mediul rural, adică acolo unde se înregistrează procente uriașe de abandon școlar.

După cum se vede, problematizarea interesează mai cu seamă familiile relativ înstărite, cu precădere din mediul urban și, privind enumerarea de mai sus, constatăm că pozițiile asumate sunt în foarte mare măsură contradictorii.

Într-adevăr, o familie înstărită din mediul urban, în care ambii părinți lucrează, va oferi copilului, de la o vârstă fragedă, acces la smartphone sau tabletă, cu corolarul că utilizatorul își va însuși foarte rapid conceptele de aplicație, încărcare-descărcare și utilizare. În acest fel, avem deja tineri care au împlinit 20 de ani și care, atunci când aveau 4-5 ani, au învățat să utilizeze dispozitive digitale înainte de a ține un creion sau un stilou în mână.

Părinții, încântați desigur de performanțele acestor copii, nu vor accepta din partea sistemului de învățământ decât un „upgrade” tehnologic. („Cum, dragă, Gigel al meu butonează tableta de la 5 ani și acum ăștia îl pun să scrie cu pixul pe hârtie?!”)

Reflex social, echitatea este văzută, în România de astăzi, exclusiv „în sus”. Adică, exact ca pe vremea lui Grigore Alexandrescu: „noi vrem egalitate, dar nu pentru căței!” Această presiune este susținută și întărită de resursele financiare sau relaționale ale familiei. Părinții sunt dispuși la sacrificii pentru ca propriul copil să aibă și el smartphone de același tip ca al colegilor. Și, cu cât modelul este mai nou și mai performant, cu atât va fi mai folosit de elevi în aplicațiile de

ultimă oră. Iar aceste aplicații sunt, aproape exclusiv, de divertisment. Este suficient să privim un grup de elevi în parc, în mall sau în autobuz cum își arată unul altuia diverse aplicații pe telefonul mobil.

Nu știu cum este exact situația în alte țări, dar în România s-a accentuat, în ultimele trei decenii, o trăsătură veche încă de la sfârșitul secolului XIX, aceea de a vâna diplome.

Edificarea României moderne după 1878 a indus profund, mai întâi elitelor și apoi, treptat, și celorlalte categorii sociale, ideea că ascensorul social cel mai solid este absolvirea treptelor de învățământ, adică diplomele obținute. După 1990, trecerea României la o societate concurențial-capitalistă a accentuat obsesia pentru diplome. De aici a rezultat o cristalizare a convingerii că viața este un parcurs fix, cu niște stații din loc în loc, și individul, odată intrat pe această traiectorie, nu trebuie decât să-și ridice de la aceste stații, niște diplome care i se cuvin prin simplul fapt că el parcurge traseul. Cu alte cuvinte, dacă eu, elev, îmi fac norma de prezențe și predau lucrările care sunt cerute de programă, atunci mi se cuvine să primesc diploma indiferent de nivelul cunoștințelor mele reale.

Reprezentarea vieții în acest mod este o poartă larg deschisă pentru folosirea IA ca instrument ajutător, suplinitor și chiar înlocuitor al efortului propriu.

Am făcut această lungă paranteză pentru a evidenția că un instrument de tipul ChatGPT, de exemplu, nu mai poate fi exclus dintre vectorii care influențează învățământul modern. Aceste instrumente sunt accesibile oricui, cu performanțe din ce în ce

mai bune și cu o promovare publică din ce în ce mai agresivă. Pe de altă parte, devine din ce în ce mai evident că, beneficiind de asemenea instrumente, elevul mediu este tentat să adopte principiul minimei rezistențe, adică să învețe strict modalitatea prin care se instalează o aplicație și, eventual, capacitatea de a transmite aplicației sarcinile primite la școală. Cu alte cuvinte, elevul devine doar releul dintre problema pe care o transmite profesorul și soluția pe care o oferă aplicația.

Ce e de făcut? Este clar că atitudinea polițienească este contraproductivă. Dacă privim aplicațiile IA ca pe un mijloc de fraudă școlară, nu vom ajunge la niciun rezultat, întrucât „hoții” vor fi întotdeauna cu un pas înaintea „vardiștilor”¹.

Soluția principală și logică este aceea că învățământul public va fi obligat să integreze produsele IA în structura sa. Situația este oarecum analoagă celei în care învățământul medieval a trebuit să integreze lucrările tipărite, după invenția și generalizarea tiparului.

Este greu de imaginat cum se va produce practic acest lucru. Spre deosebire de trecerea de la manuscris la cartea tipărită, care s-a petrecut într-un interval de peste 200 de ani, inovațiile în domeniul IT și în produsele IA sunt extrem de rapide. De aceea este foarte probabil ca șocul pe care utilizarea acestor instrumente îl produce asupra societății să aibă rezultate paradoxale. Ne putem imagina sisteme de învățământ care,

internalizând diverse aplicații de IA, să pregătească indivizi specializați la vârf, dar, în același timp, și apariția unei categorii de persoane care vor deveni utilizatori.

Analog cu modul în care inventarea automobilului a generat, în timp, pe de o parte ingineri constructori de automobile și, pe de altă parte, șoferi profesioniști.

Problema literaturii (și, în sens mai larg, a creației artistice)

Chestiunea cu școala și referatele școlare este strâns legată de literatură, de producția literară și de lectură văzută ca obicei fundamental al modernității. Pentru omul modern generic, a petrece o oră pe zi citind dintr-o carte face parte dintr-un ideal burghezo-aristocratic al nu doar prosperității. Acest om modern, bărbat sau femeie, poate fi imaginat și într-un salon al Angliei victoriene, și într-un club de oameni de afaceri de pe Coasta de Est a Statelor Unite de la 1900, și pe terasa unei cafenele venețiene sau în reședința de la țară a unei familii aristocrate de pe vremea țarului Nicolae al II-lea. Acest om modern generic, *Cititorul*, l-a reflectat cumva, ca o imagine într-o oglindă, și pe omul modern care creează texte, muzică, arte plastice. Îl vom numi pe acesta *Scriitor*, incluzând aici și pictorii, sculptorii, muzicienii etc.

Desigur, o analiză imagologică ar putea să ne arate că între imaginea „cititorilor” (oameni decenti, serioși, bine îmbrăcați, într-un cadru confortabil și intelectual) și imaginea „scriitorilor” (de multe ori reprezentați cu figuri chinuite, cu ținute mai puțin ordonate) există o diferență și

¹ Așa cum am mai amintit, printre caracteristicile evidențiate în promovarea publică a platformelor de editare text, se găsește la loc de cinste și aceea că textele nu pot fi detectate de programele antiplagiat.

această diferență spune ceva, pentru că o creație autentică implică o suferință, pe care de multe ori o regăsim în imaginea figurativă a creatorului. Pe câtă vreme imaginea celui care receptează, a cititorului, este prin excelență imaginea cuiva care primește ceva deja purificat, deja prelucrat, ca să spunem așa, *prêt à porter*.

A doua jumătate a secolului XX a adus în întregul spațiu european, nord-american, dar și în alte regiuni ale lumii, odată cu o lungă perioadă de pace, și o producție de carte care a crescut exponențial de la an la an. Faptul că în Europa, în America și Extremul Orient s-au dezvoltat în aceleași perioadă radioul și televiziunea a mascat într-o mare măsură producția de carte. Dar numărul de titluri, de autori, de traduceri a fost uriaș și a continuat să crească și în primele decenii ale secolului XXI. Vom discuta, în cele ce urmează, despre literatura beletristică.

Un raționament care să ducă la o soluție validă trebuie să înceapă cu o întrebare bine pusă. Care este oare întrebarea care ar trebui să fie pusă pentru a declanșa o chestionare cu folos asupra relației între creația literară (artistică) și IA? să ne imaginăm că avem în față un cititor model interesat de literatură. Noi, cei care întrebăm, suntem o combinație formată dintr-un scriitor decent, dar nu genial, care dispune de un sistem LLM cu cea mai mare performanță la ora actuală. Firește, cititorul nu știe cu cine stă de vorbă, iar noi îl întrebăm:

Bună ziua! Văd că citiți o carte. Mă interesează oamenii care citesc, ceea ce citesc și de ce citesc ei ceea ce citesc. Dumneavoastră ce citiți?

Bună ziua, mulțumesc de întrebare! Sunt un cititor pasionat și acum citesc un roman contemporan despre viața unui tânăr din provincie care a ajuns în capitală și încearcă să-și găsească un loc în viață.

Spuneți că este un roman contemporan. Autorul vă este cunoscut? Cum ați ajuns la această carte?

Nu, autorul nu-mi este cunoscut, dar sunt conectat la un grup de lectură care promovează literatura contemporană și recomandă tineri autori și romane noi.

Un criteriu ar fi, deci, noutatea. Cam câte cărți citiți lunar?

Oh! Depinde... Când am timp și textul este pasionant, în medie, cam un volum pe lună. Mă refer la un roman de circa 200 de pagini. Știți, nu sunt decât un consumator obișnuit de literatură, cititul este, pentru mine, o delectare la sfârșitul unei zile de muncă.

Înțeleg că preferințele de lectură vă sunt orientate de grupul în care activați. Ați fost vreodată nemulțumit sau dezamăgit de cărțile recomandate?

Poate că „dezamăgit” sau „nemulțumit” sunt cuvinte prea grele, dar, da, uneori, la sfârșitul unei cărți, am sentimentul că putea fi ceva mai mult.

Ați avut vreodată dorința, într-o asemenea situație, de a-i spune autorului că ar fi putut să scrie mai bine?

O, da, desigur!

Și, din această perspectivă, v-ar surâde ideea de a avea trei-patru scriitori, de diferite genuri literare, cu care să aveți un dialog permanent, în timp ce le citiți romanele?

Ha, ha! Ar fi interesant, dar mi se pare prea fantezist.

De ce? Procedul nu este deloc nou. Încă din secolul XIX, în Anglia, Franța,

Germania, Rusia, Statele Unite și alte țări, foarte multe romane se publicau în foileton, în reviste lunare. Cititorii, obișnuiau să scrie la Poșta Redacției și să-și exprime părerile și dorințele asupra acțiunii în desfășurare a romanului respectiv. Revistele, pentru a nu-și pierde cititorii, puneau presiune pe scriitori să țină seama de observațiile cititorilor. În secolul XX, încă din anii 30, romanele în foileton s-au mutat la radio. Ascultătorii aveau atunci posibilitatea fie să scrie la postul de radio, fie chiar să intervina, telefonic, în pauzele de publicitate. Ceva mai târziu, începând cu anii 60, fenomenul s-a mutat la televiziune și serialele au ajuns la sute și sute de episoade tocmai pentru că în structura de producție au fost cooptate și echipe de cercetare care chestionau telespectatorii în mod științific, stabilind cu precizie care fir narativ are cea mai mare rată de favorabilitate, în ce măsură un personaj sau altul atrage simpatia sau interesul publicului. De ce ar fi fantezistă ipoteza ca să aveți la dispoziție scriitori care să scrie special pentru gustul și așteptările dumneavoastră?

Păi, și cât ar costa așa ceva?

Nu mai mult decât vă costă achizițiile cărților fizice într-un an!

Vă rog să nu luați dialogul imaginar de mai sus ca pe o reclamă sau o pledoarie pentru literatura generată artificial, în funcție de preferințele Cititorului. (Atenție, spre deosebire de foiletoane și seriale, sistemele LLM pot genera „creații” personalizate, distincte, pentru fiecare cititor!)

Am încercat doar să evidențiez ideea că volumul de literatură (neartificială!) care se produce anual în lume este atât de mare încât poate alimenta o bază de date absolut uriașă din care sistemele LLM pot extrage, fără

teamă de a epuiza stocul, „creații noi”, pur și simplu combinând elemente lingvistice și estetice preluate din această bază de date. Ne aflăm, deci, în situația în care sistemele IA sunt chestionate doar dacă ar fi în stare să suplinească inteligența umană, adică prima întrebare pusă în acest text.

Răspunsul, din păcate, este – da!

De ce spun „din păcate”?

Pentru că a aduce la nivelul cititorului (adică al consumatorului) mediu problema creației artistice aruncă în aer însăși noțiunea de artă. Arta devine un bun de consum, standardizabil, iar *catharsis*-ul, transfigurarea artistică, nu mai este marcat de suferința de a înțelege și accepta lumea (care nu este a noastră), ci devine o medie edulcorată la nivelul înțelegerii fiecărui individ.

Ceea ce ar trebui să fie filtrul – critica de specialitate – dispare pur și simplu. Ierarhiile și recunoașterea publică se transformă în „trenduri” și campanii publicitare. IA poate să producă un univers infinit de *mimesis*-uri, dar, așa cum am spus, nici un *catharsis* veritabil.

Care ar fi o posibilă soluție? Așa cum apare, străveziu, din cele de mai sus, individul poate acumula (și aici o IA bine strunită poate ajuta!) o colecție de *mimesis*-uri, dar, pentru a-și împlini destinul de om, *catharsis*-ul trebuie căutat individual și natural.

Vorba poetului:

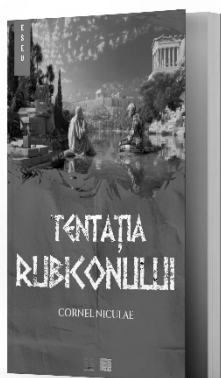
„Ci trăiește, pătimește,
Și-ai s-auzi cum iarba crește!”

dosar de gândire

■ Maria IONICĂ

Tentația Rubiconului – o introducere în absolut

Acesta este titlul recentei cărți apărute, în condiții grafice de excepție, la editura bucureșteană Literagraf, sub semnătura profesorului-filosof doctor Cornel Niculae, personalitate marcantă a învățământului oltean și a vieții culturale slătinene.

Cititorii revistelor „Agora literară”, „Oltart”, „Bilete de papagal” (serie nouă) ș.a. sunt deja obișnuiți cu profunzimea ideilor și farmecul scrierilor acestui talentat filosof-poet, excelând mereu la granița dintre filosofie și literatură, cu frecvente și captivante incursiuni în istorie, mitologie, folclor, religie. Axat, după cum se anunță chiar din „Cuvântul Înainte”, pe o tematică

de perenă actualitate și crucială importanță pentru omenire – raportul om-univers/ viață-moarte/ timp-eternitate, volumul demonstrează capacitatea autorului de a răzbate în domeniul științelor abstracte, valorificând cunoștințe de fizică și matematică, cosmologie și astronomie și trimitând la fenomene explicate cu terminologia specifică (curbura spațiului și a timpului, teoria cuantică, teoria relativității, genotip, fenotip, hazard, raze X, *Big-Bang* ș.a., respectiv, materie, celulă, atom, vid, gravitație, proton, genă etc.), până la inteligența artificială, despre care se discută mult în ultima vreme. Pentru ilustrarea unor asemenea idei/ teorii se apelează la nume sonore din știința și cultura omenirii (Diogene, Hesiod, Platon, Pitagora, Parmenide, Socrate, Galilei, Heraclit, Kant, Nietzsche, Einstein, Heidegger, Spinoza, Descartes, John Locke etc.), până la fizicieni, astronomi și matematicieni contemporani (John Hands, Carl Sagan, Stephen Hawking, Martin Rees, Martin Bojowald¹), la loc de cinste fiind și

¹ Fizician german, n. 1973.

folclorul românesc²², dar și genii ca Eminescu, Brâncuși, Noica...

Înzestrat orator³³ – cum a demonstrat nu numai în cursurile susținute și azi în fața studenților de la filiala locală a Universității din Pitești, dar și în numeroasele intervenții din emisiuni de la diferite posturi de televiziune (inclusiv, centrale), dialecticianul își începe frapant, modest și incitant, demersul: „Ce înseamnă a fi om? Nu știu. Dar cred că știu câte ceva despre ce este omul. Voi încerca să argumentez că între *a fi* și *este* încapă și se definește o diferență ontologică. *A fi* nu se confundă cu *este*” și... de aici încolo, de la Punctul 0 al universului / „neînceputul” (v. și inspirata trimitere la eminesciana *Scrisoare I*), de la textele biblice definind omul „înainte de limbaj și conștiință”, se deschide o fascinantă incursiune în istoria umanității, mereu în căutarea unui *Rubicon* pe care să-l traverseze cu hotărâta îndrăzneală spre progres.

În genere, *Tentația Rubiconului* este o carte „grea”⁴⁴, în care se caută răspunsuri la întrebări cruciale („De unde provine tot ce este? De unde a apărut energia care a generat universul?” ș.a.m.d.), însă iubitorii de înțelepciune pot savura și poezia unor demersuri, fie ele și științifice. Spre susținerea convingerilor se apelează la opere și

personaje din marea literatură universală (textele biblice, poemele lui Homer, *Epopoea lui Ghilgameș* etc.) și la celebre personalități ale istoriei (Alexandru ce Mare, Hannibal, Cezar, Napoleon)... Sunt pasaje, cum sunt cele consacrate etimologiei termenilor *a măsura*, *măsură*, *nemăsură*, probând excepționale veleități lingvistice. Pornind de la idilicul *ille tempore*, sensurile și explicațiile extrase din *Dicționarul explicativ al limbii române* converg spre oarecare doză de amărăciune (aparent ironică): „După cum vom vedea, Sapiens nu a «dat» lumii doar măsura sa, ci și nemăsura, pe care, prin diverse mijloace, a pus-o în evidență. [...] Din păcate, s-a văzut și se vede, Homo Sapiens nu poate spune, parcă niciodată, *Ajunge!* Ceva îl împinge înainte, spre ceva ce nu poate stăpâni, [...] autoiluzia îl împinge să riște (fie ce-o fi!). [...] Cu orice risc, de a face, iată, pași în gol. În marele gol de unde a venit”. *Homo sum...*, pare să recunoască, spășit, autorul.

O atenție aparte este acordată, firește, „primului și celui mai important Rubicon”: „Căderea în cuvânt, deci căderea în gând. Din ne-rațiune în concept, din ne-știință de sine în con-știință, iar din aceasta în tăișul inteligenței”.

Dincolo de profunzimea conținutului, cuceritor este și modul în care sunt expuse ideile, fragmentate în veritabile *versete*, multe memorabile, sintetizate în epitete și metafore insolite: „totul este măsură, chiar și în dezechilibre, când ecuațiile omului au prins în bună

²² Cu nimic mai prejos de mitologia Antichității (v. interpretarea simbolisticii din străvechiul dans al călușarilor)!

³³ Pot fi găsite și aici neașteptate exemple de oralitate (ex.: „las autorul să se prezinte singur”!).

⁴⁴ Apar inclusiv formule ($E=mc^2$) și simboluri ADN, ARN...

parte aceste măsuri între pereții matematicii”; „inteligența măreață, căutătoare în întunericul mistereleor”; „Demiurgul, cu grecii, a dat greș. Nici n-a băgat de seamă când aheii au «căzut» din somnul infinitivului și, cu dexteritățile multiple: filosofice, artistice, matematice etc., au luat «vălul» de pe univers”; „în muzica aheilor bate o inimă de îngroapă Olimpul în mare”. Ideile sunt formulate cu fermitate și dezarmantă familiaritate: „universul în care trăim, cu tot ce este în el – nu este anapoda”; „materia nu a făcut încercări, nu a mers pe orbecăite, cum se spune: i-a ieșit din prima!”.

Nu este prima oară când semnatul acestor gânduri/ rânduri analizează performanțele unor interpreți și deslușește semnificația simbolurilor din cunoscute piese muzicale sau etnografice⁵⁵. Așa că n-a fost surprinzătoare trecerea de la Zorba lui Theodorikas la Călușul din Valahia: „Dacă aheii sunt în stare să dărâme paradisul biblic cu zei cu tot, lăsându-l pe al lor ca un dar făcut Europei, ei bine, românii, tot prin muzică, și tot prin dans, refac raiul divin. Nu-l lasă să «cadă» în umilinta uitării. Pe lângă călușarii dintre Carpați și Dunăre, grecii, cu dansurile lor, sunt naivi și împiedicați”.

Urmează două pagini antologice, demne de orice studiu de etno-

grafie românească, care pot intra în competiție cu ilustre descrieri din literatura română, cum ar fi prezentarea horei în *Descriptio Moldaviae* a lui Dimitrie Cantemir ori spectacolul călușarilor din *Moromeții* lui Marin Preda. Lăsând cititorilor bucuria lecturii absolut originalei interpretări, asigurându-i că merita citită integral, *ad litteram*, nu ne putem înfrâna plăcerea de a oferi cel puțin o mostră: „călușarii, prin dans în-cercuit, adună energiile bune în cercul pur și nu le mai lasă să iasă din spațiul-cerc care este un templu. Prin urmare, pe unde dansează, mai ales, în capul locului și curțile oamenilor, prin dans ridică un templu (păgân!). [...] fac să duduie pământul sub opincile lor. Parcă-l ceartă, parcă-l roagă, mai blând, mai violent, până la extrema concentrare când totul devine un vârtej care-ți îngheață sângele-n vene. Atunci ești alt om. Mai pur, mai bun. Una cu natura atotputernică și cu forțele binefăcătoare ale ei. [...] Jocul călușarilor trece din fizică, astfel, în metafizică. Pe lângă călușul jucat de români, grecii fac balet naiv și legănat ca marea”.

La fel de inspirată este și concluzia mirabilei prezentări a străvechiului joc național: „Dacă, la fel, Adam și Eva erau înconjurați de farmecul orgiastic al jocului, ar fi devenit pe loc imuni la ispită și la mușcătura de șarpe. Și și-ar fi deschis ochii mari și, când priveau în jur chiar «vedeau» cu ochii minții, cu tot. Imuni la putere, adică veșnic tineri”.

⁵⁵ v. *La judecata de Apoi a ȋiganilor: Fărămiță Lambru*, în „Oltart”, nr. 2 (35)/ mai 2021, pp. 127-129; *ALEXIS ZORBA în trei prieteni: Nikos Kazantzakis, Mikis Theodorakis, Panait Istrati*, în „Oltart”, nr. 1 (38)/ febr. 2022, pp. 48-53, *Saudade*, *saudade*, în „Oltart”, nr. 3 (48)/ aug. 2024, pp. 5-11.

Orice comentariu mi s-a părut de prisos. Cu sinceritate (și oarece jenă!), recunosc faptul că niciodată n-am înțeles mai bine mesajul complexei coregrafii a Călușului. Mi se părea prea haotică, prea zgomoasă, prea teatrală... *Mea culpa!!!*

Sintetizând o prodigioasă experiență profesională și dedicată nepoțelilor Victor și Viviana (care „cândva, poate vor înțelege ceva din praful de stele risipit în cuvintele ei”), *Tentația Rubiconului* poate fi receptată și ca o scriere-testament: „Personal, bizuindu-mă pe tot ce au adunat ca prețios, filosofia și știința, îndrăznesc să cred, cu modestie, că universul nu are început și nu are sfârșit. Este inacceptabil să avansezi un Rubicon «care semnifică trecerea de la nimic, în mod spontan, către ceva»”.

Poetica mărturisire din primul capitol⁶⁶, intitulat *Rubiconul cel mare – Prima origine – Universul ca ordine integrată de măsuri*, ar fi o altă sensibilă declarație de dragoste, adresată, de această dată, întregii umanități: „ideea cărții de față este *omul*. Ca atare, pentru a ajunge la el, la intimitatea ființei sale, trebuie să-i cercetăm preajma. [...] Plecând de la nimic sau din nimic, printr-o serie de trepte, etape, universul s-a înălțat la viață și, prin ea, la om – ființă înzestrată, necesar sau nu, cu un dar miraculos – conștiința de sine, de alții, de stele, de viață, de moarte. De tot...”

Judicios echilibrat, textul se rotunjește în finalul rezervat îndoielilor privitoare la competiția dintre inteligența umană și cea artificială. Evocând mitul lui Pygmalion, care s-a proiectat *narcisist* în capodopera sa, dar ar fi eșuat lamentabil fără sărutul divin al zeiței, autorul avertizează asupra pericolului unui *naufragiu* „cu cele patru puncte cardinale: putere, bogăție, plăcere, glorie”. Pledoaria este fără echivoc: „I.A. este o pretinsă imagine a inteligenței umane”, mașinile sunt „în afara proceselor de socializare”, „toate rețelele de socializare *pot* confecționa *realități* (vezi Tik-Tok) care dezinformează, manipulează conștiințele etc.” iar „deocamdată, proiectarea unei sau unor inteligențe artificiale generale nu este fezabilă”. Subscriem!

⁶⁶ Cartea este structurată în cinci capitole cu titluri sugestive, după primul urmând: *Viața – Al doilea Rubicon*, *A treia origine – Conștiința*, *Caligrafiile absolutului*, *Epoca Pygmalion – Supraomul*.

la aniversară**► Aurelian Titu DUMITRESCU****ANOTIMP**

mai albe, mai negre, ca zilele, mama întinde
rufele pe culme
o privesc răsucindu-se între florile
zarzărilor stăpînă
„anii se aşază în noi ca oamenii într-un sat nou”

PORTRET DE BĂTRÎNĂ

formele vaselor de bucătărie se desprindeau
şi se apropiau de faţa ei
la marginea oraşului era o apă sub care
bătrîna simţea o amintire
adormea în scaunul vechi de nuiiele
aşteptînd lumina
dădea ocol casei galbene spunîndu-şi
că nu ar putea să plece nicăieri
rămînea ore în şir să privească tencuiala curată
de pe care se ridica praful
culcuşul de peste noapte al pisicii o apăra
şi o lăsa să treacă
violenţa ierbii crescute pretutindeni
nu o mai putea îndepărta

UN RÎS, UN HOHOT ESTE CE VA FI

un chip de femeie
arămii şi cast
rămăsese în locul casei
zilele treceau şi măgarii păşteau cu
aceeaşi blîndeţe
pe poarta casei fusese bătut un număr
dincolo de gardul scund
de piatră
salcîmul înflorea

broasca testoasă alungise picioarele în
întuneric și umezeală
strada aproape murdară păstra urmele clare
vîntul sufla peste tarabă
mișcînd baticul femeii
și hîrtia colorată
în aceeași direcție

ALB ȘI SPIRIT

un pescăruș pe o terasă decolorată
aștepta într-un picior
fără să știe că așteaptă
eram așteptarea lui
legat
de acel unic picior
în care pasărea își găsea echilibrul
sta pescărușul într-un picior
sufletul luase forma lui
un picior invizibil
ținea în echilibru spaima

DINCOLO DE POD

furtuni desenau în nisipul născut din
ziduri prăbușite
știa că e bărbat după privirea cu care îl căuta
și după cum se aplecau crengile deasupra
capului său
cît de greu era zborul în trupurile vestitoare
se întorceau doar cei ce nu trăiseră nicicînd
uneori revelația rupea cuvintele invers
priveau continuu-ntinsa masă mută
și împăcarea dintre trup și frunză

URMÎND FRATELUI MAICII SALE

băiatul coborîse în dreptul pieptului păpușa
din plastic roz
simțea că ceva nu este în regulă
cu chipul de om din plastic
a rupt din ea pînă a dat de sîrma din interior
sîrmă de felul acesta mai văzuse
a smuls-o toată din bucățile de plastic
a strîns-o în pumni
și a fugit fără țintă pe stradă cu țipete de bucurie

eseu

► Aurelian Alin VASILIE

Despre Cain și neamul său

După cum scrie în cartea **Genezei**, Cain a fost primul copil născut de Eva: „Și Adam a cunoscut-o pe soția sa, Eva; ea rămas însărcinată și a născut pe Cain”¹. Trebuie să spunem că „a cunoaște” în ebraică are și o anumită conotație ce trimite la sexualitate, la unirea dintre un bărbat și o femeie. Eva ne spune ceva foarte important legat de acest prim copil născut de ea: „Am căpătat un om cu ajutorul Domnului”². Acest „ajutor” nu mai apare în cazul lui Abel: „A mai născut și pe fratele său Abel”³.

„Ajutorul” pe care Eva îl primește de la divinitate în cazul lui Cain a fost interpretat atât în iudaism, cât și în creștinism, ca o legătură ilicită între persoane neasemănătoare. Mai exact atât creștinismul timpuriu, cât și tradiția iudaică spune cu subiect și predicat că primul născut al Evei, Cain, era copilul Șarpelui (Diavolului). Sunt comentatori tendențioși ce susțin că Șarpele din cartea Genezei nu este neapărat Diavolul, ci este doar Șarpele. **Noul Testament** spune clar că Șarpele din cartea **Genezei** este Satana: „Apoi am văzut pogorându-se din cer un înger, care ținea

în mână cheia Adâncului și un lanț mare. El a pus mâna pe balaur, pe șarpele cel vechi, care este Diavolul și Satana, și l-a legat pentru o mie de ani”⁴.

În iudaism există un foarte cunoscut rabin și cabalist ce spune că primul născut al Evei, Cain, era de la Șarpe: „Iată, aflați că binecunoscutul Cain era rău și se trăgea din șarpe, adică din rău”⁵. De asemenea în Cabala, în **Zohar** mai precis, putem citi cum Șarpele vine la Eva și îl concepe cu ea pe Cain: „Șarpele vine la femeie și formează în ea un germen de impuritate pentru a face ca sălașul să-i devină funest. După cum este scris: Și ea a rămas grea și a născut, Ath QIN, Ath Qain, pe Cain (adică) germenul QINA, Qaina, din sălașul spiritelor rele, și al tulburării, și al întâmplărilor nefericite”⁶.

În creștinismul primar regăsim aceeași idee conform căreia Cain a fost copilul Șarpelui. Chiar în **Biblie**, Sfântul Apostol Ioan, o spune cât se poate de clar: „Căci vestirea, pe care ați auzit-o de la început, este aceasta: să ne iubim unul pe altul; nu cum a

¹ Geneza 4:1.

² *Idem*.

³ Geneza 4:2.

⁴ Apocalipsa 20:1-2.

⁵ Moise Cordovero, *Palmierul Deborei*, Editura Herald, București, 2015, p. 80.

⁶ *Zoharul cartea splendorii*, Editura Herald, București, 2015, p. 79.

fost Cain, care era de la Cel Rău și a ucis pe fratele său⁷. De asemenea și în scrierea, considerată apocrifă și de facțiune gnostică, ***Evanghelia după Filip***, apare ideea unui copil al Șarpelui provenit din Eva: „[Cel care] a fost creat este[frumos, dar] tu socotești că fiii săi nu sunt creaturi nobile. Dar dacă acesta nu a fost creat (și) a născut. Ce fel de noblete este aceasta? Întâi desfrânarea a venit întru ființă, urmată de ucidere. Și el întru desfrânare a fost zămislit, căci este copilul șarpelui. Astfel a ajuns un ucigaș precum tatăl său și si-a ucis fratele. Într-adevăr orice legătură trupească petrecută între cei neasemănători este desfrânare⁸. După cum scrie în ***Evanghelia după Filip***, legătura trupească (sexuală) între parteneri neasemănători, cum erau Șarpele și Eva, este considerată desfrânare. Cu alte cuvinte Cain a provenit din desfrânarea pe care Eva a comis-o cu Șarpele.

De asemenea, în Cabala se consideră că răul a apărut pe lume odată cu primul născut al Evei, Cain, care era sub influența (stăpânirea) Diavolului, dar întâlnim și o anumită nuanță prin care ni se sugerează că însăși sexualitatea și procrearea ar fi devenit spurcate odată cu procrearea lui Cain și nașterea urmașilor săi: „Și iată că întâiul născut (Cain) a început să se inspire din acele forme acuzatoare și destructive care înseamnă Cain, Qina di-mes avuta, puterea șarpelui (...) Și iată, imediat ce s-a deschis iz-

vorul pângărit din cauza existenței lui Cain⁹.

Poate că acesta este motivul pentru care Sfântul Apostol Pavel care, după propria-i mărturie, era fari-seu înainte să treacă la creștinism (Filipeni 3:5) și cunoștea foarte bine Legea, căci crescuse la picioarele lui Gamaliel (Galateni 1:14), considera că Eva a fost cea amăgită și nu Adam: „Și nu Adam a fost amăgit, ci femeia, fiind amăgită, s-a făcut vinovată de călcarea poruncii¹⁰.

Nu trebuie să ni se pară absurdă ideea că Șarpele (dacă este șarpe) sau Șarpele-Diavol (Înger) se acuplează cu o femeie și dă naștere unui copil, căci acest lucru este atestat în foarte multe locuri în Istoria Religiilor, dar și în ***Biblie***. Dacă Șarpele e șarpe putem vedea cum divinitatea ***Vechiului Testament*** îi aduce lui Adam mai întâi viețuitoarele pământului și păsările cerului pentru a-i găsi un ajutor, o parteneră: „Și Domnul Dumnezeu făcuse din pământ toate animalele câmpului și toate păsările cerului; și le-a dus la om, ca să vadă cum are să le numească: și orice nume pe care-l dădea omul fiecărei viețuitoare, acela-i era numele. Și omul a pus nume tuturor vitelor, păsărilor cerului și tuturor fiarelor câmpului, dar pentru Adam nu s-a găsit nici un ajutor care să i se potrivească¹¹. Dacă ne gândim la ceea ce se spune în ***Evanghelia după Filip***, am putea crede că fix divinitatea ***Vechiului Testament*** inaugurează desfrânarea prin faptul că îi

⁷ 1Ioan 3:11-12.

⁸ *Evanghelia după Filip* în cartea *Evangheliile gnostice*, Editura Herald, București, 2018, p. 187.

⁹ R. Yosef Alcastiel apud Moshe Idel, *Răul primordial în Cabala*, Editura Polirom, Iași, 2015, p. 134.

¹⁰ 1Timotei 2:14.

¹¹ Geneza 6:1-2.

aduce lui Adam viețuitoare neasemănătoare cu el pentru a-i întovărăși.

Dacă Șarpele-Diavol este primul înger căzut atunci avem și în acest caz un exemplu elocvent în **Biblie** unde îngerii s-au acuplat cu fiicele oamenilor și au dat naștere uriașilor pe pământ: „Fiii lui Dumnezeu au văzut că fiicele oamenilor erau frumoase; și din toate și-au luat soții pe acelea pe care și le-au ales”¹².

În cartea **Genezei** mai avem un exemplu în care divinitatea **Vechiului Testament** vizitează o femeie după care aceasta dă naștere unui copil: „Domnul a vizitat pe Sara așa cum spusese și Domnul a împlinit cu Sara ce promisese. Sara a rămas însărcinată și a născut lui Abraham un fiu la bătrânețe, la vremea hotărâtă, despre care îi vorbise Dumnezeu. Abraham a pus numele fiului său nou născut, pe care i-l născuse Sara, numele Isaac”¹³.

De asemenea, întâlnim numeroase mărturii în care demonii iau diferite forme pentru a ademeni atât femeile, cât și bărbații, în diverse legături amoroase, cu scopul de a-i amăgi pe de-o parte, dar și de a genera (procrea), după cum susțin unii dintre specialiștii în vrăjitorie din secolul al cincisprezecelea și putem întâlni astfel de mărturii până în secolul al optsprezecelea: „Într-adevăr, acțiunea demonilor sublinari, aeriene și tereștri este exclusiv spirituală, în timp ce acțiunea celorlalți poate fi direct materială. Cei dintâi se mărginesc să depraveze sufletul prin fantezii și cogitațiuni (îndeosebi cei aeriene și cei tereștri provoacă fantezii

erotice). Toate acestea sunt ușor de explicat, deoarece demonii, având o esență pneumatică, pot asuma toate formele și culorile pe care le vor, arătându-se spiritului uman sub diferențe înșelătoare (...). Deși admite că demonii pot simula posesia organelor sexuale masculine, eremitul Marc din Chersones crede totuși că toți demonii sunt de natură feminină și fără formă fixă, capabili de a produce, printr-o voință internă, orice aparență înșelătoare (...). Specialiștii în vrăjitorie din secolul al XV-lea și până la sfârșitul secolului al XVIII-lea nu sunt cu toții convinși că demonii pot slobozi sămânța și genera, deși tratatele semioficiale ca *Malleus maleficarum*, apărut în 1486, și summa iezuitului Del Rio, apărută la finele secolului al XVI-lea, sunt de această părere”¹⁴. Faptul că divinitatea **Vechiului Testament** poate da sămânță unei femei, în vederea procreării, este arătat în mod vădit în cartea **Rut** unde scrie că: „Domnul i-a dat ei sarcină și a născut un fiu”¹⁵.

În **Biblie** întâlnim numeroase locuri în care se vorbește în mod deslușit de fiii lui Dumnezeu și de fiii Diavolului. Ceea ce este mai grav este faptul că teologii de astăzi, la fel ca teologii de ieri, indiferent că vorbim de ortodocși, catolici sau protestanți, refuză pur și simplu să ia sensul literal al Scripturii, spre exemplu, atunci când Ioan afirmă că: „Prin aceasta sunt arătați copiii lui Dumnezeu și copiii Diavolului”¹⁶. E ciudat că atunci când e vorba de Învierea Mântuitorului toți

¹⁴ Ioan Petru Culianu, *Eros și magie în Renaștere 1484*, Editura NEMIRA, București, 1999, p. 198.

¹⁵ Rut 4:13.

¹⁶ 1 Ioan 3:10.

¹² Geneza 6:2.

¹³ Geneza 21:1-2.

teologii, indiferent de confesiune, sunt total de acord cu sensul literal, dar când este vorba de un lucru greu sau controversat, atunci litera nu mai e bună și se admite numai sensul duhovnicesc. Sensul literal nu este străin **Scripturii** și nici interpretarea literală nu este greșită, căci, după cum spune Mântuitorul, atâta timp cât ține pământul și cerul acesta, va ține și litera **Legii**, semn că pământul și cerul acesta sunt făcute pe baza **Legii**: „Căci adevărat vă spun, câtă vreme nu va trece cerul și pământul, nu va trece o iotă sau o frântură de slovă din Lege, Înainte ca să se fi întâmplat toate lucrurile”¹⁷. Cu toate acestea, când toate lucrurile se vor fi întâmplat, **Legea** va trece și odată cu ea și pământul și cerul acesta pentru că nici **Legea** și nici pământul și cerul acesta nu sunt dintre cuvintele Mântuitorului: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”¹⁸.

Să vedem acum unde mai apare această distincție între fiii lui Dumnezeu și fiii Satanei: „Domnul să fie pe vecie între mine și tine, între sămânța mea și sămânța ta”¹⁹. Și în **Isaia** se vorbește de Șarpe și de urmașii săi: „Din rădăcina șarpelui va ieși o viperă și din urmașii lui, un șarpe zburător”²⁰. În **Evangelii** se vorbește în mod direct de sămânța bună și de fiii împărăției și de sămânța și fiii Diavolului: „Țarina este lumea; sămânța bună sunt fiii împărăției; neghina sunt fiii Celui Rău”²¹, „Ei i-au zis

deci: Unde este Tatăl Tău? Mântuitorul a răspuns: Voi nu mă cunoașteți nici pe Mine, nici pe Tatăl Meu. Dacă M-ați cunoaște pe Mine ați cunoaște și pe Tatăl Meu”²², „Eu vă spun ce am văzut la Tatăl Meu și voi faceți ce ați auzit de la tatăl vostru”²³, „Voi aveți de tată pe Diavolul și vreți să împliniți poftele tatălui vostru. El de la început a fost ucigaș și n-a stat în adevăr”²⁴, „Cine este din Dumnezeu ascultă cuvintele lui Dumnezeu; voi de aceea n-ascultați, pentru că nu sunteți dintre oile Mele”²⁵. Oare cu cine vorbește Mântuitorul când le spune unora că ei au de tată pe Diavolul? Cărui popor sau neam îi vorbește Mântuitorul despre Tatăl Său care este bun și care este diferit de tatăl lor care este rău? Momentan nu știm precis, căci nu ni se spune exact, cu subiect și predicat, ci doar ni se sugerează. În cele ce urmează vom încerca să dezlegăm acest mister.

Despre Cain **Scriptura** ne spune că l-a ucis pe fratele său Abel, iar în urma acestei crime, divinitatea **Vechiului Testament** hotărăște să îl pedepsească pe Cain, dar și să îl individualizeze de ceilalți oameni, printr-un semn anume, astfel încât toți urmașii lui Cain, întregul său neam, să fie diferit de ceilalți oameni: „Și El a zis: Ce ai făcut? Glasul sângelui fratelui tău strigă din pământ la Mine. Acum, blestemat ești tu de pe pământul acesta, care și-a deschis gura ca să primească din mâna ta sângele fratelui tău!”²⁶.

¹⁷ Matei 5: 17-18.

¹⁸ Matei 24:35.

¹⁹ 1 Samuel 20:42.

²⁰ Isaia 14:29

²¹ Matei 13:38.

²² Ioan 8:19.

²³ Ioan 8:38.

²⁴ Ioan 8:44.

²⁵ Ioan 10:26.

²⁶ Geneza 4:10-11.

Scriptura spune că divinitatea l-a blestemat pe Cain pentru că l-a ucis pe fratele său Abel. Cain a avut urmași. Să vedem acum dacă **Scriptura** ne mai vorbește undeva de un popor sau de un neam ce ar purta un blestem asupra sa: „Ați fost un blestem între popoare, casa lui Iuda și casa lui Israel”²⁷ „Sunteți pedepsiți cu un blestem”²⁸ „Toți cei care se întemeiază pe faptele Legii sunt sub blestem”²⁹. Apostolul Petru vorbește de asemenea despre niște copii ai blestemului: „Sunt niște copii ai blestemului”³⁰. În cartea **Iosua** se vorbește despre un popor în mijlocul căruia ar fi un blestem: „Blestemul este în mijlocul tău, Israel”³¹.

Mai departe divinitatea **Vechiului Testament** îi spune lui Cain că va fi pribeag și fugar pe pământ: „Pribeag și fugar să fii pe pământ”³². Urmașii lui Cain trebuie de asemenea să fie un popor de oameni pribegi și rățacitori, de la o împărăție la alta, un popor ce nu își găsește locul și tihna. Să vedem dacă **Scriptura** ne vorbește despre un astfel de popor: „Dumnezeu m-a făcut să rătăcesc departe de casa tatălui meu”³³ „Eu sunt străin și trecător printre voi”³⁴ „Ei erau puțini la număr atunci, foarte puțini la număr și străini în țara aceea. Și mergeau de la popor la popor și de la o împărăție la un alt popor; dar El n-a îngăduit nimănui să-i asuprească și a pedepsit împărați din cauza

lor”³⁵ „Înaintea Ta noi suntem niște străini și călători, ca toți părinții noștri. Zilele noastre pe pământ sunt ca o umbră și fără nici o nădejde”³⁶ „Am rătăcit ca o oaie pierdută”³⁷ „Ei te numesc Cel alungat, Sionul acela de care nimănui nu-i pasă”³⁸ „Moise își zisese: Rătăcit sunt eu în pământ străin”³⁹ (Ieșirea 18:3) „Ați fost străini în pământul Egiptului”⁴⁰ „Pământul este al Meu; iar voi sunteți străini și venetici înaintea Mea”⁴¹ „Că Domnul Dumnezeu vostru este Dumnezeu dumnezeilor și Stăpânul stăpânilor; Dumnezeu mare și puternic și minunat, Care nu caută la față, nici nu ia mită; Care face dreptate orfanului și văduvei și IUBEȘTE PE PRIBEAG și-i dă pâine și hrană”⁴² „Dumnezeul meu i-a lepădat, pentru că nu L-au ascultat: de aceea vor fi rătăcitori printre popoare”⁴³.

La îngrijorarea lui Cain că ar putea fi omorât de către ceilalți oameni, divinitatea **Vechiului Testament** îi promite lui Cain că dacă cineva îl va omorî va fi răzbunat de șapte ori: „Dacă va omorî cineva pe Cain, el să fie răzbunat de șapte ori”⁴⁴. Să vedem acum dacă există un popor despre care **Scriptura** să ne spună că va fi răzbunat de șapte ori: „Atunci și Eu voi veni cu mânie asupra voastră și vă voi lovi înșeptit pentru păcatele voas-

²⁷ Zaharia 8:13.

²⁸ Maleahi 3:9.

²⁹ Galateni 3:10.

³⁰ Petru 2:14.

³¹ Iosua 7:13.

³² Geneza 4:12.

³³ Geneza 17:13.

³⁴ Geneza 23:4.

³⁵ 1Cronici 16: 19-21.

³⁶ 1Cronici 29:15.

³⁷ Psalmul 119:176.

³⁸ Ieremia 8:3.

³⁹ Ieșirea 18:3.

⁴⁰ Ieșirea 22:21.

⁴¹ Leviticul 25:23.

⁴² Deuteronom 10:17-18.

⁴³ Osea 9:17.

⁴⁴ Geneza 4:15.

tre"⁴⁵, „Răzbună pe fiii lui Israel"⁴⁶, „Că Domnul este răsplătitor și cu șapte părți îți va răsplăti"⁴⁷, „Răsplătește vecinilor noștri de șapte ori, în sânul lor, ocară lor cu care Te-au ocărât pe Tine Doamne"⁴⁸.

Aflăm mai apoi din cartea **Genezei** că divinitatea **Vechiului Testament** a hotărât un semn pentru Cain pentru a fi deosebit de toți ceilalți oameni și pentru a nu fi omorât: „Și Domnul a hotărât un semn pentru Cain, ca oricine îl va găsi să nu-l omoare"⁴⁹. Acest semn, care este în același timp și binecuvântare și blestem, s-a transmis mai departe și urmașilor lui Cain. Să vedem acum dacă există un popor anume ce are un anumit semn asupra sa și care este în același timp și binecuvântare și blestem: „Și astfel legământul Meu să fie întărit în carnea voastră ca un legământ veșnic"⁵⁰ (-Geneza 17:13), „Să-ți fie ca un SEMN PE MÂNĂ și ca un SEMN de aducere aminte PE FRUNTE, între ochii tăi, PENTRU CA LEGEA Domnului să fie totdeauna în gura ta"⁵¹, „Fiecare din fiii lui Israel trebuie să fie legat"⁵², „Și vor fi ele semn și pecete asupra ta și asupra seminției tale în veci"⁵³, „Cine-mi va da plângerea iscălită de po-trivnicul meu? Ca să-i port scrisoarea pe umăr, s-o leg pe fruntea mea ca pe o coroană?"⁵⁴, „Puneți-vă dar în inimă și în suflet aceste cuvinte pe care vi

le spun. Să le legați ca un semn de aducere aminte pe mâinile voastre și să fie ca niște fruntare între ochii voștri"⁵⁵, „Fă cu mine semn spre bine, ca să vadă cei ce mă urăsc și să se rușineze, că Tu, Doamne, m-ai ajutat și m-ai mângâiat"⁵⁶.

De asemenea, în cartea **Apocalipsei**, ni se spune că în vremurile din urmă, unii vor face în așa fel încât majoritatea oamenilor să poarte un semn pe mână sau pe frunte și să nu poată cumpăra sau vinde dacă nu au acest semn: „Și face ca toți: mici și mari, bogați și săraci, slobozi și robi, să primească un semn pe mâna dreaptă sau pe frunte, și nimeni să nu poată cumpăra sau vinde, fără să aibă semnul acesta, adică numele fiarei, sau numărul numelui ei. Aici e înțelepciunea. Cine are pricepere, să socotească numărul fiarei. Căci este un număr de om. Și numărul ei este: șase sute șase zeci și șase"⁵⁷ (Apocalipsa 13:16-18). Aflăm din acest citat că semnul este în același timp numele Fiarei și/sau numărul acesteia care este număr de om. Acest număr și semn și pecete este numărul șase sute șase zeci și șase. Acest număr despre care cartea **Apocalipsei** spune că este numărul Fiarei apare și în **Vechiul Testament** fiind numărul în aur pe care Solomon îl lua de la toate popoarele ce îi erau supuse: „Greutatea aurului care venea lui Solomon în fiecare an era de șase sute șaiszeci și șase de talanți de aur"⁵⁸. Scriptura ne spune că pentru creștini șase sute șase zeci și șase

⁴⁵ Leviticul 26:24.

⁴⁶ Numerii 31:2.

⁴⁷ Înțelepciunea lui Ben Sirah 35:11.

⁴⁸ Psalmul 78:13.

⁴⁹ Geneza 4:15.

⁵⁰ Geneza 17:13.

⁵¹ Exod 13:9.

⁵² Numerii 36:7.

⁵³ Deuteronom 28:46.

⁵⁴ Iov 31:35-36.

⁵⁵ Deuteronom 11:18.

⁵⁶ Psalmul 85:16.

⁵⁷ Apocalipsa 13:16-18.

⁵⁸ Împărați 10:14.

este numărul Fiarei, iar pentru un popor anume același număr reprezintă dominația și stăpânirea sa asupra altor popoare. Se pune întrebarea dacă nu cumva în spatele pecetluirii de care vorbește cartea **Apocalipsei** nu stă fix acel popor ce își marca cu acest număr / pecete stăpânirea lor asupra altor popoare?

În ocultism există o voce ce afirmă în mod direct că acest semn al lui Cain, ce este în același timp binecuvântare și blestem, este specific unui popor anume și că, practic, acel popor se trage din Cain: „Dumnezeu a șters de pe fruntea voastră semnul lui Cain, și popoarele, văzându-vă trecând, nu vor spune: Iată evreii! Ei vor exclama: Faceți loc fraților noștri! Faceți loc fraților noștri mai mari întru credință”⁵⁹. Eliphas Levi spune clar că există o legătură directă între semnul lui Cain și un popor anume, dar că istoria a mistificat acest aspect.

După ce a fost pedepsit, aflăm din cartea **Genezei** că primul născut al Evei, Cain, a ieșit din prezența Domnului: „Apoi Cain a ieșit din prezența DOMNULUI”⁶⁰. Forma aceasta, puțin mai inedită, poate sugera că primul născut al Evei s-a născut „din prezența DOMNULUI”, adică că divinitatea a ajutat la nașterea lui Cain sau, mai precis, că este fiul „DOMNULUI”. O formulă asemănătoare mai găsim și în **Iov**, unde Satana pleacă dinaintea Domnului: „Și Satan a plecat dinaintea Domnului”⁶¹.

Vom vorbi în cele ce urmează despre ceea ce s-a întâmplat cu primul

născut al Evei, Cain, după uciderea fratelui său Abel și pedepsirea acestuia de către divinitatea **Vechiului Testament**. După plecarea lui Cain, **Scriptura** ne spune că acesta a avut urmași și chiar că ar fi construit o cetate: „Și Cain a cunoscut-o pe soția sa; ea a rămas însărcinată și a născut pe Enoh; Și el a construit o cetate și a pus acestei cetăți numele fiului său Enoh”⁶².

A existat o continuitate a neamului lui Cain despre care **Scriptura** vorbește în mod vădit: „Enoh a fost tatăl lui Irad; Irad a fost tatăl lui Mehuiael; Mehuiael a fost tatăl lui Metușael; și Matușael a fost tatăl lui Lameh. Lameh și-a luat două soții: numele uneia era Ada și numele celeilalte era Țila. Ada a născut pe Iabal: el a fost tatăl celor ce locuiesc în corturi și păzesc vitele. Numele fratelui său era Iubal: el a fost tatăl tuturor celor ce cântă cu harpa și cu cavatul. Țila, de asemenea, a născut și ea pe Tubal-Cain, făuritorul tuturor uneltelor de bronz și de fier”⁶³.

Scriptura ne spune că Iabal, urmașul lui Cain, a fost „fost tatăl celor ce locuiesc în corturi”⁶⁴. Întrebarea ce se pune acum este următoarea: există vreun popor despre care **Scriptura** ne spune că locuia în corturi? Să vedem ce ne spune **Scriptura**: „Să facă la fel pentru cortul întâlnirii, care este cu ei în mijlocul necurățeniilor lor”⁶⁵. „Ce frumoase sunt corturile tale, Iacove! Locuințele tale, Israele!”⁶⁶. „Eu n-am locuit în casă din ziua în care am scos

⁵⁹ Eliphas Levi, *Cheia marilor mistere*, NEMIRA, 2014, vol. I, București, p. 54.

⁶⁰ Geneza 4:16.

⁶¹ Iov 1:12.

⁶² Geneza 4:17.

⁶³ Geneza 4:18-22.

⁶⁴ Geneza 4:20.

⁶⁵ Leviticul 16:16.

⁶⁶ Numerii 24:5.

pe fiii lui Israel și până astăzi, ci am umblat din cort în cort și din locaș în locaș”⁶⁷ „Toată obștea celor ce se întorseseră din robie și-a făcut corturi și a stat în ele”⁶⁸ „Și a așezat în corturile lor semințiile lui Israel”⁶⁹. De asemenea, Sfântul Apostol Pavel face o distincție clară între poporul ce slujește cortului și se află în corturi și poporul creștin pe care îl pune în opoziție clară cu cei ce locuiesc în corturi: „Noi avem un altar de la care n-au drept să mănânce cei care slujesc în cort”⁷⁰. Cortul era, se pare, un cort al morții sau în orice caz un cort ce „dăruia” moartea oricui se apropia de el: „Tot cel ce se apropie de cortul Domnului moare”⁷¹. Slujba ce se făcea în cort era o slujbă ce păstra păcatul și nu îl ștergea: „La cortul adunării să facă slujba leviții și să ia asupră-și păcatul lor”⁷².

Cartea **Genezei** ne spune că fratele lui Iabal era Iubal, iar acesta „a fost tatăl tuturor celor care cântă cu harpa și cu cavatul”. Este interesant de văzut dacă **Scripturile** vorbesc de un popor ce obișnuia să folosească instrumentele muzicale atât în cult, dar și pentru a potoli demonii sau pentru a juca demonilor și a le face pe plac: „David lua harpa și cânta cu mâna lui”⁷³ „Femeile au ieșit din toate părțile lui Israel înaintea împăratului Saul, cântând și jucând, în sunetul tamburinelor și lirelor și scoțând sunete de bucurie”⁷⁴ „David și toată casa lui

Israel cântau înaintea Domnului cu tot felul de instrumente de lemn de chiparos, cu harpe, cu lire, cu tamburine, cu fluier și cu cimbale”⁷⁵ „David însă și toți Israelii jucau înaintea lui Dumnezeu cât puteau, cu cântări din gură, din chitară, din psaltirion, din timpane și țimbale și din trâmbițe”⁷⁶ „În fiecare zi leviții și preoții laudau pe Dumnezeu cu instrumente de cântare făcute spre preaslăvirea Domnului”⁷⁷ „Astfel harfa mea a ajuns instrument tânguirii și flautul meu, glasul bocitoarelor”⁷⁸ „Bucurați-vă de Dumnezeu; ajutorul nostru, strigați Dumnezeului lui Iacov! Cântați psalmi și bateți din timpane; cântați dulce din psaltire și din alăută”⁷⁹.

În **Cartea lui Adam și a Evei** aflăm un lucru foarte interesant atât despre urmașii lui Cain, în care ni se spune că intră Satana, dar și despre faptul că aceștia au inventat diversele instrumente muzicale: „După ce Cain a coborât la ținutul cu pământ întunecat, iar copiii lui s-au înmulțit acolo, era printre ei unul, al cărui nume era Genun, fiul lui Lameh orbul, care l-a ucis pe Cain. Dar cât despre acest Genun, în copilărie Satana a intrat în el; și el a făcut trâmbițe felurite și cornuri, și instrumente cu strune, talgere și lire, și harfe, și fluier; și cânta la ele tot timpul și în fiecare ceas”⁸⁰.

A doua soție a lui Lameh, Tila, l-a născut pe Tubal-Cain despre care, **Scriptura**, ne spune că a fost „făuritorul tuturor uneltelor de bronz și de

⁶⁷ 1Paralipomena 17:5.

⁶⁸ Neemia 8:17.

⁶⁹ Psalmul 77:61.

⁷⁰ Evrei 13:10.

⁷¹ Numerii 17:13.

⁷² Numerii 18:23.

⁷³ 1Samuel 16:28.

⁷⁴ 1Samuel 18:6.

⁷⁵ 2Samuel 6:5.

⁷⁶ 1Paralipomena 13:8.

⁷⁷ 2Paralipomena 30:21.

⁷⁸ Iov 30:31.

⁷⁹ Psalmul 80:1-2.

⁸⁰ *Cartea lui Adam și a Evei*, Editura Herald, București, 2019, p. 174.

fier”(Geneza 4:22), după varianta dintr-o **Biblie** de-a protestanților. Într-o variantă dintr-o **Biblie** aparținând ortodoxiei avem forma aceasta: „Sela a născut și ea pe Tubalcain, care a fost făurar de unelte de aramă și de fier” (Facerea 4:22). Să vedem acum dacă există un popor anume despre care, în **Biblie**, scrie că își confecționa unelte din fier și bronz sau din fier și aramă sau care aveau multe alte legături cu fierul și bronzul sau arama încât chiar ei sunt numiți „fier” și „bronz”, la fel cum este numită și țara sau cerul lor: „Ci toți sunt cei mai răzvrătiți dintre cei răzvrătiți, niște defăimători: bronz și fier, toți înșală”⁸¹, „Fiu al omului, casa lui Israel a ajuns pentru Mine ca niște zgură; toți sunt bronz, cositor, fier, plumb, în cuptorul topit”⁸², „Scoală-te, fiica Sionului, și treieră! Căci îți voi face un corn de fier și copitele de bronz, ca să sfărâmi multe popoare; și voi închina Domnului prada lor, și Stăpânului întregului pământ averile lor”⁸³, „Cerul vostru îl voi face ca fierul, iar pământul ca arama”⁸⁴, „Într-o țară unde sunt măslini, untdelemn și miere, în care fără lipsă vei mânca pâinea ta și nu vei duce lipsă de nimic; în care pietrele au fier și din munții căreia vei scoate aramă”⁸⁵, „Cerurile tale, care sunt deasupra capului tău, să se facă aramă și pământul de sub tine fier”⁸⁶, „De fier și de aramă să fie zăvoarele și liniștea ta să țină cât zilele tale”⁸⁷, „Vasele de aramă și fier să fie sfințenie a Domnului și să intre în

visteria Domnului”⁸⁸, „Dacă va scăpa platoșa de fier, îl va străpunge arcul de aramă”⁸⁹, „Din pământ scoatem fierul și din stânca topită scoatem aramă”⁹⁰. Despre Mântuitorul există o profeție în psalmi cum „că a sfărâmat porți de aramă și zăvoare de fier a frânt”⁹¹, arătând astfel opoziția clară dintre creștinism și religia urmașilor lui Cain.

Lameh, urmașul lui Cain, le reamintește soțiilor sale că moartea lui Cain va fi răzbunată de șapte ori, dar face în același timp și o prorocie cu privire la încă o crimă pe care o vor face urmașii lui Lameh și pentru care Lameh va fi răzbunat de șaptezeci de ori câte șapte: „Ada și Tila, ascultați glasul meu! Soții ale lui Lameh, ascultați cuvântul meu! Am omorât un om pentru rana mea și un tânăr pentru vânătăile mele. Cain va fi răzbunat de șapte ori, iar Lameh de șaptezeci de ori câte șapte”⁹². Urmașii lui Cain Îl vor omorî pe Mântuitorul creștinilor căci, întrebat fiind de către Petru de câte ori trebuie să ierte un om, Mântuitorul îi răspunde acestuia exact numărul cu care Lameh spunea că va fi răzbunat: „Atunci Petru s-a apropiat de Mântuitorul și I-a zis: Doamne, de câte ori să iert pe fratele meu când va păcătui împotriva mea? Până la șapte ori? Mântuitorul i-a zis: Eu nu-ți zic până la șapte ori, ci până la șaptezeci de ori câte șapte”⁹³ (Matei 18:21-22).

Tot ceea ce noi am spus până acum nu este suficient pentru a de-

⁸¹ Ieremia 6:28.

⁸² Ezechiel 22:18.

⁸³ Mica 4:13.

⁸⁴ Leviticul 26:19.

⁸⁵ Deuteronomul 8:9.

⁸⁶ Deuteronomul 28:33.

⁸⁷ Deuteronomul 33:25.

⁸⁸ Iosua 6:19

⁸⁹ Iov 20:24.

⁹⁰ Iov 28:2.

⁹¹ Psalmul 106:16.

⁹² Geneza 4: 23-24.

⁹³ Matei 18:21-22.

monstra, fără putință de tăgadă, că există și astăzi un neam ce se trage din Cain. Orice teolog sau simplu cercetător poate spune că ceea ce noi încercăm să arătăm poate fi o idee îndrăzneată sau originală, dar că nu este și adevărată, căci genealogiile prezentate în **Biblie** spun cu totul și cu totul altceva. Numai dovedirea falsității genealogiilor prezentate în **Biblie** va da cu adevărat greutate celor prezentate în studiul nostru și îi va pune cu adevărat pe gânduri pe cercetători și teologi. Acest lucru nu este ușor de dovedit și nici ușor de acceptat, căci toți teologii pleacă de la supoziția, falsă de altfel, că toată **Biblia** este Cuvântul lui Dumnezeu, chiar dacă în sânul ei există contradicții vădite.

Toți teologii „au uitat” un lucru simplu pe care nici Pilat nu l-a înțeles când îl avea pe Mântuitorul în fața sa. Pilat l-a întrebat pe Mântuitorul: „Pilat l-a zis: Ce este adevărul?”⁹⁴. Mântuitorul nu i-a răspuns nimic și, așa cum tâlcuiește și Sfântul Nicolae Velimirovici în cartea sa **Prorocii despre vremurile noastre prin fereastra temniței**, în cuvântul al cincisprezecelea, Mântuitorul nu i-a răspuns lui Pilat pentru că Pilat nu a pus bine întrebarea. Toate popoarele păgâne au crezut că Adevărul este CEVA (unii au crezut că e o Lege, alții că este natura etc.). Mântuitorul este singurul care în toată istoria lumii a spus că Adevărul este CINEVA și chiar Mântuitorul este Adevărul: „EU SUNT CALEA, ADEVĂRUL ȘI VIAȚA”⁹⁵.

Există lucruri ce nu sunt adevărate în **Biblie**. Lucrurile ce sunt adevărate

au fost puse și împreunate cu cele ce nu sunt adevărate. În pilda grâului și a neghinei există clar sensul acesta. De asemenea, într-o **Biblie** folosită de către maniheii putem citi un fragment, reprodus de către Isaac de Beausobre în cartea sa **Maniheismul**, care spune următorul lucru: „Veți rătați pentru că nu știți ceea ce e adevărat în Scripturi”⁹⁶. Din moment ce nu cunoaștem ceea ce e adevărat în Scripturi este clar că există și lucruri false în aceste Scripturi. Același lucru îl spune și Sfântul Apostol Pavel: „Toate să le încercați; țineți ce este bine. Feriți-vă de orice formă a răului”⁹⁷. Dar chiar Mântuitorul ne spune că trebuie să cercetăm toate lucrurile și să vedem dacă sunt bune sau nu: „Și pentru ce nu judecați și voi singuri ce este drept?”⁹⁸. De asemenea și Sfântul Apostol Ioan ne îndeamnă să socotim lucrurile: „Cine are pricepere să socotească”⁹⁹. Darul distingerii binelui de rău este unul dintre cele mai mari haruri, după cum este scris: „Dacă vei despărți ce este de preț de ce este fără preț, vei fi ca gura Mea”¹⁰⁰.

În **Biblie** ni se spune, atât în **Vchiul Testament**, cât și în **Noul Testament**, că Abraham se trage din Sem, copilul lui Noe și din Set, copilul lui Adam și al Evei, ce s-a născut după uciderea lui Abel și fuga lui Cain. O primă obiecție ar fi faptul că numele Abraham are terminația HAM și nu Sem, iar după cum este scris: „Ce este omul se cunoaște după numele care i s-a dat

⁹⁶ Marcu 12:24.

⁹⁷ 1 Tesaloniceni 5:21-22.

⁹⁸ Luca 12:57.

⁹⁹ Apocalipsa 13:18.

¹⁰⁰ Ieremia 15:19.

⁹⁴ Ioan 18:38.

⁹⁵ Ioan 14:6.

deja; și el nu poate să se judece cu cel ce este mai tare ca el¹⁰¹. Există, de asemenea, în ***Evanghelia după Luca*** o anumită nuanță ce ne îndeamnă să credem că aceste genealogii sunt după o tradiție iudaică cam îndoielnică, din moment ce sunt după cum credea lumea sau după cum se credea (adică din auzite): „Cristos era cam de treizeci de ani când a început să învețe și era, CUM SE CREDEA, fiu al lui Iosif, al lui Eli, al lui Matat, al lui Levi, al lui Melhi, al lui Ianai, al lui Iosif¹⁰². Toată teologia creștină mărturisește în mod vădit că Mântuitorul nu îl avea drept tată pe Iosif și că Fecioara a născut fiind virgină. Chiar Mântuitorul spune că nu este Iosif tatăl Său, ci că tatăl Său este în ceruri: „Și tată al vostru să nu numiți pe pă-mânt, că Tatăl vostru unul este, Cel din ceruri¹⁰³. Nici pe Fecioara Maria nu o numește „mamă” vreodată în ***Evangheli*** (singura care folosește termenul de mamă a Domnului este Elisaveta), ci mereu i se adresează cu termenul generic de „femeie”: „Atunci cineva I-a zis: Iată, mama Ta și frații Tăi stau afară și caută să-Ți vorbească. Dar Mântuitorul a răspuns celui ce-I adusesse știrea aceasta: CINE ESTE MAMA MEA ȘI FRAȚII MEI? Apoi, întinzându-și mâna spre ucenicii Săi, a zis: Iată mama Mea și frații mei¹⁰⁴ „Femeie, ce am Eu cu tine?¹⁰⁵

Este clar că între primii creștini au existat discuții puternice pe această temă a genealogiilor și acest fapt s-a

întâmplat pentru că tradiția iudaică a lăsat ceva, iar Mântuitorul a lăsat altceva. Sfântul Apostol Pavel precizează clar în epistolele sale conflictele din sânul Bisericii, atât în ceea ce privește ***Legea*** (dacă este sau nu de la Dumnezeu creștinilor, de la Mântuitorul și dacă mai trebuie ținută sau nu), cât și disputele legate de validitatea genealogiilor: „Dar de întrebările nebune, de genealogii, de certuri și de lupte privitoare la lege, ferește-te, căci sunt nefolositoare și zadarnice¹⁰⁶.

Tot Sfântul Apostol Pavel ne spune în ***Epistola către Romani*** că genealogiile prezentate în ***Biblie*** sunt false și prorocește că neamul lui Cain, ce nu este al Mântuitorului, ci are un alt tată, va falsifica lucrurile încât să pară poporul lui Dumnezeu: „Și va fi așa: în locul unde li s-a zis: Voi nu sunteți poporul Meu, acolo vor fi numiți fii ai Dumnezeului Celui viu¹⁰⁷. Genealogiile adevărate s-au pierdut și au fost înlocuite cu unele tendințioase: „Iudeii necredincioși nu aveau înscrisuri să se îndrume cum se cuvine, nici nu știau cum începuseră liniile neamurilor, întrucât legea și proiecii le fuseseră arși de trei ori. Întâia oară, în zilele lui Antioh, care arsese din temelii toată Casa (lui Dumnezeu); a doua oară, ei au ars cărțile acelea în zilele lui Cablar, marele rege al Mosulului; și a treia oară când au ars cărțile a fost la strămutarea făcută de regele Nabucodonosor, când a nimicit zidurile Ierusalimului¹⁰⁸.

¹⁰¹ Eclesiastul 6:10.

¹⁰² Luca 3:23-24.

¹⁰³ Matei 23:9.

¹⁰⁴ Matei 12:47-49.

¹⁰⁵ Ioan 2:4.

¹⁰⁶ Tit 3:9.

¹⁰⁷ Romani 9:26.

¹⁰⁸ *Cartea lui Adam și a Evei*, Editura Herald, București, 2019, p. 254.

De altfel, un lucru și mai interesant este acela că potrivit unor cercetători **Evanghelia**, în forma sa adevărată, nici măcar nu cuprindea aceste genealogii și că ele au fost introduse mai târziu: „Totuși, trebuie să-i dau dreptate lui Faust. El nu explică rău și, dacă-mi este permis să spun, explică mai bine decât Augustin ceea ce înseamnă cuvântul Evanghelie. El înțelege prin acest termen doctrina pe care Cristos a predicat-o și nu istorisirea nașterii și a faptelor lui Cristos. Evanghelia nu este altceva decât doctrina și poruncile lui Cristos. Sensul acestei expresii este adevărat și, cu toate că Augustin a avut dreptate în fond, el n-avea totuși dreptate să susțină, după cum a făcut-o, că istorisirea nașterii lui Cristos este cuprinsă în ceea ce exprimă cuvintele Evangheliei lui Cristos, care nu semnifică altceva decât doctrina predica-tă de Cristos”¹⁰⁹.

Că istoria a fost falsificată și că se bazează pe minciună o recunosc chiar și cei ce au fabricat aceste genealogii, chiar ei mărturisind că sunt false: „Noi trebuie să privim în față istoria iudaismului și aspectele sale contemporane care, ambele, se sprijină pe minciună în legătură cu trecutul și pe venerarea acestuia (...). Rabinii se temeau de istoria proprie a evreilor mai mult decât de istorie în general”¹¹⁰.

La întrebarea: „Care este neamul lui Cain pe pământ?”, toate cele trei confesiuni ale creștinismului răspund în același mod, și anume, că poporul

lui Cain a pierit la potopul din vremea lui Noe. Dar este oare acest lucru adevărat? Dacă este adevărat atunci de ce spune Mântuitorul că va cere la judecată unui anumit popor tot sângele cel nevinovat scurs pe pământ ÎNCEPÂND DE LA ABEL? Dar nu a fost Abel ucis de Cain și nu se cade ca de la urmașii lui Cain să ceară sângele cel nevinovat al lui Abel? „De aceea, iată, vă trimet, proroci și înțelepți și cărturari. Pe unii din ei îi veți omorî și răstigni, pe alții îi veți bate în sinagoga voastră și-i veți prigoni din cetate în cetate; ca să vină asupra voastră tot sângele nevinovat, care a fost vărsat pe pământ, DE LA SÂNGELE NEPRIHĂNITULUI ABEL până la sângele lui Zaharia, fiul lui Barachia, pe care l-ați omorât între Templu și altar”¹¹¹. Același lucru îl putem citi și în **Evanghelia după Luca**: „De aceea Întelepciunea lui Dumnezeu a zis: Le voi trimite prooroci și apostoli; pe unii îi vor ucide, iar pe alții îi vor prigoni CA SĂ SE CEARĂ DE LA ACEST NEAM sângele tuturor proorocilor, care a fost vărsat de la întemeierea lumii: DE LA SÂNGELE LUI ABEL până la sângele lui Zaharia, ucis între altar și Templu, da, vă spun se va cere de la neamul acesta”¹¹². De aici rezultă în mod clar că în vremea Mântuitorului încă exista neamul lui Cain și încă mai există și astăzi.

¹⁰⁹ Isaac de Beausobre, *Maniheismul*, Editura Herald, București, 2010, pp 140-141.

¹¹⁰ Israel Shahak, *Povara a trei milenii de istorie și religie iudaică*, Editura SAMIZDAT, pp. 112, 39.

¹¹¹ Matei 23:34-35.

¹¹² Luca 11:49-51.

dramaturgie și francofonie

■ Dana MITRU

Particularități discursive în teatrul francofon

Teatrul a fost întotdeauna principala formă de manifestare a libertății de a spune nerostitul, de a face ceea ce nu se poate face, de a fi ceea ce nu poți fi...

Ne-ar lua mult timp, poate încă o viață, să putem spune totul despre teatru – ca text și ca loc de desfășurare – dar mai ales despre evoluția sa, având în vedere natura sa complexă, dar ținând cont și de faptul că „una dintre cele mai uimitoare caracteristici ale textului teatral [...] este natura sa incompletă”.¹

Dincolo de „moda” contemporană de a scrie despre teatru în general, o abordare a lumii dramaturgice din punct de vedere lingvistic mi s-a părut relevantă, având în vedere profuzia de texte teatrale în literatura universală și evoluția teatrului în sine, ca scriere sau ca „devenire scenică”, ca să folosesc o expresie a lui Jean-Pierre Sarrazac, care vede textul dramatic ca „un fel de chemare către teatru și către scenă”, iar dramaturgia, în sens mai larg, ca o „trecere de la text la reprezentare”.²

Pornind de la noțiunea de „francofonie”,³ am ajuns la teatrul francofon, relativ necunoscut în zilele noastre publicului larg, dar mai ales relativ puțin studiat. Canadienii par a fi cei mai productivi în acest domeniu, insistând asupra impactului pe care acest teatru l-a avut asupra maselor, așa cum a făcut și François Guérard: „de la sfârșitul secolului al XIX-lea, s-a organizat un teatru francofon care s-a bucurat de un anumit succes în rândul populației muncitoare” (2000: 266).

Desigur, a vorbi despre „francofonie” nu se face în același mod în cele patru colțuri ale lumii. Criteriul principal este cel al utilizării limbii franceze, dar, potrivit multor specialiști în domeniu, acest criteriu este „prea simplu și prea fragil” (Lambert 1982: 37), în primul rând pentru că relația dintre popoarele care vorbesc franceza și care sunt obligate să facă parte din francofonie este foarte di-

as-sa/ASSA-No3/Vol1.No3.Sarrazac.pdf

¹ Anne Ubersfeld, în *Lire le Théâtre I* (1996: 19), subliniază caracterul incomplet al textului teatral

² Jean-Pierre Sarrazac: *Entretien avec la Rédaction*, p. 250, <http://french.chass.utoronto.ca/>

³ Care semnifică, conform tuturor definițiilor ce pot fi găsite în orice dicționar, totalitatea popoarelor vorbitoare de limbă franceză ca limbă maternă, oficială (prima sau a doua limbă de stat), sau ca limbă studiată (utilizată în mai multe domenii - diplomatie, învățământ etc.).

versă și apoi, pentru că în Africa neagră, independența nu a adus multe schimbări și această francofonie este resimțită ca o continuare a regimului colonial (cf. Lambert). Europa de Est și Asia au și ele particularitățile lor în relația cu limba franceză.

Ceea ce numim astăzi „*literatură de expresie franceză*” este ceea ce mi-a stârnit interesul, pentru simplul fapt că nu este vorba despre literatura franceză propriu-zisă, ci despre scrieri din zonele francofone, produse de autori care nu sunt francezi nativi, dar care se exprimă literar în franceză.

Operele din mai multe zone ale francofoniei, plasate în contexte geopolitice diverse, par să ofere căi cu adevărat interesante pentru analiza lingvistică și culturală; m-am concentrat asupra teatrului francofon, deoarece această formă de manifestare artistică și literară mi s-a părut a fi cea mai sinceră modalitate de a exprima filosofia și crezul unui scriitor din această lume. Numărul este mare, anumite criterii sunt necesare pentru a opera o clasificare și, în final, pentru a exprima o opțiune. Nici încercările de a găsi o soluție clasificatorie nu sunt rare. Anne-Rosine Delbart⁴ își expune punctul de vedere: „O primă distincție majoră se face între autorii care nu și-au pără-

sit pământul natal, sedentarii, și cei care au făcut o călătorie care i-a dus, copii fiind, sau adulți, pe un ținut francofon, nomazii” (2002: 162).

Acești „exilați ai limbii”, acești „veniți de altundeva”⁵ cum îi numește Anne-Rosine Delbart, o categorie de oameni de litere cărora autoarea le-a dedicat un studiu amplu, acești scriitori proveniți de la periferia geografică a limbii franceze, aparținând altor culturi și altor civilizații, dar care au ales să-și abandoneze limba maternă pentru a crea în franceză, din motive mai mult sau mai puțin cunoscute, oferă proiecția unei măturii socioculturale, purtând urmele perioadei coloniale sau ale regimurilor totalitare.

Configurația discursivă a unei opere teatrale include o singularitate identitară care merită, fără îndoială, analize amănunțite... Trebuie menționat că „singularitatea discursivă” a fost legată în special de stil. Laurent Jenny este convins că „stilul este un loc de estetizare și semantizare a singularităților discursive” (1997: 95) și că stilistica este singura îndreptățită să se preocupe de această singularitate discursivă (cf. 1993: 123).

Mă detașez de aceasta și abordez această singularitate dintr-o perspectivă enunțiativă, cu convingerea că, dacă există lucruri care fac posi-

⁴ În articolul publicat în 2002, «Être bilingue et écrivain français : les motivations du choix d'une langue d'écriture», In *Bulletin VALS-ASLA* (Association suisse de linguistique appliquée) 76, 1 pp.61-178, autoarea abordează problema alegerii limbii franceze ca limbă de *expresie literară* pentru scriitorii francofoni.

⁵ Delbart, Anne-Rosine, *Les exilés du langage. Un siècle d'écrivains français venus d'ailleurs (1919-2000)*, PULIM, coll. Francophonies, 2005, teză de doctorat care tratează subiectul „translingvismului” literar al scriitorilor francofoni, pentru care franceza reprezintă fie limba maternă, limba de colonizare sau limba aleasă pentru creația literară.

bilă reunirea unor opere dramatice din penele unor scriitori atât de îndepărtați geografic și cultural, acest lucru nu se datorează exclusiv faptului că vorbesc o limbă comună, franceză, ci mai degrabă discursurilor pe care le susțin, modului în care se poziționează, discursiv vorbind, în fața celor care îi ascultă.

„Singularitatea francofonă”, cu un accent mai intens pe „singularitatea literaturii franceze de origine românească”, a fost abordată de Jean-Pierre Longre (2019), care face referire la o altă lucrare, „Singularitatea francofonă”, de Robert Jouanny, publicată în 2000. Jean-Pierre Longre se concentrează asupra lui Dumitru Tsepeneag și Matéi Visniec pentru a le identifica particularitățile și, pentru acesta din urmă, observă că „genul teatral pune în perspectivă discursul personal (de unde și utilizarea limbajului adoptat)” (2019, online).

Deja se conturează o stradă cu două sensuri: „pro”-ul și „contra”-ul coexistă. Cum ar trebui să procedăm? „Sfârșitul francofoniei” (titlul unui articol de Pierre Achard, publicat în 1982) sau considerarea acestei francofonii drept un „laborator de culturi” (Renard 2000: 255)? A doua alternativă m-a tentat cel mai mult!

Chestiunea „alegerii” pe care o ridic aici este, însă, discutabilă. Anne-Rosine Delbart notează că „Majoritatea autorilor din cele patru colțuri ale orizontului unde limba franceză a fost exportată recunosc, la prima vedere, că nu și-au pus niciodată problema alegerii limbii de

scriere. Li se pare natural să recurgă la idiomul care le-a fost predat și al cărui spațiu de difuzare asigură un public larg scrierilor lor” (2005: 87). Mai mult, majoritatea scriitorilor „exilați” conform formulei lui Anne Rosine Delbart scriu în ambele limbi sau își au opera tradusă în franceză de către un vorbitor nativ. În situația lui Matei Visniec, și pentru piesa „Spectatorul condamnat la moarte”, autoarea menționează; „tradusă din limba română de Claire Jéquier și Matéi Visniec”.

Prezența numelui autorului ca și contribuitor la traducere ne scutește de orice interpretări delicate despre limbajul piesei sale și calitatea discursului. Faptul că s-a impus ca „traducător de sine” este subliniat și de Georgiana Lungu-Badea (2022). Cu câțiva ani mai devreme, Cecilia Condei remarcase despre acești scriitori: „Enunțul pe care ni-l oferă este dublu articulat, în limba originală și în limba gazdă. Nu poate să nu lase urme ale devenirii sale. Nu poate să nu ia în considerare discursurile din amonte. Nu poate să nu dea naștere la discursuri din aval” (2015: 7).

O situație similară se întâlnește în piesa autoarei siro-libaneze Darina Al Joundi, „Ziua în care Nina Simone a încetat să cânte”, care poartă inscripția: „cu complicitatea lui Mohamed Kacimi”, pe care autoarea o plasează imediat după numele ei. Tot acest text, toate referințele și faptul că o interpretează singură pe scenă înlătură orice îndoială cu privire la autorita opera.

Piese de teatru în limba franceză din zona estică nu pot fi altfel marcate decât de profilul geografic, istoric și politic al țărilor de origine.

În cele ce urmează, voi folosi termenul „dramaturgie”, dar este important să clarificăm ce înseamnă acesta: între sensul său canonic, care se referă la „compunerea unei piese și se referă la opera dramaturgului-scriitor” (Danan 2021, online) și cel care se referă la „activitatea care precede sau însoțește trecerea pe scenă a unei opere dramatice” (idem), îmi încadrez studiul în prima categorie.

Dramaturgii francofoni pe care i-am ales în acest scop și despre care voi vorbi în următoarele numere ale revistei – Matei Vișniec, Darina Al Joundi și Arezki Mellal (dramaturg algerian) - sunt, în general, autori recunoscuți în țările lor pentru numeroase acte de rebeliune sau poziții luate împotriva regimului dictatorial - dizidenți, cosmopoliți, pe care tema exilului i-a determinat să scrie și să se simtă sfâșiați „între două limbi”, între două culturi - cea originală și cea adoptată.

Discursul teatral al dramaturgilor străini care scriu în limba franceză are trăsături comune tuturor formelor de discurs teatral (structura dialogului, prezența indicațiilor scenice, împărțirea în scene, intrările/ieșirile personajelor, schimbările de decor etc.)

Teatrul francofon oferă o paletă largă de analiză, discursivă și textuală, care confirmă și sfidează, totoda-

tă, regulile generale ale construcției textului dramatic. Aceste trăsături distinctive prin care se remarcă ne determină să afirmăm că discursul teatral francofon se plasează între două limbi, la intersecția a două culturi, unde stilul scris se întâlnește cu cel oral.

Bibliografie:

Condei, Cecilia, 2015, *(Re) configurations discursives. Articulations textuelles*, Fernelmont, Éditions Modulaires Européennes.

Danan, Joseph « Qu'est-ce qu'une approche dramaturgique d'un texte de théâtre? », *Pratiques* [En ligne], 191-192 | 2021, mis en ligne le 15 octobre 2021, consulté le 02 mars 2023. UR: <http://journals.openedition.org/pratiques/10990>; DOI: <https://doi.org/10.4000/pratiques.10990>

Delbart, Anne-Rosine, 2002, « Être bilingue et écrivain français : les motivations du choix d'une langue d'écriture », In *Bulletin VALS-ASLA* (Association suisse de linguistique appliquée) 76, 1 pp.61-178.

Delbart, Anne-Rosine, 2005, *Les exilés du langage. Un siècle d'écrivains français venus d'ailleurs (1919-2000)*, Limoges, PULIM, coll. Francophonies.

Guérard, François. « L'histoire urbaine au Québec: la recherche récente à la maîtrise et au doctorat. » *Revue d'histoire de l'Amérique française*, volume 54, numéro 2, automne 2000, p. 247-268. <https://doi.org/10.7202/005458ar>

Jenny, Laurent. « Sur le style littéraire ». In: **Littérature**, n°108, 1997. pp. 92-101. DOI <https://doi.org/10.3406/litt.1997.2455>, www.persee.fr/doc/litt_0047-4800_1997_num_108_4_2455

Jenny, Laurent. « L'objet singulier de la stylistique ». In: **Littérature**, n°89, 1993. Désir et détours. pp. 113-124. DOI: <https://doi.org/10.3406/litt.1993.2633>, www.persee.fr/doc/litt_0047-4800_1993_num_89_1_2633

Lambert, Fernando. (1982). « L'Afrique Noire et la langue française ». *Anthropologie et Sociétés*, 6(2), pp37-46. <https://doi.org/10.7202/006080ar>

*** « La polyphonie linguistique », *Langue française*, vol. 164, no. 4, 2009, pp. 3-9., disponible à l'adresse: <https://www.cairn.info/revue-langue-francaise-2009-4-page-3.htm#re3no3>, dernière consultation: le 7 octobre 2020

Longre, Jean-Pierre. « Retour sur la littérature française d'origine roumaine ». In Corinus, Véronique, et Mireille Hilsum. *Nouvel état des lieux des littératures francophones: Cadres conceptuels et création contemporaine*. Lyon: Presses universitaires de Lyon, 2019. (pp. 59-74) Web. <<http://books.openedition.org/pul/30578>>.

Lungu-Badea, Georgiana, « Visniec. Ecrivain francophone, donc traducteur de lui-même », disponible à l'adresse: https://www.researchgate.net/publication/359650359_Visniec_Ecrivain_francophone_donc_traducteur_de_lui-meme_

mars-avril_2022, dernière consultation: le 15 mars 2023

Sarrazac, Jean-Pierre. « Le retour au théâtre ». In: *Communications*, 63, 1996. Parcours de Barthes. pp. 11-22; doi:10.3406/comm.1996.1953 http://www.persee.fr/doc/comm_0588-8018_1996_num_63_1_1953

Ubersfeld, Anne, 1977, *Lire le théâtre, I*, Paris, Belin.

Calendar Oltart

IANUARIE

1 ianuarie 1794 - s-a născut, la Slatina, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (m. 21. 05. 1836, București)

1 ianuarie 1951 - s-a născut, la Corabia, pictorița **CORNELIA PETRESCU**

1 ianuarie 1938 - s-a născut, la Dobrețu, Olt, istoricul **GHEORGHE D. ISCRU**

1 ianuarie 2000 - a murit, la Roma, poeta **YVONNE ROSSIGNON** (n. 1912, Studina, Olt)

2 ianuarie 1962 - s-a născut, la Poboru, Olt, prozatorul și gazetarul **NICOLAE TIȚA** (m. 5. 01. 2016, Slatina)

5 ianuarie 1991 - a murit, la Slatina, jurnalista, prozatoarea și poeta **MIHAELA DUMITRESCU** (n. 16. 05. 1949, Corabia)

6 ianuarie 1940 - s-a născut în comuna Ciubârciu, județul Tighina, Republica Moldova, romancierul, poetul și eseistul **ION LAZU**

7 ianuarie 1976 - s-a născut, la Craiova, poetul **IONUȚ OCTAVIAN BOTAR**

8 ianuarie 1997 - a murit, la Slatina, prozatorul **MIRCEA ANDREESCU** (n. 29. 11. 1940, Radomirești, Olt)

14 ianuarie 1941 - s-a născut, la Vădăstrița, Olt, poetul **ALEXANDRU TĂNASE**

14 ianuarie 1948 - a murit, la București, memorialistul **PAVEL ION** (n. 1885, Caracal)

15 ianuarie 1979 - s-a născut la Vădăstrița, Olt, poetul **VICTOR IACOBESCU**

18 ianuarie 1943 - s-a născut, la Slătioara, poetul și publicistul **DAN ROTARU**

23 ianuarie 1940 - s-a născut, la Corabia, actorul și regizorul **EMIL BOROGHINĂ**

24 ianuarie 1932 - s-a născut, la Timișoara, actorul **SILVIU STÂNCULESCU** (m. 23. 10. 1998, București)

24 ianuarie 1949 - s-a născut, la Slatina, istoricul **ALEXANDRU-CECILIU POPESCU**

24 ianuarie 1967 - s-a născut, la Bălteni, Olt, poeta și pictorița **INA FLORICA POPA**

25 ianuarie 1961 - s-a născut, la Bobicești, Olt, pictorul **GEORGE PĂUNESCU**

26 ianuarie 2015 - a murit, la Drăgănești-Olt, pictorul, sculptorul, restauratorul, arheologul și muzeograful **TRAIAN ZORZOLIU** (n. 15 decembrie 1936, Stoicânești)

27 ianuarie 2000 - a murit, la Slatina, poetul, prozatorul și eseistul **PAN. M. VIZIRESCU** (n. 16. 08. 1903, Bârza, Olt)

28 ianuarie 1943 - s-a născut, la Vișina, Olt, prozatorul **PETRE PREOTEASA**

29 ianuarie 1928 - s-a născut, la Slatina, istoricul **MIHAIL BUTOI** (m. - ?)

poezie

■ Andreea TĂNASE

Negru de raze

În lumea mea, copaci în floare.
Există plânsul din petale
Și un oftat la ceas de seară,
Când tot pământu-i o povară.
Spinul din talpă încă doare,
Mai bine-l lași și calci mai tare,
Poate se duce-n suflet sus.
Încă-i acolo. Nu s-a dus.
Grădinile lungite toate,
Cu membre slabe, deșănțate,
Arat-un nu-știu-ce vulgar
Ochiului orb de felinar.
Țărâna rece și cuminte
Primește Luna între brazde,
În lumea mea îi suntem gazde,
Negru pământ, negru de raze.

Ratare

Scriu cu ce am strâns în ficat
Ca bețivul bolnav de beție.
Mai mult mort decât viu,
Scriu ce-am ratat.
Nerușinata vinovăție
Scoate semne și pete,
Dumnezeu m-a salvat,
Îmi trimite vise solemne,
Acum am curajul clipei infime,
Ea cea dintâi m-a speriat.

Bătăliile mari bat la porți mărunte,
Generalii s-au tot înșelat.
Sunt soldatul ce crede-n minune,
Am luptat și-am ratat.
Sufletul și carnea se-mpacă în mine,
De data asta n-au întrebat,
S-au înțeleș înțelept peste mine,
Am câștigat ce-am ratat.

Vânătoare de oameni

Plec la vânătoare de oameni
Când soarele se stinge-n apus,
Atunci nici moartea nu doare,
E ca un somn de vise străpuns.
Frica mea întâlnește altă frică
Și asta îmi este de-ajuns,
Să creez o pace de-o clipă,
Să fim amândoi mai presus.
Plec la vânătoare de oameni
Cu zeul în mine ascuns,
Foamea lui cere-o jertfă mare:
„Suflete-n salbă!”, mi-a spus.

Spre răstignire

Vin primăveri vindecătoare,
Cu flori ce-și picură balsamul
Și candelabre vii de ramuri,
Ce par din cer coborâtoare.
Pare că-s lumânări aprinse
Pentru un timp ce trece grabnic
Cât aerul ce-n zbor cuprinde
Un fluture bătând din aripi.
Nu-i frumusețe mai frumoasă,
Mai efemeră și mai tristă,
Decât această primăvară
Atât de albă și de ninsă!
Și, dacă astăzi ce e mugur,
Mâine devine frunză ori floare,
Nu este sigur o-ntâmplare
Că Ți-ai ales spre răstignire
Un anotimp ce naște viață
Cu prețul vieții care moare.

Ca fluturii

Vom sta pe-o margine de vis
Privind la hăul care fierbe,
Deasupra noastră Paradis
De-nrourate flori perene.
Liane lungi de trandafiri
Vor coborî în chip de leagăn,
În timp ce gândul, pe furiș,
Ne va șopti c-am fost și oameni
Cu trupuri falnice de carne
Prin care râu de sânge curge,
Cu-ambii multe, toate vane,
Stinse-n puzderii de secunde.
Ca fluturii, numai o zi,
Am tot zburat conduși de-o rază,
Ni s-a părut că am trăit,
Că, între aripi, infinit
Vom prinde până înserează.

Orașul

Doarme orașul ca o fiară
Cu ochii-nchiși pe jumătate
Și ghearele împreunate
În rugăciunile de-aseară.
Doarme orașul și tresare
Sub mângâieri de mâini dușmane
Ce cu de-a sila trec și-i smulg
Pietrele reci din caldarâm,
Îi umblă adânc prin măruntaie
Și îi arunc-apoi în față
Ape fetide din canale.
Doarme orașul și se face
Că îl aleargă câini în vise
Prin labirinturi mari de ceață
Din mahalale interzise.

■ Marin RADA

PUSTNIC

Tac
 și se aude până departe
 tăcerea ,
 aproape de mine
 tace seva din arbori,
 frunzele îmi ating sufletul
 și tac
 împreună cu mine,
 sunt un fel de rege
 al ținutului care nu cuvântă,
 rotund,
 un ochi de pasăre
 mă privește de sus
 și știu că vine după mine
 strigătul unui suflet
 rătăcitor ,
 trimis de îngeri
 să tacă,
 împreună cu mine...

TOAMNĂ TÂRZIE

Se împruținează umbra mea
 ca o apă,
 în care ne spălăm mâinile ,
 rând pe rând,
 ca pe niște păcate ascunse,
 cerem pâinea și vinul ,
 corzile de mestecăn,
 peste frunzele galbene
 tremurând .

De la un capăt la altul,
 ne umplem gândurile
 cu uleiul de mir și iubire
 și, fiecare, ducem pe umeri
 crucea celuilalt,
 precum soldații
 numărați din doi în doi,
 până la contopire...

NOPTILE ALBE

În nopțile albe
 mă întreb
 ce aripi de înger
 are liniștea
 și de ce sufletul
 se lasă cuprins
 în această voluptate
 a zborului,
 ca un fruct izgonit .

Toate gândurile
 pe care le aveam
 înainte de asfințit,
 nu îmi mai aparțin,
 totul este acum
 trup nemișcat
 pasăre albă,
 ramură de măslin .

În nopțile albe,
 fără cuvinte,

liniștea are glasul
divin...

CORUL DE ÎNGERI

Întotdeauna am crezut
că el cântă
în spatele unui pian,
clapele reci,
sunetele înalte,
universul recompus
de acele ceasornicului
din cutia de lemn,
pereții scorjiți
și fereastra cu desenul în cruce,
toate tresar
când se ridică diapazonul
și, în inima încercată,
mai încape încă o inimă...

VECERNIE

Seară de seară,
la schitul din deal,
se aude toaca
se aude clopotul,
brazii își revarsă
peste case, mireasma,
inima, verdele,
clocotul.

Se închid pleoapele
cuprinse de același mister,
urcă și coboară turmele,
până la cer.

De cele mai multe ori
se despică lespedea nopții,
ziua de mâine,
nu e decât un cântec
fără glas,
peste cumpăna porții...

CUMINECĂTURĂ I

Totul se întâmplă în tăcere,
ca atunci când
nu îți mai stă gândul
la nimic,
vezi porțile deschise,
intri,
corul de îngeri cântă în strană
și te așezi în genunchi,
nimeni nu ridică ochii
să te vadă,
acolo nu mai ești tu,
afli că și sufletele stau în genunchi
și îți rostesc numele,
pe rând,
până când cineva
toarnă în potire lumina
și tu o bei însetat,
ca atunci când
totul se întâmplă-n tăcere
și nu îți mai stă gândul
la nimic...

COPERȚI AURII

Ajuns la capătul zilei,
privesc cu speranță stratul de nori,
dincolo de el, ziua de mâine
poate fi cea din urmă,
scot încrezător caietul cu coperți aurii
și scriu cele două cuvinte
care mă țin treaz,
chiar dacă oasele mi se adâncesc
în pământ,
ca un pumn de semințe.

Sunt deja prizonier
al acestei ploii de septembrie
care îmi lovește obraji,
timpuriu,
ca o femeie care nu mai vrea
să vorbească
cu mine...

■ Adela ȘULEA

Ritualul fetelor frumoase

Semnele de pe corpul tău
Sunt doar rămășițele
Unui trib de femei arse pe rug -
Nu au știut cum să își ceară iertare.

Pielea mea este învelișul de foc al Pământului.
Rup fiecare fir de păr care îmi apare pe mâini.

Am pe vene numele tuturor femeilor care au vrut să îmi fie mame.
(Atunci când ești mult prea urâtă pentru a trăi
Ai nevoie de o mamă
Sau de o mână arsă care să îți pieptene părul dimineața.)

La 16 ani,
Am simțit cum mi se împletesc mațele între ele
Și am sperat că atunci îmi va mai apărea un picior
Sau măcar o mână cu care să îmi sap în piele,
Să - mi tai singură stomacul -
fetele slabe au întâietate la moarte.

Sunt om de nimic făcut din nimic
Am 206 oase furate de la toți câinii care m-au lătrat
Am 20 de degete lipite între ele cu oje roșii.
Ritualul fetelor blonde care vor să devină brunete.

Sunt un maldăr de mizerie care îți poluează casa -
Un corp care își caută proprietarii-
Un schelet mâncat de viermi și ars pe rug
De fiecare dată când nu am știut să îmi cer scuze.

Marea Roșie

Aș vrea că în această vară să fiu mult mai frumoasă decât marea.
Să îmi port părul creț pe spate și
Să mi se împletească intestinele asemenea valurilor.
Să învăț să dansez așa cum dansează apa atunci când îmi înmoaie corpul.
Să reușesc să iubesc oamenii atât de mult
încât să îi ajut să evadeze din spațiile lor de vânzare.
(Trăim în orașe mici,
înghesuite
și fiecare dintre noi caută o inimă mai caldă)

Și crede-mă că în vara asta o să fiu mult mai frumoasă
decât soarele și am să învăț că cel
mai frumos lucru este să știi că ești doar al tău,
Că îmbrățișările de la spate sunt
doar niște oglinzi care îți arată
că cineva te iubește așa cum ești
(Inima ta este mult mai mare decât felul în care arăți)

Și știu că în vara asta...
O să fiu mult mai frumoasă decât Marea Roșie....
Că o să moară atâtea amintiri în mine,
Atâtea oameni pe care nu i-am cunoscut încă
Atâtea flori pe care nu le-am primit
Doar ca să fiu frumoasă
și să am buzele și obraji roșii
la fel ca algele care mor în Marea Roșie.

Inima mea va rămâne pe cântar

Am învățat să scriu pentru că îmi picură toată această sensibilitate printre
degete,
iar mama mi-a spus că trebuie mereu să mă șterg pe mâini.

Așa că, din toate șervețelele pe care am scris,
se șterg acum și alți oameni,
care învață că și cuvintele le pot ține de foame.

■ Daniel PETRILĂ

etnogeneză

mama stătea tot mai mult la
margine
cu părul tuns mai scurt
inelarul îi era crestat
ea își ascundea degetele prin buzunare
ca pe o respirație
am întâlnit-o peste câțiva ani lângă un zid foarte înalt
deasupra ei lumina se răsucea ca o roată

casa și neființa

casa se dărâma perete după perete
și din metafora ei au rămas perdelele
rupte de pe corturi

existența casei mele e un act
normativ
căci peste umbră era așezată
o altă umbră
ca o mahala
în flăcări

casa și ființa

era pe când idealul non-ființei era ființarea
apoi existarea în opusul verbal
mutația pământului deasupra pământului
era pe când se strămuta nevăzutul și
orbirea era înconjurată de ochi
tinomorfi

pentru a ajunge la această repunere
iată că omul de visavis a venit
să tulbure urâtul
și urâtul nu s-a mai știut pe sine

casă

și nu știu iubito
caili sălbatici vor trage ferestre din cer
pentru casa viitorului

începutul

deschid o fereastră ca de hârtie
lângă casa părintească cresc rizomii gândurilor mele
precum o fotografie sepia cu multe riduri

fereastră

plouă atât de încet încât
aud rădăcini hidromorfe crescând în zidurile
orașului
textul meu somnolent stă întins pe hârtie
și fereastra copacilor se îngroașă

flori

pe retinele ochilor cresc fotografii de familie
eu îmi închid pleoapele
și ele se întorc tulburate în pământ

poemul-scară

eu
calc (în apă)
pe (marea infinită)
cicatricea lichidă a devenirii proprii

un sunet scurt
pe retina unui fluture
inel al toamnei

▀ Lidia ASANDEI

Semne de-ntrebare

De ce înfloresc ghiociei iarna?

De ce-i atâta freamăt
în zborul fulgilor?

De ce urmele pașilor tac
atât de apăsător?

De ce ninge albastru
înflorind zăpada printre gene?

De ce privirea îngheață
în apa
unui singur cuvânt?

De ce ninsoarea cerne
adâncuri de singurătate?

De ce stropii grei
îți beau înserarea
în dangăt de clopot?

De ce ochiul inimii
sângerează semne de-ntrebare?...

Își ridică pleoapa
și mă privește
de parcă ar vrea să-mi vorbească:
doar Lumina răsare
la răspântii de-ntuneric,

doar Iubirea neînvinsă
așteaptă în fața cuvântului nespus.

... Doar Albul lacrimii
aplecate peste amiaza Dorului
știe că va fi odată o petală
într-o floare de cireș.
Doar sufletul poate îmbrăca
mireasma Primăverii!

Iarna gândurilor

Norii viscolesc pe pleoape
zăpadă cu mireasmă de ghiociei.

Cu aripi grele,
fulgi obosiți
creionează zboruri pe o cărare
dintr-o iarnă de demult.

Mi-e alb și pur,
și nesfârșit
dorul de tine.
Mi-e DOR DE CER!

O lacrimă de lună
îmi udă șoapta
și-mi tremură sărutul înserării...

Cu gene lungi
se cerne ceața.
În palma rece,

inima tresare.

Poemul se citește
cu lacrima caldă, nevăzută,
a stelelor.
Se-apropie
strigarea de vecernii...

Ninge din clopotul cerului

Mi-e ceas de seară
și de neuitare.
Cu sufletul într-un alt timp trăit,
îți ascult colindul tăcut.

Pe altarul alb,
iarna coboară-n murmur
de psaltire.
Cerul strălucește de zăpadă!
Din privire,
dorul leagă,
cu ninsori,
flori de lumină
ce cad în rugăciune.

Aș avea atâtea să-ți spun...
Ce nu pot să scriu
las lacrima
să-ți recite.

Se face frig în miezul inimii

Din clepsidra rece picură iarna
ca un cântec trist pe strune...
Veselia pădurii
se stinge în tăcere.
Cu degetele minții răsucesc gânduri
din iarna care nu a apucat
să mai sfârșească.

Dorul îmi intră cu pași repezi
pe ușa sufletului,

răvășind printre amintiri,
și... îi înflorește o lacrimă
lângă o melodie caldă,
cântată șoptit.

Citesc cu voce tare
pagina iernii noastre.
Amintirile îmi bat în piept
și mai scriu o filă capătului poveș-
tii...
spre neuitare.

Mereu te scriu printre rânduri.
În începuturi,
la mijloc,
în fiecare colț de cuvânt.
În fiecare literă.
Te pun între virgule și puncte.
Uneori... te tac și te rostesc în suflet,
în cuvinte înțelese numai de noi.

Mă adun în clipă,
îmi îmbrățișez dorul
să nu-l prindă frigul
și ascult murmurul vântului
pornit pe urmele zăpezii.

Melodia
o port pe buze ca pe o mângâiere!
Versul ei
lăcrimează în vocea ta
și nemurește Acolo,
pe corzile harfei Veșniciei!

Mi-e iarnă
cum nu mi-a mai fost –
îngustă și rece.
Îmi înghit lacrima.
De la celălalt capăt de timp,
din înaltul zării albe,
Palma Cerului încondeiază
ecouri de dor!

■ Cornel Simion GALBEN

Întrebări

Mă-ntreb de ce ramurile
nu vor să fugă toamna,
odată cu frunzele...
De ce pădurea
e cea mai pustie inimă
și mugetul unui cerb
spintecă văzduhul
ca o lamă de cuțit,
de ce nopțile
sunt atât de hoinare
și poetul colindă deșertul,
boabe de aur
să scoată-n lumină...

Poem ratat

Ce-ar fi să scriu un poem
cum n-am mai scris niciodată,
să-l dau la-ntors din start
și să-l pun pe roată,
rostogolindu-l, hăt, departe,
până dincolo de noi și până
dincolo de moarte,
să-i pipăi rosturile
pe la încheieturi,
să-l încing cu brâu
și să-l feresc de-njurături,
să-l pun pe cant
și apoi pe orizontală,
dar se vede că m-am sculat

cu fața la perete,
somnul mă aleargă
de-o săptămână
și mi-e sete,
cred că am să mă dau
eu însumi de-a dura,
poate prind puteri
și scriitura
se așează lin pe o copertă...
Domnilor, am ratat poemul,
dați-mi o ofertă!

Pastel

Seara verdele pădurii
tremură de neodihnă,
soarele urcat în arbori
cochetează iar cu luna,
singur, râul prins
în maluri
tot aleargă fără tihnă,
cum aleargă către tine
inima, de tot nebuna...

Doamne, iubito

Doamne, iar aleargă-n mine cerbii
Precum valul către mal aleargă,
Nopțile se-ascund durute-n firul
ierbii,
Pașii nu mai știu unde să meargă.

Doamne, iar mă doare Luna
Adormită-n suflet, cuib de pază,
Cerbii-aleargă-n mine, aleargă-ntr-una
Și mă pierd în păru-ți, ca o stinsă rază.

Poem tăcut

În orașul care moare
Înc-o zi și înc-o noapte,
Până și tăcerea doare,
Spânzurată între șoapte.

Stă poetul și se miră,
Gândurile-i fug departe,
Prea tocită-i a sa liră,
Prea aproape e de moarte.

N-are chef și nici zăbavă
Zarea singur s-o străbată,
I-ar prii un pic de slavă,
Însă știe că-i deșartă.

Cugetă atunci și scrie,
În orașul care moare,
Ultima lui poezie
Și-o îngroapă-ntr-o scrisoare.

De vei fi cel ce-o citește,
N-o lăsa să zacă-n taină,
Ci pe ziduri o lipește,
Să le fie-n iarnă, haină!

* * *

Poartă-mi pașii, iubito,
În pădurile tale,
botează-mă cu verde și vânt...
Fiu nenăscut ard
în piscuri,
ard și mă sting în cuvânt.

limba noastră

■ Gheorghiță CIOCIOI

Cuvinte cu înțeles uitat**EMIN / EMINESCU**

Cu siguranță, marele nostru poet național Mihai Eminescu n-a fost sârb, rutean etc. - așa cum s-a vehiculat de nu puțini scriitori, istorici ori jurnaliști. Trecerea unor nații prin pă-mânturile românești - ori folosirea pentru o vreme, la noi, a altor graiuri decât româna - a lăsat urme adânci în onomastică și administrație. Nume de locuri, de ape etc...

„Emin” este un nume ajuns în părțile noastre pe filieră turcică.

Cea dintâi întrebuintare a acestui termen - având o strânsă legătură cu teritoriul românesc (creștinarea cumanilor) - o aflăm în celebrul „Codex Cumanicus”, în anul 1303: *eminlik* bila= în siguranță.

O sursă mai veche legată de cuvântul dat, cu același înțeles, este „Kutadgu Bilig”, din 1069, unde acesta este întâlnit sub forma „imîn”.

Termenul „emin”, devenit nume, provine din rădăcina arabă „amn”, care înseamnă „sigur, de încredere”.

Emin a circulat - și este prezent până astăzi - ca nume de persoană la toate popoarele turcice (urmașe ale limbii kipceak, dar și în turca otomană și cea modernă). Numele s-a răspândit în întreaga Peninsulă Balcanică, fiind purtat chiar de creștini. Înțelesul acestui nume de persoană, în turceș-

te, este: om neînfricat, de încredere, credincios.

Emin, ajuns nume de familie, va cunoaște mai multe terminații, începând cu veacul al XVIII-lea (ici/ ov, escu etc.), fapt datorat unor influențe culturale ori administrative locale. În turcă, astăzi: Eminoglu. Un cunoscut cartier din Istanbul: Eminönü are înțelesul dintru început, de loc sigur, de încredere, unde te poți așeza în siguranță.

RAHAT

Rahatul ar fi fost preparat în Anatolia încă din secolul al XV-lea. După alte izvoare, e „născocit” însă la sfârșitul secolului al XVIII-lea de către Ali Muhiddin Hacı Bekir. La un concurs organizat de sultanul Abdulhamid I, care se cam săturase de bomboane - acestea fiind pe atunci tari, ca de piatră. În Europa, rahatul va fi adus abia în secolul al XIX-lea, de către un călător englez.

Știut mai ales ca *lokum*, *λουκούμι*, ori „rahat lokum”, numele otoman al rahatului a fost cel mai adesea *rahat ul-hulküm*, derivat fiind din arabă: *rahat al-hulqum*, cu înțelesul de a liniști, ușura gâtul (gâtulejul) „/„gâtulejul s-a liniștit”. Răhat - „s-a ușurat”, „s-a liniștit”, „a trecut”; *al-hulqum* - „gâtulej”, „partea interioară a gâtului”.

O „calmare”/„mângâiere” a gâtului/cerului gurii, o plăcere a gustului, așadar. Un fel de „bun a fost”.

Unii vecini au preferat să-l numească *lokum*, *lukum*, ori, arareori, *rahat-lukum*. Doar românii i-au spus simplu: *rahat*. Turcesc, desigur. La fel cum turcească era și renumita halva – ajunsă la noi tot de la Stambul.

BOBOTEAZĂ

Explicația e una simplă. În calendarele slave (sub influența cărora s-au format mai apoi cele dintâi calendare românești), era trecut numele întreg al sărbătorii Epifaniei, Teofaniei etc., însemnându-se două evenimente: „Arătarea lui Dumnezeu” și „Botezul Domnului” de către proorocul Ioan. În slavă, pe scurt, sărbătoarea, în calendar, se numește (și astăzi) „Bogoiavlenie i Krăštenie”, adică „Arătarea lui Dumnezeu și Botezul (Domnului)”. Mai pe scurt, în românește, Bo'-boteaza, unind cei doi termeni (unul slav și unul deja românesc), cele două evenimente. Bo(go)(iavlenie) (i) Boteaza/ Botezul. Articulația a rămas slavă, în „a”, din vechime, pentru masculin, la Botez.

AGEAMIU

Cu înțelesul de novice, nepriceput, fără experiență. Împrumut din turcă – *acemi* (a se citi „agemî”). La origine, termen arab: *ʿaʿcam* (provine de la rădăcina *ʿcm*) – „o persoană care nu știe limba arabă, un barbar, cel mai adesea un persan”. Derivat din *ʿacuma* – era mut, fără cuvinte, limba lui arabă era precară.

În ebraică, aramaică/siriacă: *ʿagam* – „a fi legat, a fi împiedicat”.

În turcă, a căpătat mai târziu sensul de „persoană fără experiență, imatură”.

CIORBAGIU

Deși la prima vedere ar părea un nume legat de o persoană care iubește ciorba, lucrurile nu stau deloc astfel. În română, altfel, ar fi „ciorbar”.

Termenul, la origine, e unul turcesc – *çorbacı* (*ciorbăgi*). Provine, într-adevăr, din *çorba* – ciorbă, supă. Un cuvânt persan, intrat în limba turcă de mai multe veacuri. Literal, *çorbacı* se traduce prin „cel care împarte ciorba”. În fapt, un grad militar din Imperiul Otoman ce corespundea, în trecut, celui de colonel (comandant de ieniceri). Çorbacı e o corupere însă a termenului vechi turcesc *kor-başı* – comandant al unei tabere (cuvânt întâlnit *Turkmenistan* până în anii 40 ai secolului trecut).

Çorbacı-ul se îngrijea, totuși, ca șef, de subalterni. Întâi de toate, pentru a fi evitată orice rebeliune printre militari, îl chema la apel pe responsabilul cu masa zilnică (ciorba fiind ne lipsită la aceasta).

Elitele creștine ale satelor din Balcani erau numite și ele *ciorbăgii* (șefi), acestea fiind folosite la colectarea impozitelor în obște. Cuvântul e folosit ca argou, astăzi, în Bulgaria și Macedonia, pentru șef – cap de familie („ciorbăgia”).

Românizat, Ciorbagiu a ajuns nume de familie la turci, albanezi, bulgari, mai ales prin bulgari trecând și în județele din sudul României.

„Trăiți, dom' ciorbagiu”, ar fi, așadar, „un nume de fală”, nu dat cuiva „lăcomit” la ciorbă/borș.

anatomia unei mode

■ Issabela COTELIN

Homo diplomatus

Nu știu în alte țări cum e, dar la noi, în țara noastră, numai cine nu vrea cu tot dinadinsul nu-și umple azi rafturile bibliotecii personale cu tot felul de diplome.

Fenomen viril și deocamdată fără limite la orizont, acordatul de diplome de orice natură, în orice domeniu și cu orice ocazie a devenit afacere națională. Pe alocuri mondială, dacă punem la socoteală „campionatele mondiale” de poezie sau chiar pe cele intergalactice. Nu știe nimeni cum arată o poezie compusă (presupunând că ar avea și ei literatură și toate cele...) de un extraterestru (deși unii pământeni par a fi deja semnatarii unor astfel de „creații”), dar da, există pe o anumite rețea de socializare și un astfel de concurs! Iar pe diploma primită, într-o limbă cât se poate de omenească (doar știm din filme că alienii se adaptează instant, ei comunicând automat în dialectul celor peste care dau prin univers), scrie mare și impresionant: *poetas intergalacticos...* Oare reptilienii sau arcturienii sau oricare-ar fi aceștia știu că „i-am luat” la poezie? Să sperăm doar că nu vor vrea să-și ia revanșa pe căi... belice în loc de beletristice.

Pornit inițial din trendul „corect politic” de a mulțumi din punct de ve-

dere psihic pe toată lumea, acest fenomen a luat o amploare care poate deveni periculoasă pentru însuși psihicul vizat și poate produce un efect neașteptat: dependența de diplome. Iar fenomenul e încă în creștere liberă, ca Făt-Frumos din poveste, că-nainte mult mai este.

E posibil ca rădăcinile fenomenului să fi fost în învățământ. Mai exact, în diplomele din clasele primare – și am să explic imediat la ce anume mă refer. Dar, și dacă nu ar fi fost acela, ci ar fi avut cu totul altă premisă, care scapă acum (și oricând) logicii mele, scopul inițial al unui astfel de gest, acela ca toată lumea „să se simtă bine”, s-a răspândit teribil.

Iată, pe scurt, explicația promisă. În anii noștri democrației din urmă, nu mai știu exact în care anume și nu e relevant în context, s-a decis la un moment dat ca fiecare copil care intră la școală în septembrie să iasă în iunie cu o diplomă. Indiferent de merite. Ca „să se simtă bine”. Și, pesemne, să revină anul următor... Lăsând amara ironie deoparte, măsura, coroborată cu cea la fel de păguboasă a desființării notelor la aceleași clase primare, a spulberat dintr-o suflare tot sistemul vechi (însă deloc anacronic sub acest aspect) de recunoaște-

re a rezultatelor copiilor, care, așa subiectiv cum era uneori, își îndeplinea totuși rolul de a diferenția ori motiva. Vechiul premiant învăța peste medie și primea o răsplată pentru asta, codașul nu învăța nimic și nu primea nimic. Între premiant și codaș era o gamă variată de alte personaje și era firesc așa, ecosistemul clasei reglându-se astfel de la sine în timp: nedreptățiul răzbea până la urmă, iar premiantul „pilos” se dădea de gol în patru sau opt ani. Azi premiantul are același număr de diplome cu codașul. Diferența constă în culoare: roz pentru fete, bleu pentru băieți. Sau, la clase mai mari, în denumire: „de excelență” ori „de absolvire”. Cine se mai uită însă la astfel de detalii în toiul festivității, când cheliile „oficialilor” lucesc în soarele verii, spetindu-se la microfoane, acompaniate de imaginea uniformă a robelor pre-universitare ce flutură în vântul unui viitor imaginar care începe „acum” și de șuierul tocilor, aruncate-n aer de mânuțe de la vârsta la care abia au învățat să țină creionul? Vorba lui Orwell, cea cu egalitatea între membrii unei specii... Însă o asemenea „egalitate” naște, fără îndoială, anomalii și monștrii ei. Sigur, nu copilul e monstrul. Nu încă. Dar, atunci când anomaliiile devin reguli, betonificând sistemul din care provine subiectul supus constant acestora, subiectul va claca cu... *magna cum laude*. Cu semnătură și ștampilă.

Ei bine, se simte vreo legătură între diplomele „de absolvire” din școală și diplomele „de participare” ulterioare, de la concursurile literare, date „la toți” (nu „tuturor”, căci asta ar însemna că am și fost la școală, nu

doar am „absolvit-o”), ca toți „să se simtă bine”...?

Dar anticipez. Să vedem – cu primele lămurindu-ne, sper – cum se nasc acestea din urmă. Se ia o mână de oameni (deși, mai nou, în mediul virtual nu mai avem garanția, ci doar presupunerea că sunt oameni) și se face un grup pe o rețea de socializare. Grupul își arogă atributul de *literar* (sau un derivat) și inițiază concursuri: tematice ori ba, zilnice, săptămânale, lunare, locale, naționale, internaționale, intergalactice (*sic!*)... etc. Încep să curgă texte – cine, dar cine poate să jure cu mâna pe inimă că el/ea nu are nevoie deloc, dar deloc de validare? Eu, una, de exemplu, nu... Iar în aceste grupuri se obține cel mai ușor – de aici și succesul lor nemaipomenit, prin diplomele aferente care încep să curgă: zilnic, săptămânal, lunar... Există cazuri fericite când aprecierile sunt acoperite de publicarea în revista grupului sau într-o antologie sau orice altă formă de susținere reală a creației respective, însă, ca orice caz fericit, sunt excepții, comparativ cu numărul în creștere de grupuri și de diplome.

Din păcate, și concursurile reale din peisajul actual au început să ofere destule situații ilare, cum ar fi aceea ca, pe lângă premiile clasice, I, II și III, să se dea tot felul de premii „speciale” (parc-a înnebunit colțișorul nostru de lume cu acest cuvânt, „special”), numite-n fel și chip, ca să... ce?!? Mărturisesc aici în premieră că, deși eu însămi am participat la atâtea și dețin atâtea, niciodată nu am reușit să înțeleg ierarhia lor – sunt ele mai importante decât premiile „normale” sau nu? Probabil că răspunsul este

irelevant, deoarece, speciale sau normale, oricum diplomele premianților se pierd în masa celor „de participare”, pe care le primește (ați ghicit...) toată lumea... Facilitatea obținerii unor astfel de diplome, pe care deținătorul le poate apoi printa și „parca” în rafturile bibliotecii amintite, mă face să mă gândesc, dincolo de orice posibilă valoare, din ce în ce mai des la efemeritatea semnificației lor.

Pe de altă parte, exact ca în sistemul de învățământ (unde monștrii nu se nasc neapărat atunci, pe loc, ci de multe ori au părinți-surogat, cum ar fi timpul care trece), nici îndreptățitul la podiumul literar nu se diferențiază prin mai nimic de primitorul fără niciun drept (exceptându-l pe acela de „corect politic”) al unei diplome. Primul se poate simți bagatelizat, iar ultimul află că poate obține și ce nu i se cuvine. Uniformizarea silită/interesată a valorii indivizilor dintr-un grup duce ușor la pierderea simțului propriei valori. Reperele solide dispar, iar până la aversiune, ură, inadaptabilitate ș.a. e o aruncătură de băț, mai ales că între timp „diplomații” care nu-și merită diploma o duc cu adevărat bine, fie că au înțeles cum merg lucrurile și perpetuează noul sistem din mers, fie că au crezut sau cred cu naivitate în meritele lor închipuite, ceea ce e și mai grav... De aici la sindromul impostorului (ori la impostorul autentic...) și la vastele implicații ale unuia, închipuit sau real, e doar un pas – mic pentru omenire, mare pentru om. Oricum ar fi, justificarea acordării de merite nemeritate prin du(b)ioasa formulă „să se simtă toată lumea bine” nu are cum să funcțio-

neze la cotele scontate, pentru că nimeni nu primește, de fapt, ce merită.

Paradoxul face ca, deși născută dintr-o „corectitudine politică” pe cale de a fi spulberată de fluxul istoriei (dar „gestantă”, cât a fost pe val, cu multe aberații), diplomania noastră (fără ghilimele de data asta, termenul existând în DEx cu semnificația ironică de „boală a birocrăției”) i-a supraviețuit și înflorește în continuare. Astfel, „starea de bine” transcende corectitudinea politică, iar în peisajul modern domină *homo diplomatus*.

Una dintre urmările diplomaniei este că avem la scară națională absolvenți de liceu/facultate care nu scriu corect sau nu înțeleg ce citesc, iar în mediul literar avem premianți care nu fac diferența între proză scurtă și eseu. Și atunci întreb din nou: diplomele „de absolvire” a unei instituții de învățământ și „de participare” la un concurs literar... pe cine ajută, în fond? A, da, uit mereu: pe noi, „să ne simțim bine”. Atunci de ce o planetă întreagă de *homo diplomatus* e dolidă de bestsellere, dar în prag de război? De ce planeta „diplomată” nu pare să se simtă deloc (mai) bine?

Într-un câmp semantic extins al premiilor, dacă am considera drept rădăcină simbolică termenul *diplo-mă*, atunci *absolvire* și *participare* ar putea deveni sinonime, apoi chiar membre cu drepturi depline ale aceleiași familii de cuvinte. Retorisme, din nou... pentru a uita o clipă măcar că oceanul de diplome în care ne scăldăm apoteotic e, în realitate, gheață la mal.

arhitecturi simbolice

▀ Florina-Maria BĂCILĂ

Sărutul și simbolistica numerelor sacre în poezia lui Traian Dorz

Simbolistica *sărutului* sfânt, ca semn al iubirii suprafirești, se leagă direct, în poezia dorziană¹, de adevărurile teologice referitoare la comuniunea trinitară:

„Și pentru că Tu ești și aici, și Acolo
și de aici până Acolo,
pentru părinții noștri, pentru noi și fiii noștri,
Prietenul nostru, Domnul nostru, Împăratul nostru,
Iubitul nostru, Mirele nostru și Soțul nostru
cel mai nedespărțit – Care ne vei primi
și ne vei da
în casa noastră, Cetatea noastră, Patria noastră,
Slava noastră, Cununa noastră și Răsplata noastră
cea nemaimărginită, împreună **cu sărutul** binecuvântării
Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Amin.”²;
„Și pentru că Tu ne dezvălui, ne dai și ne vei da
veșnic și veșnic,
mereu tot mai noi, mai mari și mai nebănuite
Avuții, Comori și Mărgăritare dumnezeiești
Credinței, Nădejzii și Dragostei noastre,
până când vom ajunge să le dobândim aieva pe toate,
la intrarea în strălucitul Lăcaș pregătit pentru noi,
dându-ni-le împreună **cu sărutul** binecuvântării
Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.”³;
„Și pentru că toate legămintele noastre neuitare
sunt ca un șir de lumini strălucite
de-a lungul drumului nostru spre cer
și din împlinirea lor ne împletești

¹ Vezi, în acest sens, lucrarea noastră **Dorziana** – poemul (ne)cuvântului întemeietor, Timișoara, Editura Cosmopolitan Art, 2021, p. 124 ș.u.

² Traian Dorz, *[Închinare]*, în idem, *Calea bunului urmaș*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005, p. 7.

³ Idem, *[Închinare]*, în idem, *Avuția sfântului moștenitor*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006, p. 7.

cele trei cununi slăvite,
topite în una singură,
și o vei așeza **cu un sărut** întreit
pe frunțile noastre – una –,
binecuvântându-ne:
în Numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.”⁴;

de aceea, el rămâne emblema unificării totale – printr-o dragoste oglindită în revărsarea îmbelșugată a harului de Sus – a ființei umane cu Divinitatea, ca imperativ al glorificării cuvenite Sfintei Treimi, precum și al stăruitoareii rugăciuni intime: „Cât aş vrea și cât aş vrea / să-Ți dau toată inima, / pe ființa mea să-Ți pui / blând **sărutul** Tatălui / și **sărutul** Fiului, / și **sărutul** Duhului / – și cu tot ce are-n ea / să Ți-o știi a Ta, a Ta / și să știi ce-adânc simțesc / când spun: Doamne, Te iubesc!” (CNoi 70, *Cât aş vrea...*)⁵. Iată, din nou, „vocea” meditativă a autorului:

„Primele spice de grâu le **sărut** totdeauna cu evlavie, ca pe ceva sfânt.

Pe cele trei mai frumoase le așez frumos, în semn de cruce, le duc cu fior la fruntea mea, pe buzele mele, pe ochiul drept, apoi pe cel stâng: în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh. Și le așez pe inima mea, numindu-le, pe unul pentru Trecut, pe unul pentru Prezent și pe unul pentru Viitor, după cum la altar aprind totdeauna trei lumânări: una pentru cei ce au fost, una pentru cei ce sunt și una pentru cei ce vor fi.

Dumnezeul nostru, între ce taine trăim noi!”⁶.

Taina aceasta a împărtășirii este, de altfel, o garanție a logodirii eterne cu Mirele Iisus încă de aici, de pe pământ, și un imbold al așteptării înfrigate a întoarcerii Lui pentru cel ce nu mai trăiește pentru sine, ci Îl are în(tru) sine și cu sine, viețuind, pe El: „Te-ai dus, Iisuse Dulce, spunând: Eu vin curând! / – ca să-Ți aștept întruna întoarcerea iubită, / să nu-mi prea pară lungă durerea așteptând, / nici noaptea, prea amară, nici viața, prea zdrobită. // [...] // De-atunci privesc întruna pe drumul nepătruns / spre norul după care Te-ai dus de lângă mine, / dar nu văd decât golul în care Te-ai ascuns / și n-am decât pustiul durerii după Tine. // O, cele trei cuvinte ce mi le-ai spus plecând / mi-au fost **ca** trei **săruturi** pe buzele-mi uscate, / le voi simți de-a pururi pe gura mea, arzând / ca o pecete dulce de cele-ncredințate!” (CVeșn 215-216, *Te-ai dus, Iisuse Dulce*); „De Fața Lui descoperită / lipesc obrazul meu scăldat / când fruntea mea cu spini mai arde / **sărutul** cel din urmă dat. // Pe locul rugăciunii Sale / din Sfânta

⁴ Idem, *[Închinare]*, în idem, *Cununile slăvite*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006, p. 7.

⁵ Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele lirice ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află pasajul respectiv și de titlul poeziei. Evidențierile grafice realizate în fragmentele extrase din întreaga operă dorziană (exceptându-le pe cele cu caractere cursive, care sunt ale autorului ori ale editorilor) ne aparțin.

⁶ Traian Dorz, *Mărgăritarul ascuns*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2000, p. 30-31.

Sfintelor de ieri, / nizată și ierarhi-
 în vârful lacrimii zată în vederea
 Cântării, / ard trei creației⁷. În plus,
 serafice tăceri. // este de reținut
 Pe-altarul Tainei (ca și în alte sec-
 Tămâierii / trei vențe citate)
 rane roșii sufăr imaginea unifi-
 mut, / de peste catoare a pecetii,
 ele mă privește / substitut al pro-
 frumosul serafim misiunii ferme
 tăcut. // Le-adăp care consfințește
 cu sângele iubi- apartenența le-
 rii / și-aripla lui gitimă, dăruirea
 plecată lin, / înfi- consimțită, certi-
 orată, mă atinge ficând nu numai
 / **c-o sărutare** logodirea omului
 și-un suspin..." cu Dumnezeu, ca
 (CNoi 191-192, *Pe legământ așezat*
ziua asta lungă). sub autoritatea
 De evidențiat, iubirii și a pro-
 în textele citate, tecției Lui, ci, mai
 simbolismul cifrei mult decât atât,
trei, cu trimiteri fidelitatea la mo-
 sugerate sau ex- dul absolut(izat),
 plicite la ideea de dragostea reci-
 unificare (reflec- procă, legătura
 tată inclusiv în indestructibilă,
 imaginea Sfintei definitivă, eternă.
 Treimi, a miste- Starea unei
 rului comuniunii asemenea aștep-
 trinitare – funda- tări ardente în
 ment al creștinis- scopul atingerii
 mului), de ordine tainice și regene-
 intelectuală și ratoare, proprie
 spirituală, de ar- întâlnirii Sale (în
 monie perfectă în intimitate sau
 sine (identificabi- alături de co-
 lă în orice act cre- munitatea celor
 ator ce tinde spre credincioși), se
 desăvârșire), de reflectă în poezii
 „totalitate orga- impregnate de

motive și alego- solideze semnifi-
 rii desprinse din cațiile imaginilor
 textele sfinte, cu poetice prin fap-
 ecouri în ceea tul că trimite la
 ce implică sen- ideea de ordine,
 timentul acut de simetrie, de
 al dorului de El: armonie și echi-
 „Arzi, sfântă can- libru totalizator,
 delă, veghind / de plenitudine
 fiorul rugăciunii și universalitate,
 / acelor buze ce de stabilitate și
 se-ntind / spre putere dătătoa-
 arșița Minunii.” re de viață, de
 (CNoi 140, *Arzi, reconstrucție a*
sfântă Pară...); întregului, a uni-
 „Păduri de mîi- tății primordiale,
 ni se-nalță cer- în confesiuni ale
 șind o fărmitură eului liric consa-
 / și nor de buze crate manierei
 arse așteapt-un de slujire și de
 strop de har, / închinare în fața
 – și Cele Patru Divinității: „Voi
 Taine se dau fără mi-ați dat un dar
 măsură, / și Cele ceresc, / Harul
 Patru Brațe se-n Celui ce-L iubesc,
 tind fără Hotar...” / bucuria că-L sim-
 (CNoi 159, *Din lo- țesc / Prietenul*
cul unde sufăr...). Dumnezeiesc /
 De altfel, „**săru-** – dulce Soț ne-
tul pus în cruce” despărțit / și
 (CE 96, *Credeam Mântuitor Slăvit,*
odată) își găsește / și Drag Mire
 rezonanțe în sim- Fericit / pe tot
 bolistica sacră a raiul nesfârșit.
 numărului *patru* // Darul care mi
 (legată, în mare L-ați dat / inimii
 măsură, de cea a L-am-credințat /
 crucii și, implicit, și de viață L-am
 de cea a centru- legat, / Psalmii
 lui, a mântuirii, leagăn I-am fă-
 a învierii, a veș- cut / și iubirea,
 niciei, a biruinței așternut, / și du-
 asupra morții), rerea, dulce scut,
 destinată să con- / din tăcere, cuib

⁷ Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor reli-
 gioase și arhetipurilor culturale*, Timișoara,
 Editura „Învierea”, 2007, p. 609, s.v. *trei*.

de miere, / căci cu Mâini de Mire
 mi-e singura ave- / a dragostei cu-
 re / peste moarte nună / și bine-
 și-nviere... // L-am cuvântarea / **cu**
 scăldat cu drag împătrit **sărut!**"
 în voi, / I-am pus (CNoi 62, *Am aș-*
 vriersuri – perne *teptat, Iisuse*); to-
 moi, / I-am pus tul – coroborat
 rugăciunea blând cu rememorarea
 / candelă de ve- deciziei persona-
 ghe stând, / I-am le de a-L urma pe
 pus dragostea Dumnezeu, în de-
 dintâi / candelă la plină asumare și
 căpătâi / și L-am dăruire (numită,
 binecuvântat / în termeni biblici,
cu sărutul împă- „ardere-de-tot”),
 trat, / în Numele într-o dedicare
 Tatălui, / și-n fermă, în pofida
 Numele Fiului, tuturor obstaco-
 / și-n Numele lelur, a prăbușiri-
 Duhului, / și în al lor efemere și a
 Aminului / – căci sacrificiilor carac-
 mi-e drag ca ni- teristice ascen-
 mănui..." (CUit 77, siunii spirituale,
Lăcrimele, lăcrimi-
oare), subliniind, iască lăuntru,
 totodată, sensul să reconfigureze
 restaurator (cu un traseu ființi-
 proiecții spre di- al, orientându-l
 mensiunea eter- spre perspectiva
 nității) al dragos- nemuririi, spre
 tei și al jertfei lui starea de bucu-
 Hristos pentru fi- rie autentică, de
 ința umană, che- strălucire edeni-
 mată la izbăvire că, de înălțare ex-
 și eliberare interi- tatică, prin atin-
 oară prin iubirea gerea sacră ce
 Lui veșnică: „O, poartă amprenta
 Tu, Judecătorul / vie a prezenței
 ce trebuia să-mi Lui întremătoare
 spună / osânda și înnoitoare, în
 alungării / din acord cu puterea
 raiul meu pier- noastră de per-
 dut / – mi-ai dat cepție. Iată, în

acest sens, două jalea / mi s-a luat
 poeme reprezen- de peste zări, /
 tative pentru cele când s-a surpat
 menționate mai deodată zidul /
 sus cu privire la chinuitoarei mele
 prototipul unui stări, / când zile-
 atare parcurs le întunecate / și
 existențial, în al- anii zbuciumului
 cătuirea căroră meu / mi i-a des-
 se remarcă ana- păgubit deodată
 logiile cu anumite / c-o-mbrățișare
 pasaje scripturis- Dumnezeu. // O,
 tice semnificati- fericită zi, fii veș-
 ve și simbolistica nic / un dulce și
 unor elemente ce senin hotar / din
 „reprezintă efec- care să mă nalț
 tiv una din ma- întruna / spre noi
 nifestările cele și noi nălțimi de
 mai atrăgătoare har, / din care dra-
 ale frumuseții în gostea mea nouă
 stare pură”⁸, ale / și fericirea mea
 fericirii și ale pli- mereu / să poar-
 nătății sufletești te împătrit pece-
 – prefigurări ale tea / **sărutului**
 infinitei beatitu- lui Dumnezeu!..."
 dini transcenden- (CBir 205-206,
 te: „O, fericită zi *O, fericită zi*); „A
 când Domnul / *înflorit odată de-*
 mi-a fost atât de *mult și pentru*
 minunat, / când *mine / cireșul din*
 după-atât necaz *grădina Părintelui*
 și lacrimi / El cerul *meu bun / și-a aș-*
 tot mi-a luminat, *teptat în floare cu*
 / când El m-a scos *crengile lui pline,*
 din întunerice / și / să mă întorc cu
 dintr-un iad atât lacrimi din dru-
 de greu, / și când mul meu nebun.
 lumina bucuriei // *Câți ani a plâns*
 / mi-a **sărutat-o** întruna *cireșul*
 Dumnezeu!... // *drag în floare / tot*
 O, fericită zi când *mai cu întristare,*

⁸ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 1, A – D, București, Editura Artemis, 1995, p. 323, s.v. *cireș*.

*dar tot mai încărcat! / Câți ani a plâns // ... N-am mai văzut pe nimeni decât o
și Tatăl, privind departe-n zare / mereu Mână dulce, / strângându-mă fierbinte
dorind să-ntoarcă pierdutul fiu plecat! la sânul cel mai drag / și-o față strălu-
// Dar a venit o clipă... am auzit o șoap- cită și-un sfânt **sărut** în Cruce / și Casa
tă / adusă cu iubire de-un sol din cer mea de Aur cu îngerii pe prag. // Slăvită
venit: / - Întoarce-te acasă, că Tatăl tău fii tu veșnic, Iubire iertătoare / și Milă
te-așteaptă, / privește-n zare semnul: nesfârșită, ce-ai așteptat mereu! / Și tu
Cireșul înflorit. // Cu teamă și rușine chemare sfântă, și tu cireș în floare / și
mi-am hotărât plecarea, / dar tremu- tu eternă clipă - când am venit și eu."
ram la gândul când am să-l întâlnesc; / (CI 4, A înflorit odată). Să ascultăm ia-
era o primăvară, cu flori pe toată zarea răși ecourile meditațiilor dorziene:
/ când a lucit în mine tot soarele ceresc.*

„Din ochii Tăi, Iisuse, se prelungesc spre mine numai raze,
din glasul Tău vin spre mine numai mângâieri,
din răsuflarea Ta vin spre mine numai miresme,
- fiindcă din inima Ta vine iubirea.

Spre unde mă duci Tu oare, când mă tragi după Tine prin extaz ca prin Eden?”⁹;

„Ridică-te, scoală-te, vino, deschide-Mi iarăși inima ta și brațele tale!

Tu nu trebuie să fii al nimănui altcuiva, nici măcar al tău însuși, căci Eu te-am răscumpărat cu un preț nespus de mare.”¹⁰;

„Iubirea nu-ți vrea decât binele tău, dar nu-i da voie firii pământești să ți-o ispitească și să ți-o doboare odată ce ai luat hotărârea cea mare și fericită a curăției.

Să nu-ți mai calci sau să-ți mai schimbi această hotărâre... și nici să nu ți-o împarți niciodată. Fiindcă ea a fost pecetluită **cu sărutul** ceresc al Domnului tău.”¹¹.

Așadar, iubirea desființează mărgi- toare și a fericirii pure, netrecătoare,
nitul și face înțeleasă tot mai mult tai- desăvârșite.
na Celui Necuprins, Care Se pogoară
în sufletul îndrăgostit de nesfârșirea
frumuseții celei mai presus de fire,
pentru ca sufletul, eminamente fer-
mecat, să se poată strămuta în El, în
ființa Celui Iubit (și Căruia Îi aparți-
ne), întru dobândirea liniștii odihni-

⁹ Traian Dorz, *Mărgăritarul ascuns*, p. 96-97.

¹⁰ Idem, *Prietenul tinereții mele*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2009, p. 194.

¹¹ Idem, *Mărgăritarul ascuns*, p. 170.

Bibliografie

- BĂCILĂ, Florina-Maria, **Dorziana** – poemul (ne)cuvântului întemeietor, Timișoara, Editura Cosmopolitan Art, 2021.
- CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain, *Dicționar de simboluri*, volumul 1, A – D, București, Editura Artemis, 1995.
- EVSEEV, Ivan, *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*, Timișoara, Editura Învierea, 2007.
- DORZ, Traian, *Calea bunului urmaș*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005.
- DORZ, Traian, *Cununile slăvite*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.
- DORZ, Traian, *Mărgăritarul ascuns*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2000.
- DORZ, Traian, *Prietenul tinereții mele*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2009.

Izvoare

- CBir = DORZ, Traian, *Cântarea Biruinței*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
- CE = DORZ, Traian, *Cântările Eterne*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
- CI = DORZ, Traian, *Cireșul înflorit*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 1997.
- CNoi = DORZ, Traian, *Cântări Noi*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
- CUit = DORZ, Traian, *Cântări Uitate*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
- CVeșn = DORZ, Traian, *Cântarea Veșniciei*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
- DORZ, Traian, *Avuția sfântului moștenitor*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.

proză

■ Diana ALZNER

— De ce nu ședeți o țârică lângă mine, taicule, ietă coela la umbrar, și-om vorovi cât v-a pofti inima...

— Ei, nea Florea, anchetă socială la bodegă... nu prea merge.

— Apăi, dom' Șef, nu se cheamă că, dac-om ședea la masă acilea, ne-om și-mbăta.

Pe vremuri locanta erea loc de adunare unde vorovea om cu om, puneau țara la cale, aflau de una, de alta... Acu', gata, cine-o trecut pragu aci, la Luci neapărat se face la măsele. Nu mai au cumpătare.

— Tatae, n-avem timp să ne-ntindem la povești. Știi de ce te căutăm.

Moșneagul își netezi mustățile și-i aruncă tânărului o privire adâncă:

— De, taică Sorine, de la tălică, carele iești asistent social, vorba aia, ziceam că tre' să ai răbdare a asculta oamenii...

— Hai, nea Floreo, nu mă lua pe mine cu de-astea! Te ascult, da' să trecem la subiect! Știm că minorul Pătrășcel Romică locuiește la mata. Ăăă... am tolerat situația mai multe luni de zile, c-am zis că veți pricepe și mata și minoru că nu se poate așa. Trebe să meargă la o instituție specializată, nu să crească ca o buruiană în curte la matale...

— Dom Șef, și tălică Sorine, d-a-păi nu știți că Romică merge zi de zi la școală? Am fost și la ședința cu părinții...

Sorin scutură scrumul țigării cu nervozitate:

— Domnu Șef, îl văzuși? Așa mi-a făcut de câte ori am încercat să intervin. N-am cu cine mă-nțelege.

Jean polițistu își așează cascheta pe masă. A dracului căldură! În comuna asta plină de praf și câini de pripas sperase să găsească liniște, să n-aibă probleme... Însă de-un an, de când venise, n-a fost zi de la Dumnezeu să nu-i bată la ușă măcar o babă ca să reclame că nu știu cine i-a furat o găină, sau că băiatu lu' cutărescu nu-i returnează cinci lei împrumutați acu trei luni sau, mai rău, c-a violat-o tractoristu. A înnebunit lumea, domne!

Ietă-l și pe badea ăsta, la șazeci de ani câți o fi având, se-nhamă cu tot dinadinsul să crească un copil străin. Ptiu, drace! Păi subsemnatu, când Tănțica făcuse aluzii că vine barza, ceruse repartiția la sute de kilometri, taman pe locu ăsta din inima Olteniei... Mama mea, îl caută moartea și moșu e la ședința cu părinții!

— Mă tatae, ce-ți trăbă ție ne-
cazuri, mă? Țsta-i un copil cu pro-
bleme, că așchia nu sare departe
de trunchi... Că tac-so... he, he știe
toată lumea... Și chiar pe minor l-am
surprins cu un grup de infractorei
d-ăștia necoptii la furat sucuri din
frigider de la magazin. Ce dracu? În
ce vrei să te bagi?

Apoi fără legătură:

— Băi, ce căldură, cât o mai fi
ceasu?

— Dom' Șef și tălică Sorine! Hai
de beați o bere cu uncheșu, că fac io
cinste! Că e trecute de patru...

— Nea Floreo, mata încerci să in-
fluențezi ancheta... făcu Sorin lipsit
de convingere.

— Halo! Luci! Adă, taică, tri beri,
da' reci, de la gheață!

Era grozav de plăcut să bei bere
la Luci în după amiezele de vară.
Brazilii înalți din centrul comunei
țeseau o umbră deasă sub care se
adăposteau, pe lângă cârciumă, și
căminul cultural și biblioteca; după
ora cinci își trăgeau răcoarea pe
streșini dispensarul și școala... Iar
pe șosea trecea câte-o leliță undu-
itoare cu găleata după apă.

Luci desfăcu sticlele aburite pe
masă.

— Așa că fii de-nțeles, măi nea
Floreo..., încheie polițistul împăciu-
itor, ștergându-și gura cu dosul pal-
mei.

— De, mă taică, bun-ar fi o ploa-
ie! Că se răsucesce porumbu de
uscăciune... Pe vremuri, când se-n-
tâmpla să nu plouă atât de mult
timp, începeau muierili a se văita
că nu e lucru curat; că rudarii care
aveau bordeiele colea pe malu
Topologului umblă cu farmece...

— Hă, hă! Aveau arma meteoro-
logică boracii!

— E, dom Șef, ce-aveau, ce nu,
erea să se lase cu moarte de om de
câteva ori...

— Sunt violenți parpaletii, dă-i
dracu! Că de-asta nu-i suport eu.
Zice că să nu-i descrimînăm. Da'
poți? Zi, tatae! Zi, dom'Șef!

— Or fi, Sorine, dacă știi tălică. Pe
vremuri eria să moară țiganii, nu
de-ai noștri.

— Hai, nea Floreo, că-mi plăci!
Păi la tata lu' copilu ăsta, Romică, ci-
ne-i făcu felu de rămase orfan? Nu
rudarii geloși? Că e cuțitari, fir-ar ai
dracu!

— Ce să spui io, dacă n-am vă-
zut? Ați găsit pe Gheorghe tăietu-
ră de cuțat? Nu. Știu și io ce aflate
tot satu, că-și făcea ochi dulci cu
Florența lu' Miron... Acu, cât să rab-
de omu? Să vie acas' din Italia să
afle muierea grea cu vecinu? Nu se
cade. Dacă Gheoghe o picat în râu
de beat ori împins, numa Domnu
știe. Da' o fost pe dreptate, taicule,
oricâtă milă aș avea de Romică... Au
ei rudarii, păcatele lor, las că știu!

Că când nu ploua de crăpa pă-
mântu de sete, eria vinovați. Vezi,
meșteșugu lor eria să frământa
cărămizi de humă. Scoteau pământ
galbin din coasta dealului, îl meste-
cau cu apă de râu într-o balie urie-
șă, când eria potrivit de molcuț pu-
neau paie și mestecau iarăși. Apăi
îl deșertau într-o groapă cu lopeti-
le și chemau pirandele. Ce frumos
eria! Că-și suflecau poalele-n brâu
să joace huma și noi ne închiolbam
la pulpele lor cu ochii beliți, he, he.
Eria câteva frumoase foc și drăcoa-
se, numa năbădăi. Aoleo! E, și-apăi

când erea frământată huma, o luau cu mistriile și-o drămuiau pe scânduri la soare, îi da formă de cărămizi. Îți dai seama: dacă ploua, se ducea munculița lor pe apa sâmbetii... Aveau dor de secetă rudarii și e de-nțeles. Da' ca să fie siguri că nu râde Al de Sus de dânși, prindeau o broască de-alea marile, râioasă, o înțepeneau între două pietri grele, late și-o lăsau să se usuce-ncet la soare, legată cu descântic de Licuricioaia fermecătoarea... Așa erea, îi drept. Și când se răscula satu de supărare de venea piste iei, dacă aflau broasca, numaidecât se-ncingea fierea-n oameni de ereau gata la a face grozăvii...

— Hai, tatae, nu ne duce cu vorba! Dacă venim luni cu cineva de la Protecția Copilului, promiți că nu faci scandal și că găsim băiatu acasă? Data trecută l-am vânat prin crâng, dom Șef, pe cuvântu meu!

— Luci, mai adă, taică, încă un rând, că e arșița mare!

Depart, spre luncă juca vipia deasupra holdelor. Jean polițistu se descheie la gât.

— D-apăi să-mi esplici mie, Sorine, de ce crezi că băietului i-ar fi mai bine la oraș printre străini decât cu mine. Că pensioară am și io, că mi-am muncit oasele prin nămoale la sonde; o găină, doauă să ne facă un ou, avem; purcelu guiță, mânca-l-ar taica, colea în coteț; lemne pentru la iarnă adunăm la cioală... Cât despre calea a dreaptă, la anii mei, socot că m-aș pricepe a-l îndruma, împreună cu domnii profesori și doamna dirigintă...

— Nea Floreo, una și cu una fac două! N-are ce căta Romică la dum-

neata. Nu ești tutore, nu ești aparținător, se mai gândește lumea la prostii, na!

Moșul odată se învârtoșă pe scaun, se înroși, mustățile albe îi tremurară.

Jean, căzut într-o pasă meditativă, ca de fiecare dată când bea, se grăbi să aplaneze conflictul:

— Nu te necăji, tatae! E spre binele băiatului. Eu te cred că ții la el, dar tocmai de-aia, dă-i drumul să plece, că nu-i ești rudă, nu-i ești nimic. Nu te lega la cap.

Bătrânul își făcu o cruce largă și secă de tot halba din față:

— Adevăr grăiește la Eclezias că toate cele ascunse se vor descoperi... Nu chiteam că după aproape juma de veac oi deschide gura să spui povestea asta.

— Lasă poveștile, tatae!

— Ascultă-mă, de vrei să ne-nțelegem ca oamenii. Acu patruzeci de ani era între rudari o fătucă din cele de care vă zisăi, cu boiu smead și subțire ca nuiua; frământa și ea lutu cu tac-so și mă-sa, păștea caprile și măgaru pe malu apii și sucea mințile cui o vedea. Rădița-i zicea. La horă păleau fetile când apărea rudăreasa; flăcăii se înfierbântau... Da n-o juca niciunu de-ai noștri, că nu se cădea; rudarii cu-ale lor, noi cu-ale noastre. Io eream holtei; maica zicea că-s chipeș. Oi fi fost, de i-am plăcut Radei... De, tată, sângele tânăr nu cere socoteală pravielilor lumești... Ne-am iubit. Fugeam pe-nserat în crâng la râu și uitam de lume unul în brațele celuilalt...

Într-o seară, pe când luna se căznea să înoate peste dealul de la Cuca și lăcustele țârâiau pe-ntrecu-

te, Rada mea se întoarse spre mine în culcușul de iarbă unde stam răstigniți:

— Floreo, io simțesc a rău, că mulți s-or rădica împotriva dragostii noastre.

Odată mă răscoli un năcaz când auzii amărăciunea ce întuneca pe draga mea. I se despletise pletile și-i cădeau valuri peste țâțișoarele sfioase ca doauă turturele. Am vrut să-i sărut gura de fragă, da' ea mă dădu la o parte cu blândețe și-mi zise iar:

— Floreo, ai auzit de poveștile muierilor că aci în crâng joacă ielile și se deschid uși spre cealaltă lume?

— Auzii, puiul meu iubit, am șoptit eu, dornic a o strivi în brațe mai mult decât de a o asculta. Auzii, dară nu prea plec urechile la voroave de muieri.

— D-apăi rău faci, drăguțu mieu, că se-ntâmplă să grăiască și ade-văr. Știi când am pierdut ieduțu care-i erea drag tatii? Cât am plâns și cât l-am cătat! Păscusem caprile pe-aicișilea și erea toate și am lip-sit numa o clipită cât mi-am răcorit tălpile-n râu... și când m-am întors, iedu nu mai erea. Tot cătând și chemându-l, dau pe-nserat peste baba Licuricioaia ce-și rânji dinții ca fasolele la mine:

— Fata babii, mi-i da sufletelu tău de-ți aduc iedu?

— Mi-l aflu singură, țațo, lasă-mă, nu mă momi cu farmece.

— Nu-i farmec, fata mea, ietă aci i-ascunsă o ușă spre ailaltă lume și ieduțu tălică nemi pe-acolo.

— Haoleoo! mă minunai io. Ești muma-minciunii, babo! am cutezat a-i zice.

— Așa? se îmbătoșă fermecătoarea. Ia vezi!

Și se aplecă de luă o piatră mai măricică și-o azvârli printre doauă sălcii de pe mal.

Mare sperietură am trăit în cea clipită, Floreo al meu! Am văzut o lumină urieșă revărsându-se de nicăieri și un troznet, un huiet de parcă vântoasele ar fi țâșnit călărind pe lujeri de foc.

— M-oi crede acu? mârâi baba cu obidă.

Ce să mai crez? Am luat-o la sănătoasa cât m-or ținut picelele că bag-samă chiar îmi voia sufletu fermecătoarea diavolească.

Ei, da peste ceva vreme, după ce supărarea tatii s-o mulcomit și eu pășteam iară caprile pe-aci, pe malu Topologului, ce gând îmi veni? Ia să văz de aflu singură ușa! Nu mai știam bine locu, da' îmi aduceam aminte că erea între doauă sălcii bătrâne. Și cat și cat, că tot malu apii e plin de sălcii și de plute și de arini scorburoși... Tătă vara m-am preumblat cu piatra în mânuri s-o arunc pe ușă. Geaba! Poarta se vede că erea legată cu descântic să n-o dibuiască ochi de muritor.

Până-ntr-o zi, când mânam dobitoacele spre bordei, că se încurcase-ră prin rugi. Și cum dau io c-o bătă să le scoț din rugăraie, numa ce mă trăznește un fulger din senin și auz iar cel huiet mare și lumini de ziceai că mii de sori or fost căzut acolo. S-or spăriet și caprile și-or sărit în crâng behăind, iară io am înlemnit cu sufletu țiuind în mine ca un greiere strâns în pumn. Aflasem ușa! Floreo, nu-ți poci agrăi din gură ce minuni văzură ochii mei cum stam

io pe pragu dintre lumi! Când mă putui mișca, am dat îndărăt și pe loc mă gândii la Leana lu' Speriatu care rămase surdă și mută după ce se zicea că intrase pe-o ăst fel de ușă...

— Frumoasă poveste mi-ai depănat, Radă, da' tăt nu afli scăpare de mine, că n-am adormit... râsei io.

— Nu vream să te adorm, doar să-ți spui că dacă sătenii se iau de dragostea noastră, om putea scăpa fugind... pe ușă. Nu știm unde-a duce, da' de-o fi cu tine, nici că-mi pasă!

— Radă, nu te las nici dacă se scoală iadu împotriva-ne! Și de-o fi mort și tu m-oi chema, din groapă viu la tine, așa să știi.

Și mi-am luat ibovnica în brațe plin de dor și vă pot da încredințare că nu s-or auzit pe lume cuvinte mai dulci ca ale ieii, nici Cântarea Cântărilor n-a tâlcuit de vreo dragoste mai frumoasă decât ceea cu care m-o iubit ea pe mine.

Și-apăi Rădița mea o purces grea. Mi-o zis, și io, prostu de mine, m-am spăriet. Da o iubeam și-am cutezat a-i mărturisi maicii, că voiesc a mă cununa cu Rada. N-am mai gustat clipă de liniște din ziua ceea. M-o pus să mă jurui pe Biblie că nu mai spui la nimini; că nu asta-i fomeia ce mi-o hărăziseră și că nu se făcea să spurc neamu nostru de oameni cuprinși și bine văzuți însoțindu-mă c-o rudăreasă. Doamne, Doamne! Nu te-am iertat nici azi, maică! Cum necum, o aflat și taica. Mi-o zis verde-n față că dacă mai schimb o singură vorbă cu țiganca se cheamă c-am plecat din casa lor și că nu mă mai pot numi feciorul lui. Că rămân sărac și gol și să-mi văd de drum.

Taica avea ochii verzi de mânie ca-n ziua când i-au scăpat vitele pe semănături, carele însemna că e de rău. Eram tinereț și-am crezut; nu ieșisem niciodată din cuvântu lor, că pe vremea aia copiii erau croiți spre supunere. Și-am lăsat-o, tată, pe Rădița mea, să-nfrunte năcazu singură... Ce băta o fi luat de la mă-sa! Ce-o fi omorât-o tac-so cu paru... Amar de sufletețu ei! Am mai întâlnit-o o dată, să nu mințesc... Am dat peste ea când veneam c-o căruță de lucernă din luncă. Sta pe malu râului și se uita în apă. Iară mie mi-o tremurat sufletu de rușine ca la judecata de apoi. Mi-o zis doar atât: „Stai liniștit că nu te spui.” Ce-i drept, dacă aflau rudarii cine le-o stricat fecioara, făceau moarte de om. Dară io, cu jaru din mine, aș fi pus grumazu pe juvăț cu drag, că mi-erea mai lesne să pier decât să mai văz o dată pe Rada... Toamna m-or însurat. Cam pe la vremea când Rădița trebe să fi avut prunc. Îmi ascuțeam urechile de câte ori auzeam muierile sușotind și-am prins ca din zbor că Rada trăiește singură într-o colibă, că tac-so a dat-o afară ca pe-o spurcată; că are o fetică și că trăiesc din mila lumii. Ehe! Una e legea oamenilor și alta legea lui Dumnezeu. Că m-o pedepsit Domnu ca pe David, să nu-mi trăiască pruncii; iar io, io n-am știut să cânt psalmi să-l înduplec. După doi ani mi-o murit nevasta și de-atunci sunt văduv. Tot ăst-timp am cătat a afla de Rada, și rele vești primii. S-a zvonit c-a dispărut în crâng pe când plecase la cules urzici. Prunca ei a luat-o de suflet o babă. Am cercat să-i spui jandarului să facă o cerce-

tare, ceva, da' iel o ridicat din umere și-o zis c-o fi fugit să se facă servitoare la Capitală. Nu le păsa oamenilor de biata rudăreasă dispărută când aveau iei necaz mai mare cu ceapeul care le lua pământurile...

Nu putea fi adevăr, io cunoșteam sufletu fomeii mele. Nu-și lăsa ea copila singură în bordei! Așa cum pentru un bărbat cea mai mare fericire e să trăiască unit cu muierea lui, pentru o muiere cea mai mare fericire e să aibă la sân prunc de la omul inimii ei. N-ar fi lăsat Rada copilă noastră! Io crez că s-o rătăcit Rada mea, s-o rătăcit și-o nimerit pe ușa blestemată. De-aia o rămas singură pe lume Florica.

Florica, Florica o chema pe fetică. O luaseră rudarii înapoi, de frică să n-o crească vrăjitoarea Licuricioaia, care căta ucenică la vremea ceea. Io am trăit amărât și singur, mai mult plecat cu serviciu. De mi-ar fi dat Dumnezeu minte să cred povestea cu ușa! Dară io ziceam că e prostii muierestii. Abia la bătrânețe am priceput că lumea e făcută din taine și, dacă ți-e dat a desluși vreuna din ele, trebe s-o primești cu smerenie și credință. Poate aș fi putut ajunge la Rada mea. Așa, am trăit ca un câine de pripas. Acasă se pustiise gospodăria că nu era mână de muiere să primenească toate cele. Taman când ieșii la pensie îmi fu dat a auzi iar de Florica. La moară, Oncica se căina că frati-so luase o rudăreasă, pe Florica. Țsta erea Gheorghe, cum ar veni.

— Mă, nea Floreo, ce vrei mata să zici? făcu polițistul ca trezit din reverie.

— Taci și-ascultă! Am făcut așa fel că m-am dus pe la ei cu ceva dara-veri. Și-am văzut pe Florica. Erea fata mă-sii! Frumoasă-frumoasă. Da' ce folos, că dup-o vreme aud că n-are viață bună cu omu ei. Că Gheorghe erea muieratec și-i plăcea să bea; venea acasă și bătea nevasta... de-acilea știți doar. Biata fomeie și-o luat lumea-n cap; într-o noapte o fugit și nu s-o mai întors. Bag-samă n-avea a afla dragoste nici la rudari, că nu s-o dus la iei. S-o dus în lume, sau s-o pierdut ca mă-sa, Rada. De, tată, păcatu naște păcat, iar io mi-s răspunzător în fața Celui de Sus pentru greșeala mea. Dacă inima de mamă a Floricăi n-o mai putut răbda urgia bărbatului și-o fugit uitând de Romică, nu e în dreptu meu să am grijă de iel? E nepotul meu. Că Gheorghe o ispășit după voia lui Dumnezeu... Că de nu erea băietu, mă duceam și io. Sau credeți domniile voastre că stau după capre pe malu apii doar așa? Ehe, tată, poate am aflat și io ușa ce duce la Rada mea. Că de dorul ei tremură inima în mine și-acu. Dragostea cu care m-o iubit Rada n-aș mai putea s-o aflu, nici de-aș fi iar june verde. Că oamenii sunt croiți de Tatăl în păreche, bărbat-fomeie, da' când le dă drumul din palmele dumnezeiești în lumea cea largă, iei se rătăcesc unul de altu pe cărările vieții. Și prind a se căta cu dor și a înseta cu o sete fără leac și prind a tânji, rătăcindu-și ochii în zare tot așteptând fără a ști ce le cere inima. Puțini află milă din partea sorții și se găsesc unul pe altul în astă viață. Și-atunci stau cu uimire față în față și-și recunosc chipul în fântâna din

adâncul celuiilalt... Iară dragostea dintre iei e singura adevărată dragoste.

— Tataie, mearsă istoria matalle grozav cu berea, dar după toate basmele astea, mi-e și mai greu să-ți las băiatu.

— Cum vă ie vrerea! Dară să fiți încredințați că noi doar un pas avem a străbate pentru a ne muta în lumea de taină în care ne așteaptă Rada.

*

Sunt locuri pe lume unde timpul pare încremenit. Unul dintre acestea e și Linia Hanului. Brazii din centrul comunei aruncă vara aceeași umbră peste drumul prăfuit, biblioteca e închisă, barul deschis, moși uitați de Dumnezeu picotesc pe bănci în fața porților. Luci are acum și o grădină de vară, cu mese de plastic și umbrele. Un adevărat lux. Nea Jean polițistu poate să bea bere liniștit, e la pensie. Privește atent pe toți care trec pe drumul din centru, îi știe și le știe și metehnele.

Băiatul frumos cu geamantan de lemn vine din armată, se cunoaște. Lui are ceva să-i spună. Și-i va spune chiar el, noul șef de post habar nu are cum să se poarte cu oamenii.

— Romică tată, ia fă-te-ncoa!

— Bună ziua, nea Jeane.

— Să trăiești. Te eliberași, bravo ție, acu ești bărbat. Ia de bea o bere cu mine că am ceva să-ți dau.

Băiatul tace, bea berea cu sete. Jean îl privește curios.

— Iată cum vine treaba: asta-i cheia de la bordeiu unchiașului tău. Nu te speria. I-am găsit ciomagul

pe malu râului, între două sălcii bătrâne. A plecat. Ți-a lăsat toate în ordine, acte, ceva bănuți, lucrușoarele lui. Am avut grijă de toate să le găsești întocmai.

— Cum să plece? Unde a plecat? I s-a întâmplat ceva rău?

— Nu, măi băiatule, nu. Eu îți spun că nu. Dar după ceva timp îi poți face slujbele morților dacă nu s-o mai întoarce.

— Nea Jeane, mata știi ceva, ce-a pățit moșu meu?

— Romică tată, am aflat și eu, când credeam că nu mai am a afla nimic de la viață, că tainele trebuie primite fără a încerca să le deslușești. Ți-oi spune o poveste, deschide-ți inima și m-ascultă.

A fost odată o fată frumoasă pe nume Rada...

■ Iulia STAVRE

Bunicul din grădina de diamant

Yannis, curând se împlinește un an de când umbli hai-hui prin lume. Te-am lăsat să-ți trăiești alegerea. Colegii tăi aproape au terminat primul an de facultate. Tata este foarte supărat că nu te hotărăști să-ți continui studiile. Te așteptăm acasă și te vom susține necondiționat, așa suna ultimul mesaj de la mama pe care îl promisem în urmă cu două săptămâni. L-am citit și, fără să răspund, am apăsat lung butonul lateral al telefonului. Ecranul negru a înghițit fotografia de fundal și o dată cu ea legătura cu ceilalți. L-am aruncat pe fundul sertarului de la birou și mi-am început alergarea de dimineață, pe malul oceanului.

Din vară, de când plecasem de acasă, locuiesc doar în orașele de la ocean. Din lecțiile de surf sau diverse comisioane câștig cât să-mi plătesc o cazare decentă și o masă consistentă pe zi. În restul timpului stau la soare, fac surf, citesc, uneori scriu idei care mi se învâlmășesc prin gânduri. Încerc să-mi dau seama ce mi-ar plăcea să fac în continuare cu viața mea. Mi-am făcut prieteni peste tot și mă descurc în spaniolă. La câteva săptămâni, schimb locația. Așa am văzut toa-

tă coasta de est a Americii de Sud. Iubesc veseliea oamenilor de aici, mâncarea și cântecele, natura sălbatică și poveștile spuse de vânt. Nu sunt depresiv și nu am de gând să fac vreo prostie, cum cred cei de acasă. Sunt oaia neagră a familiei, la un pas de a fi renegat pentru că nu am urmat tradiția de a mă înscrie la o facultate de prestigiu, după terminarea liceului, ca sora și verii mei. Ai mei nu m-au susținut financiar în acest demers, s-au prefăcut că încearcă să mă înțeleagă, nu au ratat niciun moment să-mi reproșeze alegerea făcută și să-mi dea exemplul colegilor și al celorlalți copii din familie.

De-ar ști că tocmai din cauza prietenilor am ales să fac un pas în spate, de la alegerea spre care eram împins fără voie. La absolvirea liceului am avut sentimentul că suntem o turmă de animale îngrădite și obligate să meargă pe un drum ales de generațiile anterioare. A fost momentul în care am decis să fac ceva diferit. Plictiseala, bârfa nevinovată, petrecerile cu alcool și pastile relaxante, etalarea hainelor de firmă, a mașinilor scumpe puse la dispoziție de părinții dornici de

recunoașterea socială a odraslelor, erau preocupările majore ale prietenilor mei. În cercul meu de prieteni, la întrebarea *Și, ce-ai mai făcut?*, în general, se răspundea cu ce ți-ai mai cumpărat. Părinții noștri intraseră în această concurență nevinovată, de a-și compara casele, mașinile, joburile, vacanțele, soțiile sau amantele. Își trimiteau copiii la universități prestigioase din SUA (și acesta era un motiv bun de comparație), pentru ca apoi să aibă joburi bine plătite prin corporații, în birouri înalte, aproape de cer. Cu toate că aveau tot ce își doreau din punct de vedere financiar, tânjeau după fericirea pe care le era imposibil să o găsească.

Sunt mezinul familiei fiindcă sora și verii mei au un avans de cel puțin zece ani. În copilărie, nu prea eram agreat între ei fiindcă aveau preocupări de adolescenți când eu de-abia mergeam la grădiniță. Din această cauză, pe timpul verii, cu însoțitor pe parcursul unui zbor lung, cu escală, eram trimis în Grecia, într-un sat de pescari, la buncii materni. Bunicul Nikos este un bunic special. Înalt, grizonant, poartă mereu cămăși albe de in, pantaloni lejeri și mocasini de piele întoarsă. Chipul bronzat de soare, bătut de vânt, este brăzdat de riduri în jurul ochilor. Ridurile îi dau o alură de om blând și bun. Cu vocea sa domoală, mă purta pe atunci, cu el, peste tot. Eram nedespărțiți. *Hai, băiete!*, era vorba lui, de câte ori mă fura peisajul și rămâneam cu gura căscată la vreo familie de turiști pe plaja din fața casei, sau la

malul mării, adunând scoici pentru bunica. Îi plăcea să se oprească la povești cu turiștii de pe plajă sau de la mesele restaurantului pe care îl avea pe terasa din fața casei, întindea mâinile, larg, cuprinzând într-o îmbrățișare tot peisajul din jur, cerul, soarele, marea, plaja, *Priviți, le spunea zâmbind, în jurul nostru este libertatea. Să fim recunoscători. Hai băiete!* și mă lua cu el pe mare, cu barca, la plajă sau prin piața de pește de unde făcea zilnic aprovizionarea pentru restaurantul care funcționa din bucătăria buncii Maria. Bunicul m-a învățat să înot, să pescuiesc, să iubesc apa, sentimentul de libertate pe care îl oferă marea. După o porție zdravănă de înot ne așezam amândoi pe șezlonguri obosiți și învăluți de căldura soarelui. Cu ochii întredeschiși, bunicul îmi povestea despre grădina de diamant a lui Poseidon. E atât de strălucitoare încât o poți vedea la suprafața apei, în larg. Mă concentram, fixam până la lacrimi valurile din larg și chiuam când reușeam să zăresc sclipirile de diamant, turlele castelelor de sub apă, pe care se aflau nestemate, diamante și multe pietre prețioase. Ca prin magie, adormeam pe șezlong, sub umbrela de stof, în fiecare după-amiază, cu capul plin de poveștile bunicului Nikos.

Cu gândul la vacanțele din copilărie, zilele astea mi-am dat seama că îmi este dor de Grecia. Orbit de curiozitatea și admirația pentru America de Sud, nu am luat în calcul ca în peregrinările mele să ajung și la buncii pe care nu îi mai văzusem

de câțiva ani buni. Nu e târziu nici acum, mi-am spus, fiindcă la urma urmei, când am plecat de acasă era toamnă la ei. N-aș fi avut ce să fac o iarnă în Grecia. M-am entuziasmat la gândul că i-aș revedea, și la ei aș avea cazarea asigurată. Cu banii pe care i-aș câștiga mi-aș permite mai multe dacă aș sta câteva luni și pe acolo. Cu aceste gânduri, am deschis sertarul biroului și am scos telefonul. L-am pus la încărcat și am intrat la duș, urmând ca după aceea să o sun pe mama. Mi se strângea inima puțin, la gândul că nu i-am răspuns la mesaj de două săptămâni, dar știe bine că nu suport să-mi dea exemplu niște oameni fără valoare, doar pentru că sunt înscriși la vreo universitate și își continuă studiile. Mi-aș dori să o fac să înțeleagă că fiecare are drumul lui și nu trebuie să fie asemenea celorlalți. Știu că la un moment dat îmi voi recunoaște drumul.

De dincolo de ușa de la baie, mesajele se auzeau cum umplu spațiul telefonului. Oare câte se puteau întâmpla în două săptămâni, dincolo de viața mea care a trecut atât de ușor aici? Încă îmi uscăm părul când mi-am aruncat privirea pe ecranul luminat, cincizeci de apeluri de la mama și tot atâtea mesaje. M-am cutremurat, oare ce s-o fi întâmplat? Citesc mesajele prin care mama, tata, sora, verii se rugau să răspund și mă anunțau că murise bunicul Nikos.

M-am așezat pe fotoliu, devorând corespondența primită. Nu aveam curaj să o sun pe mama, nodul din gât nu mă lăsa să vor-

besc, un hohot de plâns a izbucnit din piept, lacrimile curgeau șiroaie iar vinovăția îmi bloca fluxul normal al gândurilor. Ultima vară în Grecia, la bunici fusese în anul în care am intrat la colegiu, adică în urmă cu cinci ani. Veniseră ei la noi, în State, anul trecut, de Crăciun dar pe mine nu mă întâlniseră. Am petrecut sărbătorile de iarnă la plajă, în Brazilia. Nu îi mai întâlnisem din vacanța aceea în care, o dată cu vara mi se terminase și copilăria. Uneori făceam video și ne vedeam, povesteam, ne aminteam faze din vacanțe, îmi mai povesteau despre prieteni de-ai lor de care vag îmi mai aduceam aminte. Credeam că bunicii mei nu vor muri niciodată, că sunt acolo, la dispoziția noastră, și ne așteaptă oricând am vrea să ne întoarcem. De exemplu, acolo, în casa de la marginea mării camelele celor două fete, a mamei și a surorii ei, sunt neatinse, ca în ziua în care au plecat la studii. Dacă aș fi căutat cu atenție, sunt sigur că le-aș fi găsit jurnalele din anii de liceu.

Așa am aflat că bunicul se prăpădise în urmă cu vreo zece zile și eu umblam prin lume departe de casa mea, de casa bunicii. Pentru că nu am îndrăznit să cer părinților bani pentru avion, am muncit trei săptămâni pe rupte să fac rost de bani pentru bilet și, cum i-am strâns, am plecat la bunica.

— Mai spune, bunico, mai spune, se rugă Yannis de bătrână.

— Ce să mai spun, dragule?

— Despre bunicul, nu-mi voi ierta că am ajuns prea târziu, spuse băiatul și o șuviță din părul rebel îi căzu pe frunte.

— A plecat recunoscător. Cred că împăcat cu el, cu toți cei dragi. Nu și-a arătat niciodată mâhnirea, nici când mama ta a plecat din țară, nici când sora ei a ales să se stabilească în capitală, nici chiar după ce a închis restaurantul. În duminica Floriilor de anul trecut a hotărât că nu deschide taverna pe timpul verii. Când m-am întors de la biserică l-am găsit pe plajă, în patul nostru din dormitor. Chemase câțiva tineri, foști angajați de-ai lui să scoată patul din casă, pe plajă, sub o umbrelă solidă de stof. Acolo și-a petrecut ultima vară, privind marea și răsăritul în fiecare dimineață. Avea un baston cu care se ajuta și mergea până la mal, aștepta valurile să-i mângâie picioarele, parcă voia să se încarce cu un strop de energie, de viață, oftă bătrâna și își aranjă șalul pe umeri.

— Îmi amintesc că adesea dormea pe plajă și când eram eu copil și veneam la voi.

— Adora să doarmă pe șezlong, la ora siestei. Își puneă șezlongul la mal, uneori valurile îi mângâiau tălpile, îmi spunea că marea îl iubește, e modul ei de a-i arăta. Parcă îl văd pe plajă, pe terasă, printre turiștii pe care încerca să îi convingă cât de fascinante sunt marea, soarele și libertatea pe care ți-o oferă perfecțiunea naturii, în colțul acea de lume de pe insula noastră. Nu ne-am simțit singuri aici nici măcar în extrasezon. Spre toamnă, când

căldura devenea domoală, când turiștii erau tot mai puțini rămâneam doar noi și marea. Împreună cu el viața era atât de frumoasă, nici o zi nu era ca cealaltă. Avea un dar de a nu se plictisi niciodată, de a găsi mereu câte ceva de făcut, chiar și atunci când stăteam pe șezlonguri și citeam sau priveam zarea, spunea câte o glumă sau se ducea prin bucătărie și pregătea rapid ceva, apoi ne plimbam până se înnopta.

Nu v-a fost greu singuri, după ce v-au plecat fetele?

— Mereu am fost ocupați cu restaurantul. Știi bine că amândoi găteam. Și când au plecat fetele a trebuit să muncim mult mai mult ca să le întreținem la școală. Ne-am liniștit când le-am văzut pe fiecare pe drumul ei, cu serviciu, familie, copii. Din păcate, niciuna nu a dorit să se mai întoarcă acasă, să continue afacerea noastră, ba încă mama ta a plecat și din țară. Cel mai mult am stat la voi, în State șase luni, în anul în care te-ai născut tu. Erai cel mai mic nepot, singurul băiat din familie.

— Când mă gândesc că ați fost anul trecut de Crăciun și eu am preferat să rămân la plajă, în Brazilia, în loc să vin să vă văd, îmi vine să întorc timpul înapoi. Îmi pare așa de rău.

— Nu-ți face griji, ne-am văzut cu toții pe video. Și în ultima perioadă, nu-ți amintești, vorbeam săptămânal?

— Ufff, bunico, nici nu știi ce ciudă îmi este la gândul că nu v-am sunat mai des, poate aș fi venit la el să îl îmbrățișez pentru ultima oară,

să-l privesc în ochi să-i mulțumesc, să-i spun că îl iubesc.

— Era atât de mândru de tine, Yannis. Vrei să-ți spun un secret? A fost tare fericit când a aflat decizia ta de a călători o perioadă înainte de a te hotărî ce vrei mai departe. El a sperat că te vei stabili aici, în Grecia și vei repune afacerea pe picioare. În fond, ceea ce făceai acolo, în cealaltă emisferă puteai foarte bine să faci și aici, la noi.

M-am simțit cuprins de rușine, un val de căldură mi-a biciuit obraji iar lacrimile au început să-mi încețoseze privirea.

Bunica se îndreptă de spate, își puse șalul pe umeri, se ridică de pe scaun și intră în bucătărie să verifice cuptorul în care pregătea prânzul. Pește cu legume și rozmarin. Mireasma învăluia apetisant terasa. Yannis rămase afară, pe șezlongul din terasă, plângând. Privea insistent marea. Era sfârșitul lui martie, ploile trecuseră, cerul era albastru, luminos, păsările se auzeau cântând, natura explodase în culori și nuanțe de toate felurile, mirosurile plantelor aromatice se amestecau cu briza mării, oamenii renășteau. Aici, pe insulă, timpul curgea în sens invers primăvara. În perioada aceasta, oamenii de pe insulă aveau inimile de 20 de ani, indiferent de vârstă.

Privi în jur, casa de pe plajă, bucata de pământ unde vara se amenaja terasa tavernei și câteva șezlonguri care asigurau doar pentru câțiva turiști speciali intimitatea, liniștea și farmecul unei plaje uitate de lume. Nu oricine aprecia o

astfel de plajă. Chiar dacă restaurantul era închis, bunica pusese aranjamentele de scoici, luminițele în măslini, atârnase deasupra ușii colecția de pești colorați ce arătau pe vremuri specificul restaurantului. Yannis deschise telefonul și căută restaurantul. Fu uimit de recenziile excelente pe care le primise constant în ultimii ani, înainte de închidere. Se gândi cât de greu le-o fi fost bunicilor să mențină pe linia de plutire afacerea, cât de dificilă decizia de a-l închide atunci când s-au văzut fără putere, nu s-au plâns, nu au cerut ajutorul ci au mers mai departe..

Yannis se ridică și luă de pe jos firma, o bucată de lemn asimetrică de pe care ploaia și valurile șterse-seră denumirea.

— Bunico, ce zici, păstrăm numele restaurantului? întrebă Yannis din pragul bucătăriei.

Bătrâna își duse șalul la gură să-și înăbușe hohotele de plâns sau de bucurie.

Vântul începu să bată din senin și valurile își porniră cântecul neîntrerupt. În zare, marea strălucea sub razele soarelui sau erau doar diamantele din grădina bunicului.

■ Dumitru BALABAN

În orașul câinelui

„O colivie merge să caute o pasăre”

(Fr. Kafka, *Considerații cu privire la păcat, suferință, speranță și drumul adevărat*)

Cu excepția celor întâmplare la ieșirea din club, nu au mai existat incidente de natură să submineze misiunea noastră. L-am urmărit în permanență, cât mai discret posibil. Am ajuns în gară aproape în același timp ca și trenul.

El a urcat în compartimentul rezervat, iar eu, conform regulamentului, am rămas pe hol, fără să-l scap din ochi, până a început urlatul de confirmare. Nu m-a simțit când am intrat. Era în picioare și se holba pe fereastră. Nu atât urlatul în sine îl uluia și nici căutătura dulăului fixată asupra sa, cât faptul că nimeni nu-i da atenție, de parcă nici n-ar fi fost acolo, pe peron, în mijlocul tuturor, un câine urlând. Mă oprisem în spațele lui, mai să-l ating. Numai câinele m-a observat și, cu urechile ciulite, își flutura extaziat coada, fără să se întrerupă din urlat. Când a plecat trenul, a dispărut în salturi prin învâlmășeala de oameni și bagaje. El a rămas la fel de înmărmurit, deoa-

rece nici acum nu părea să-l fi zărit careva.

Vrând să se așeze, m-a atins cu cotul și s-a aruncat, răcnind, într-un colț, cu mâinile deasupra capului, de parcă s-ar fi așteptat la o inevitabilă ploaie de lovituri, cu picioarele strânse sub el, pentru a micșora suprafața expusă agresiunii. De jos în sus, printre degete, îmi cerceta, tremurând, roba și, când mi-a văzut fața surâzătoare, s-a ridicat, jenat de spaima lui. Pe un ton cât mai politicos cu putință, l-am întrebat unde merge și sunetele nearticulate ce ieșeau din gâtlee mi-au stârnit hohote de râs. A crezut de cuviință să schițeze și el un zâmbet, lucru ce m-a scos din sărite și, încruntat, fluturându-i palma mâinii drepte prin fața ochilor, l-am întrebat: o vezi, o vezi? N-a răspuns. Așa fac toți. Rămân blocați. Unul singur, demult, a răspuns pe loc: știu, știu, cu atâta durere în glas, cu așa tristețe și deznădejde în priviri încât am ieșit, îndoindu-mă un moment chiar de justetea cauzei noastre. Eram și eu tânăr, la început de drum, iar el acum e unul dintre cei mai buni cercetași.

După ce am insistat, din ce în ce mai nervos, „o vezi, o vezi”, cu degetele rășchirate, gata să i le bag

în ochi, da, da, o văd, o văd, cu disperare, aproape țipând, confirmă, reușind să-mi redea buna dispoziție și, până să ies: ai s-o lingi, am repetat de câteva ori, râzând. L-am mai văzut cum s-a lăsat să cadă pe canapea, cum s-a holbat minute în șir la tichetul de călătorie și cum, cu capul între mâini, pronunța numele stației de coborâre. Aceleași sunete nearticulate, ce păreau imposibil de reprimat, ale unor dureri mai vechi, îi ieșeau din gură.

Eram în capătul holului când a ieșit brusc să caute alt compartiment. Mulți fac așa. Simt nevoia unei companii. Am ajuns la destinație fără probleme și, după ce am avut certitudinea că a coborât în siguranță, am plecat în grabă, să pregătesc în detaliu etapa finală.

*

Orbecăia pe străzile cufundate în beznă, însoțit doar de zgomotul pașilor săi – aci mai repezi, aci mai înceți – și, neîntâlnind tipenie de om, se hotărî să tulbure somnul unui locuitor pentru a-l îndruma.

Crezând că hămaiala câinilor va scoate pe cineva din casă, zdrăngăni îndelung clanța unei porți. Cum nu auzi niciun mârâit, îndrăzni să intre și, dibuind, găsi o fereastră. Abia ce-o atinse că și auzi pași. Se aștepta să vadă o lumină, să audă o întrebare, în niciun caz zgârieturi violente pe geam și lătrături furioase – mai întâi una groasă, apoi altele mai subțiri – ce-l făcură să se depărteze în fugă.

Pe o stradă unde se auzeau câini lătrând în curți, se apropie tropăind.

Se izbeau de garduri hămăind îngrozitor, dar nicio ușă nu s-a deschis, nicio lumină nu s-a aprins.

În sfârșit, la capătul unei străzi era un felinar. În cercul de lumină o femeie scotocea cu înfrigurare printr-o sacoșă, privind speriată la un câine ce se apropia sfios, cu urechile pleoștite, dând umil din coadă.

Zâmbi neputându-și explica spaima ei și, zărind în penumbră silueta unui bărbat ce se îndepărta, ocoli, grăbit să-l ajungă. Acesta, în loc să-i răspundă, se aplecă să-i arate pantalonii sfâșiați. Se aplecase și el să vadă, când țipătul sălbatic al femeii îl făcu să se ridice, iar pe celălalt să scoată unul asemănător și să fugă șchiopătând.

Șchiopătând și plângând în hohote, trecu în fugă, aproape să-l atingă, și femeia. El rămase locului, privind nedumerit în bezna dinapoia lor. După câteva momente se întoarse brusc și văzu două luminițe, una lângă alta, apropiindu-se cu repeziciune. Ochii câinelui, își zise, și, înțelegând că nu e un câine obișnuit, fugi în direcția unor ferestre slab luminate. Era la capătul puterilor când s-a apropiat și a văzut că e un bar cu ușa larg deschisă. Auzea tot mai clar zarva cârciumii, la fel găfâitul din spatele său, și nu credea că mai ajunge.

*

Alt urllet prelung, înfiorător izbucni de la o masă din spate și se mai repezi cineva urlând în stradă. Iarăși vrusei să mă întorc, dar interlocutorul meu mă strânse de mână și-mi șopti:

— Ajunge! O să te dai de gol! Abia așteaptă să te-nhațe. Chiar mă surprinde că nu te-au mirosit până-acum. Apoi te vor închide într-una din acele cuști pe care le-ai văzut, probabil, de la intrarea în oraș, pe toate străzile. Chiar și la intrarea în bar sunt câte-va. Mai bine încă o sticlă, și continuăm discuția!

Ospătarul ne servi cu promptitudine. Când se depărtă, privii îndelung în urma lui. Îmi și intui gândul:

— Da, și ei urlă. Mai sunt câțiva în rezervă. În ultimă instanță le ia locul unul dintre descendenții direcți ai Câinelui. Sunt peste tot. Ei nu urlă. Numai aici, în bar, la masa de lângă ușă, sunt trei. Nu-i privi, că te demaști! Șeful, o namilă flocoasă, stă cu urechile ciulite și, cu limba atârându-i, lipăie din halba cu bere, dezvelindu-și colții mari și galbeni. Nu vei putea ieși decât urlând, dar tu, deocamdată, n-o să urli decât dacă te-mbeți. Mai sunt destui care nu sunt mușcați, și, pentru a le înșela vigilența, se-mbată zilnic și urlă de parc-ar fi. Mai târziu nu mai contează: mulți intră în cuști de bună voie.

Își mai turnă un pahar. Lacrimile-i alunecau pe obraz și-i cădeau pe buze când îl duse la gură. Îmi ghici gândul:

— Cei mușcați, cum sunt eu, n-au nicio șansă. Perioadele de luciditate dintre urlete sunt prea scurte. Iată, cred că n-o să mai dureze mult – se uită la ceas – și voi pleca urlând. Nici voi n-aveți mari șanse, deoarece la marginea orașului sunt mai multe bariere. Când intri, nu le simți. N-am auzit să fi trecut cineva de prima. Emit niște fluxuri care-ți inhibă centrul nervoși, apoi urli ca și cum ai fi

fost mușcat. Efectul e definitiv. Nu-ți mai rămâne decât să te întorci, să stai lângă o femeie urlătoare și să faci copii urlători. Până la cinci ani, ei urlă continuu. Apoi încep să devină normali, adică să urle cu intermitențe. Și totuși, câtă vreme nu ești mușcat, trebuie să-ți păstrezi speranța.

Începu să respire tot mai greu, termină paharul clănțănind din dinți, scoase un mârâit surd și ochii-i deveniră sticloși.

— E primul semn! Nu mai am mult!

Și turnai din sticlă, dar nu putu să mai bea: fălcile-i tremurau și sări în picioare, încordat ca un arc, cu palmele sprijinite de masă. Mă fixa cu ochii holbați, gata să-i iasă din orbite, cu limba scoasă, iar din gură i se scurgeau bale scârboase. Rămăsesem cu privirea ațintită la palmele care strângeau spasmodic fața de masă, când se aplecă spre mine și îmi spuse, oprindu-se brusc uneori, scuturat de sughițuri violente și sărind peste cuvinte:

— Seară... aceeași adresă... se gudura... simplu câine... colții... clădirea... grijă... și mai rău... jumate om... mare grijă...

Ascultam încremenit cu privirea în jos și n-am ridicat-o nici când am auzit urletul – trist și apăsător, insuportabil –, nici când fața de masă fu smulsă cu sticle și cu pahare cu tot. Zumzetul vocilor continuă ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Alt ospătar îmi așternu altă față de masă și mai aduse o sticlă. Băui, dusei mâinile la gură și încercai să scot un mârâit slab.

Mâna ce-i făcuse vânt dispăru și se pomeni într-o cameră imensă, în mijlocul căreia, legat de un țărui, era un *jumate om-jumate câine*.

Ușa se blocase. Pe peretele opus era o alta, întredeschisă, și se îndreptă repede într-acolo, pe lângă zid, în speranța că lungimea lanțului nu-i permite omului-câine să-l atace, dar cu simțurile încordate, gata să riposteze unui eventual atac. Totodată, urmărirea cu coada ochiului creatura și constată mulțumit că dulăul lăptos cu picioare de om ronțăia, în poziție verticală, un os, iar lui nu-i acorda nicio atenție. Când ajunse, însă, în dreptul său, încetă să mai ronțăie. Băgă osul în buzunarul de la spate al pantalonilor, îl fixă cu ochi sticloși, mustățile i se zbârliră, un mârâit amenințător urmat de un lătrat scurt îi dezveli colții ascuțiți și, după ce tropăi de câteva ori pe loc pe tocurele pantofilor, se repezi.

El se întorsese să-l întâmpine, cu greutatea corpului lăsată preponderent pe piciorul stâng, adus ușor în față, iar când se apropie suficient, execută un blocaj superior cu brațul drept, roti rapid șoldul înspre stânga și lovi fulgerător cu piciorul drept, țintindu-i genunchii. Fiara se prăbuși urlând. Apoi se târî schelălăind în cușcă. Curând nu i se mai văzură decât ochii speriați cerșind îndurare și botul tremurând într-un jalnic scheunat.

Chiar dacă obținuse, nesperat, o victorie facilă, dorea să evite altă confruntare și alergă direct spre ușa întredeschisă. Avea mâna pe clanță când percepu distinct colții ce-i intrau tot mai adânc în fesa dreaptă. Deși, pe moment, durerea îl paraliză,

găsi puterea să se năpustească pe ușă. Era într-o cameră identică. Alt om-câine venea agale către el, cu labele în buzunarele pantalonilor și cu priviri prietenoase ce excludeau probabilitatea unui atac. Nu mai ocoli și merse direct către ușa întredeschisă. Nu se temu și nu se opri nici măcar cât omul-câine se ținu după el, mirosindu-l.

Îl alungă numai când începu să se gudure, zburdalnic, în cercuri, împrejurul său, căci i se înfășura lanțul în jurul picioarelor.

Nici vorbă de ripostă. Creatura s-a lăsat pe spate, cu labele și picioarele-n sus, privind cu nedumerire.

Deschizând ușa mai larg, văzu pe clanță o labă neagră cu pete albe. Rămase ținut locului, dar iarăși fu împins cu brutalitate și ateriză în mijlocul încăperii.

Acum e bine. Are camera lui, cușca lui și, ceea ce e mai important, un țel în viață. Cât ar mai fi orbecăit el, de nu era Mâna! Mereu o linge când primește câte un os.

Normal că sunt și inconveniente. Cum ar fi țăruiul. Trebuia mai înalt, pe măsura picioarelor. Ori țăruiul, ori picioarele. Ar mai fi șlițul, cureaua pantalonilor, căci labele îi sunt încă neîndemânatică. Dar se va obișnui. Așa crezuse la început, că are limba prea scurtă, și, când colo, a-nceput să ajungă!

▀ Lia NANEȘ

De Crăciun trecutul nu colindă

E Crăciunul. Nu mai știu al câte-lea de când nu am mai fost pe acasă. Mă prefac că nu sunt în stare să fac o amărâtă de scădere de teama trecutului pe care aş vrea să-l adorm pentru totdeauna.

Un fior îmi străbate tot corpul, îmi strânge inima ca o gheară nemi-loasă ori de câte ori revin amintirile. Stau înlemnită în dreptul ferestrei, iar ochii nepăsători caută să urmeze gândul care îmi este deja departe de aici și de tot ce sunt acum. De la fereastra mea acoperișurile din Citta Alta par mai tăcute ca niciodată.

Norii s-au îngrămădit și parcă cerul nu-i cuprinde, stă să-i azvârle dincolo de zare. Creaturile înfuriate vor să înghită orașul, iar eu nu am puterea să strig măcar. De-ar fi mama lângă mine... mama Stanca, bunica din partea tatei, că pe mama care mi-a dat viață n-o știu decât venind și plecând cu câteva sacoșe de rafie, certându-se cu tata și aruncând în el cu tot ce-i pica în mână. Odată era să-mi spargă capul de nu m-ar fi tras dintre ei mama Stanca. Cana aceea mare de lut, umplută cu nisip, în care aprindeau lumânări seara, mi-a trecut pe la ureche și s-a făcut țandări când s-a lovit de sobă.

Nu s-a mai întors de atunci, nu mai știu nimic de ea. Vorbeau oamenii prin sat că ar fi plecat la muncă în străinătate. Niște vecini spuneau că s-ar fi căsătorit pe undeva, prin țară. Nu-mi pasă. Tata bea mai mereu, rare erau momentele când ochii îi erau un pic mai limpezi, mai mult încurca. Mama Stanca s-ar fi descurcat mai ușor fără el, dar era băiatul ei... ce putea să-i facă? Îl mai hulea, îl mai dădea răului, apoi își făcea cruce și își scuipa în sân. Tot ea îl compătimea și-i purta de grijă. Ea îl iubea, eu nu simțeam nimic pentru el, decât frică. Căutam să nu-i ies în cale, mai ales când îl vedeam clătinându-se.

De mama Stanca mi-e tare dor. Ea mi-a fost cuibul unde m-am simțit iubită. Merg și-i aprind câte o lumânare din când în când la Santa Croce, mă rog pentru sufletul ei și-i povestesc despre mine cât timp țin în palmă candela aprinsă. Bunica era o femeie robustă, cu fața rotundă și ochi mari. Părul negru îi era strâns într-o coadă groasă și acoperit cu basma și iarna și vara. Zicea că nu se cade ca femeile să-și arate părul decât celor din casă. Îl vedeam căzut pe spatele ei, inele, inele, numai seara, înainte de culcare când

Îl pieptăna cu pieptănul de os. Nu înțeleg cum de reușea, că eu țipam de-mi stricam rărunchii de tare ce mă durea când îmi băga pieptănul acela în păr. Avea întotdeauna peste rochie un șorț înflorat cu două buzunare mari din care scotea câte ceva dulce, iar când o făcea, avea un surâs cald care îi lumina toată fața.

Crăciunul acasă era cu lemne pâ-râind în foc și cu miros de cozonac. Mama Stanca bușuma aluatul în covată, apoi îl mângâia și-l umplea cu fel și fel de bunătăți. Nucile imi plăceau mult, dar cel mai mult îmi plăceau mâinile ei care împleteau cu migală aluatul. Cred că-i plăceau și lui mâinile ei, căci se prindea de ele ca o mănușă, apoi se înfoia mai, mai să alunece din culcușul în care îl pune la dospit.

Trecutul se strecoară valuri, valuri, iar mirosul de cozonac dispărea subit. Frânturi de amintiri mi se perindă prin minte la fel ca atunci. Aveam ochii împăienjeniți de lacrimi care-mi curgeau în gură odată cu muci. Le simțeam gustul sărat fără să-mi dau seama de la care era mai pregnant. Îmi era foarte frig și plângeam înfundat. Eram mai murdară decât latrina din spatele curții în care vedeam viermii groși colcăind toată vara. Horcăitul înecat ca al unui porc cu beregata tăiată îmi răsuna morbid în urechi, iar răsuflarea fierbinte, umedă, sacadată, îmi năclăia ceafa. Strângeam cu mâinile pământul ud și iarba mocirlită gândindu-mă cum i-aș astupa gura cu ele bestiei agonizând de plăcere.

Îl văzusem cum se uita la picioarele mele dezgolite când jucam strugurii. Ne chemase și pe mine

și pe mama la culesul viei, apoi la storsul mustului cu alai de fete și băieți, lăutari și horă mare că doar era cârciumarul satului, nu fitecine. Ne duceam la muncă când ne chema, câțiva bănuți de la el erau mană cerească în casa noastră. Nu m-am gândit că ar fi în stare să caute cu mintea lui bolnavă mai sus de genunchi, pe sub poala rochiei mele sărăcăcioase, cârpită și spumuită de atâtea spălări.

Îmi venea să urlu și nu puteam. Nu-mi simțeam nicio parte a corpului, nici măcar durerea de mai devreme. Am apucat cu ultimele puteri bolovanul din fața mea, m-am întors cu o mișcare bruscă, fermă și l-am pocnit în tâmplă cât am putut de tare. N-am să-i uit niciodată ochii bulbucați, holbați la mine, privind parcă într-un punct fix de pe fața mea. apoi a căzut într-o parte cu obrazul cufundat în smocul de iarbă peste care curgea încet un firisor de sânge dintre dinții lui rari.

Am rămas și eu încremenită pentru o vreme, apoi m-am ridicat rapid ca aruncată de arcuri de oțel țâșnite din pământ și am luat-o la fugă cât mă țineau picioarele. Am alunecat de câteva ori peste iarba amestecată cu noroi. Papucii de cauciuc mi se îngreunaseră și aveam impresia că el se agățase de picioarele mele. Nu era decât nămolul prins de tălpi și frica aceea atât de mare, încât imi tulburase văzul și auzul. M-am oprit și mi-am băgat papucii înnămoliti în buzunarul șorțului după ce i-am lovit de câteva ori unul de altul. Clisa de pe ei rămăsese, dar nu mai conta.

M-am uitat înapoi. Era tot acolo nemișcat. Fugisem câțiva metri, dar îmi simțeam corpul greu ca după o zi de sapă la porumb. Și timpul mi s-a părut atât de lung de parcă parcursesem kilometri. Am făcut doi pași înspre mormanul care zăcea pe pământ, apoi alți doi în direcția opusă, revenind în același loc. Din nou m-am uitat înapoi cum zăcea într-o parte cu pantalonii în vine. Nu știu ce am vrut să fac sau ce am gândit. Oricum gândurile mi se amestecau precum se amestecau iarba și noroiul din urma ploilor din ultimele zile. M-am pomenit trăgând de el:

— Scoală-te, nene! Scoală-te! Nu mă auzi? Scoală-te, mă! Îl zguduiam cu toată forța pe care nu-mi explic de unde o mai aveam. Scoală-te, animalule! Nu-ți ajunge ce mi-ai luat, vrei să-mi iei și viața? Nene, auzi? Neneeee...

O vocea care semăna izbitor cu a mea îmi răsună în urechi: „Tu i-ai luat viața! Tu, nu el!” Sunt o criminală? O criminală? Tac! Tac! Nu sunt criminală! El este! El! Mi-a luat fecioria! Mi-a luat viața! Nene, scoală-te! Măăă... n-auzi mă... scoală-te!

Duhnea a alcool și a usturoi ori mi se părea, fiindu-mi familiar acel miros din zilele în care îi munceam prin curte. Părea să aibă același rânjet ca atunci când mă trecea pe caiet cu datorie pentru ceva toseală ce-i luam tatei după ce terminam munca.

Ploaia a început din nou, mai întâi cu picături mici, apoi s-a întetit, iar eu strigam continuu la el în timp ce, impasibil, mă fixa cu privirea aceea rece, sfidătoare, mormântală. Atunci mi-a venit ideea să-l

înec. Râul nu era prea departe. Încă aveam destulă putere să-l trag peste iarba lungă culcată la pământ de ploaie. L-am apucat de glezne, i-am înfășurat bine pantalonii și cureaua peste mâinile mele, m-am opintit nițel și am continuat să trag. Nu auzeam decât alunecarea trupului său peste noroi, frunze și iarbă.

— Ce-avuseși, mă, cu mine? Căutam niște prăpădite de ciuperci să ne potolim foamea. Tu ce căutai pe-aici? M-ai pândit? Tața știe pe unde umbli? Ce-avuseși, mă, cu mine?

Ajunsă pe malul râului, mă uitam când la el, când la apa tulbure, învolburată. Oltul e înșelător și în seninul zilei de vară, toamna, după ploi, e moarte curată să te apropii. Știam de pe la trei-patru ani, de când plecam cu mama Stanca cu oile la păscut. Și dacă trăiește? Se învinețise. Nu mai trăia, dar tot aveam impresia că poate tuși dintr-odată și se trezește. L-am dat într-o parte, apoi în cealaltă și i-am tras nădragii pe el, i-am închis catarama curelei și l-am împins. Nu mi-a fost greu chiar dacă corpul lui inert era mai greu de câteva ori decât al meu. Învățasem de la mama Stanca cum să te lupți cu cei damblagiți care trebuiau spălați la pat. S-a rostogolit de câteva ori până ce a atins apa, apoi nu l-am mai văzut printre crengile și mizeriile cărate de Olt.

Eram plină de noroi, udă leocă, aproape înțepenită de frig și de frică. Am luat-o înapoi pe unde venisem. Nu se mai cunoștea nimic, nici măcar o urmă. Ploaia spăla cu repeziciune pământul, îi dădea noi forme pe unde se scurgea în mici

pârâiașe printre lobe de pământ și smocurile de iarbă. Numai gândurile mele nu le putea spăla, nici ochii care-l vedeau pe nea Gogu cu privirea ținută spre mine, nici trupul pângărit de pofta lui păgână.

Ajunsă în marginea satului, mă socoteam pe unde să ocolesc să nu mă vadă cineva. Se lăsase întunericul peste case. Doar un firișor slab de lumină cenușie se mai vedea pe cer printre norii denși. Am sărit câteva garduri, am ocolit grădinile popii și pe cele ale lui nea Tache și am ajuns în spatele casei mele din chirpici. Mocirla îmi intrase printre degetele de la picioare, cleioasă, smârcâind. M-am șters pe iarba de pe potecă, apoi am intrat cu tălpile în piua rațelor să mă spăl. Dacă intram înămolită în casă mă bătea mama Stanca cu coada măturii și mă dădea afară înainte să apuc să fac doi pași. Când am trecut peste prag, mi s-a părut că intru într-un palat. Era cald de la plită, iar aburul de lapte fiert cu mămăligă se răspândise în camera micuță.

— Fiți-ar legea ta de fata! Unde fuseși, Glafiro?

Până să răspund, mama se repezi în părul meu încâlcit și mă jumli zdravăn.

— Unde-mi umblași, Firo?

— După ciuperci, nu mă trimiseși dumneata? Mă prinse ploaia. Stai, mamă, nu mai trage!

— Taci, fă, doarme tac-tu! Bogdaprose că nu te văzu așa.

Și eu îmi spuneam bogdaproste că dorme dus. Știam că poți toca lemne pe el după ce bea câteva pahare cu vin. Sforăia până dimineața

de nu mai putea închide nimeni un ochi.

— Unde sunt ciupercile, Firo?

— Le pierdui pe drum. Din fugă, mamă Stancă, nu simții cum se deznoadă șorțul. Am început să plâng cu suspine, iar mama, înduioșată, m-a luat de mână și m-a așezat pe scaun.

— Hai, Firo, ia-ți haine curate, bea lapte și culcă-te. A luat un prosop și m-a șters cu el pe cap luându-mi părul târâș, aproape să mi-l smulgă din rădăcini. Scoteam câte un scâncet înfundat când nu mai puteam de durere.

Schimbata în haine curate, mirosind a săpun de casă, cu cana de lapte cald în mână, aproape de plita în care pâlpâia molcom focul, aveam un sentiment de siguranță de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Oare-l întâlnesc pe nea Gogu mâine, când mă trimite tata la magazin după cinzeacă și țigări? Abia acum, când începea să mi se dezmoștească capul, simțeam usturime și o durere tăioasă între picioare, în locul în care mi-a spus mama Stanca că e cheia fericirii mele. Comoara mea cea mai de preț trebuia păstrată cu sfințenie până în ziua nunții, iar eu nu reușisem.

— Firo, și săracă și proastă nu te ia nimeni. Ține-ți bine de comoară, nu te lăsa dusă de nas! UITĂ-TE LA TINE CÂT EȘTI DE FRUMOASĂ, CA UN MĂR ÎN PÂRGĂ! Dacă te păstrezi curată o să pleci de aci mireasă cu un băiat bun, dacă nu, oi lua ce-o mai fi și-o să te bată pe șapte coaste și zi și noapte. Așa-mi spunea mama Stanca când îmi pieptăna părul îna-

inte de culcare, iar eu îi răspundeam de fiecare dată:

— Mamă, sunt cuminte... zău!

— Taci! Nu zice zău, nu e cuvântul Domnului! Ptiu! Ptiu! Ducă-se-n pustie!

— Mamă, sunt cuminte. Nu vreau să mă mărit, vreau la școală.

— Opt clase îți ajung. La oraș îți trebuie bani mulți.

— Merg cu dumneata la muncă. Până toamna viitoare...

— Mă mai gândesc, Firo! Culcă-te acasă!

Încercam să închid ochii și să-mi imaginez cum intru pe poarta liceului toamna viitoare, cum port rochie albastră de dimie și pantofi negri cu baretă peste ștrampii albi. Acum sunt și săracă și proastă. Niciuna n-a fost alegerea mea. Săracă m-am născut, iar proastă m-a făcut nea Gogu când s-a gândit să îmi ia comoara înainte de vreme. Mă zvârcoleam în pat de usturime și de gânduri negre. Îmi venea să fac pipi din nou, dar mă abțineam știind că mama mă simte.

— Firo, ai trântit?

— Mamă, eu n-o să mai fiu fericită.

— Ce spui, fată? Culcă-te odată! Măine avem de muncă la Țopârlan.

— N-auzi, mamă? Eu nu mai am comoara.

Mama Stanca s-a ridicat buimacă pe marginea patului. Abia ațipise nițel după o zi lungă de muncă.

— Firo, mâncași ciuperca otrăvită?

— Nu, mamă, nu mâncai nimic. N-auzi? Sunt săracă și proastă.

— Sst... taci, Firo, că-ți jumol părul din cap!

Am tăcut și mă uitam la ea cum își trăgea degetele pe spate, aproape să le rupă. Își trosnea fiecare oscior, își freca podul palmelor pe picioare de la genunchi la copase și înapoi fără să scoată o vorbă.

— Cu cine fuseși, fă?

— Cu nea Gogu, mamă. Și am început să plâng.

— Cu Gogu lu' Jigălie?

— Cu el...

— Aoleu... ce ne facem, Firo? Mi-a băgat degetele aspre în păr și a început să tragă îndârjită.

— Mamă Stancă, m-a siluit, n-am vrut să fiu proastă! E pe fundul Oltului nea Gogu...

Lacrimile mi se înnodau în barbă, iar vocea îmi era sugrumată de plâns. Mâna ei s-a retras dintre firele de păr la fel de repede cum intra-se, iar vocea i s-a îmblânzit.

— Ce-a făcut căinele cu tine, Firo? Abia mai putea să respire. Îi vedeam pieptul cum îi sălta rapid sub cămașa albă, cusută cu flori mărunte de culoare roz.

Nu i-am răspuns nimic pentru că îmi era rușine și să-mi amintesc ce se întâmplase. Să-i povestesc mamei însemna să rememorez fiecare clipă, să re trăiesc umilința, disperarea și să revăd monstrul care se trezise în mine, iar eu voiam să șterg fiecare rămășiță din acea zi nefastă.

— Dă-te jos, Firo, ia prosopu' din cui și mână la grajd! A venit vocea mamei ca un tunet.

— Mamă Stancă...

— Mână, n-auzi?

A intrat în grajd imediat după mine. Avea în mână sticla de oțet și o cană mare cu apă. A luat seringă mare de la stâlpul ușii și a început

să sugă cu ea apa în care turnase oțet. La vacă folosea acea seringă când era bolnavă. Mie ce voia să-mi facă cu ea?

— Culcă-te ici, în fân, Firo!

Până să mă dezmeticesc m-a și împins pe spate.

— Culcă-te!

Nu m-am opus. Știa ea de ce mă pune să fac așa. Mama Stanca era singura căreia îi păsa de mine. Ea îmi dădea să mănânc, ea mă spăla, ea mă tunde și mă pieptăna, ea mă învăța.

— Desfă picioarele și nu te mișca până nu-ți spui io!

Tonul ei autoritar m-a făcut să nu crâcnesc. Am simțit o durere ascuțită, apoi o arsură cumplită care mi-a cuprins pelvisul.

— Au! Mă arde, mamă!

— Taci! Nu te mișca până nu ți-o spune!

Un val de gheață a venit să curme suferința îndurată cu câteva minute mai devreme. Turna cu cana apă rece din găleata care stătea plină tot timpul la ușa grajdului.

— Șterge-te repede și hai la culcare! Nu mai plânge, Firo, o scoatem noi la capăt!

M-a luat de mână și m-a tras după ea în casă. M-a învelit cu cerga și mi-a mângâiat creștetul. Apoi, liniștită, și-a șters tălpile pe preșul de lângă pat și s-a vârat lângă mine.

— Măine mergem la Țopârlan. Nu vorbești nimic, mă lași pe mine dacă întreabă careva ceva. Și-așa ești tăcută, nu te-o prinde vorba acu`. Miercuri te sui în rata de București și pleci la școală. Îi spui profesorului că vreau să te trimit la carte. Pe Gogu îl știe toată lumea că

bea. Necuratu` l-a pus să umble pe malu` apii?

Nu suportam cerga, dar în noaptea aceea nu mai simțeam nicio mâncărime de la lână. O auzeam pe mama plângând amar și nu-mi mai păsa de cergă, de arsura de mai devreme, de comoara pierdută sau de ochii ațintiți la mine ai lui nea Gogu.

— Cel mai rău nu este să-ți vezi viitorul negru, ci să nu-l vezi deloc. Atunci ai să mori, Firo, dar io nu te las nici din groapă. Să nu suflă o vorbă! O vorbă! M-a luat în brațe și am adormit în jalea plânsului ei.

Când am urcat în autobuz mi-a spus: „Să nu mai dai p-aci vrodată!” Și-a șters lacrimile cu mâneca, apoi m-a pupat apăsând pe frunte. „Mână! Nu te mai holba la mine! Firo, fii tare, nu te uita-ndărăt!” Și am plecat plângând de focul ei. Am lăsat-o singură.

Mă uit la norii înghesuți, cu fălcile umflate, gata să-și sufle agoniseala. Măcar de-ar face-o! S-ar așterne albul peste tot... și peste sufletul meu.

■ Nicolaie DINCĂ

De la o sticlă de vin

Tânărul așezat la birou în fața mea mă privea cu niște ochi albaștri ca peruzeaua, un pic cam certați între ei, așa încât aveam impresia că privirile lor vor să mă înconjoare. Afișa pe chip un zâmbet aproape tâmp și, după halena alcoolică pe care o emana la fiecare respirație, mi-am dat seama care este sursa zâmbetului său. Parcă mi-a citit privirile:

— Îmi cer scuze, șefu', până să vin înapoi am troznit vreo trei coniaci ca să am curaj, că altfel eu sunt cam mutălău de fel dacă nu clondesc nimic.

— Nu-i nimic. Știți pentru ce v-am chemat azi, aici, nu?, l-am luat eu din scurt.

— Știu, cum să nu știu. M-au pus proștii ăia doi de martor după ce s-au bătut.

— Într-adevăr, ați fost nominalizat ca martor ocular de cele două persoane implicate în scandalul de alaltăieri, întâmplat la barul din centrul localității. Înainte de a vă consemna declarația pe hârtie vă rog să-mi povestiți liber ce anume s-a întâmplat în ziua respectivă între cei doi! De la ce anume s-au luat și ce au făcut fiecare?

— S-au luat de la vin, dă-i în mama lor. Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin cică avea să-i dea o sticlă de vin lui Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin. Că sunt și veri, dă-i în mama lor. Adică Ion Birin Miciurin este bunicul și al lui Mărin și al lui Sorin. Din ce am înțeles eu au făcut pariu pe o sticlă de vin în urmă cu o săptămână că ia bătaie Rapidul și l-au pus de martor la pariu pe Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin. Și ăsta e un fel de rudă cu ei, dă-l în mama lui, pentru că Ion Birin Miciurin era frate cu Mărin Vochin Stalin.

— Stați puțin! De ce îi cheamă pe ăștia așa: Miciurin, Stalin?..., l-am întrerupt eu.

— Păi se zice că „e” făcuți de mamele lor cu niște ruși care au trecut pe aici în timpul războiului, dă-i în mamele lor. Bun, și să continui. Deci, dacă Rapidul a pierdut meciul, Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin avea să-i dea o sticlă de vin lui Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin și trebuia să bea din vin și Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin, care fusese de martor și așa pusese condiția. Că ei d-aia s-au dus alaltăieri la bar la Florin al lui Sorin al lui Ilie Gagarin:

ca să bea o sticlă cu vin. Și cu ăsta sunt rudă cei doi pentru că Birin Miciurin și cu Vochin Stalin erau veri din frați cu Ilie Gagarin, care și ăsta din urmă cică era făcut tot cu un rus, dă-l în mama lui. Așa! Deci s-au dus la bar la Florin al lui Sorin al lui Ilie Gagarin și aici Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin a cumpărat o sticlă de vin roșu pelin de care bea el, fără să-i întrebe nici pe Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin, nici pe Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin de care vin preferă ei. Acuma Florin al lui Sorin al lui Ilie Gagarin care servea la bar a desfăcut sticla de vin și a dus-o cu trei pahare la masa noastră, pe care le-a umplut. Că Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin, Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin și Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin când au venit la bar s-au așezat la masa mea, unde eu stam singur, cu o sticlă de vin roșu în față, din care mă alimentam corespunzător.

— Așa, și?, l-am descusut eu.

— Păi când au văzut sticla cu vin pelin Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin și Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin i-au spus lui Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin, că ei nu beau astfel de vin, că e tare, că e nu știu cum, că ei beau vin alb demisec, că e mai bun, că una că alta, că pe dracu' să-i ia. Acuma Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin l-a întrebat pe Florin al lui Sorin al lui Ilie Gagarin dacă le schimbă sticla de vin pelin, să le dea alta cu vin alb, dar ăsta le-a spus că nu poate dacă a desfăcut deja sticla. Atunci Sorin al lui Mărin

al lui Birin Miciurin și Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin i-au cerut lui Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin să cumpere altă sticlă de vin ca să onoreze pariul, dar ăsta din urmă le-a spus că atunci când au făcut pariul nu au spus ce anume vin să bea. Au zis o sticlă de vin, le-a dat o sticlă de vin. Să ia să bea dacă vor, dacă nu, să-l lase dracului în pace. Atunci Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin și Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin i-au reproșat lui Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin că e milog și din ăla..., din ăla de-și face cu mâna lui, că mi-e rușine să vă spui.

— Onanist?..., am încercat eu să-l ajut.

— Da, mi-a răspuns martorul, dar i-au zis pe direct, ca la țară, știți. Ei, atunci Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin s-a enervat și le-a spus lui Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin și lui Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin că nu le mai dă nimic de băut, că-și bagă picioarele în pariul lor, că sunt amândoi proști de băune și că îi dă dreacu' de ciumpalaci care este ei. Atunci Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin și Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin au luat amândoi paharele cu vin și le-au vărsat în capul lui Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin care i-a murdărit tricoul alb cu care era îmbrăcat. ăsta s-a enervat și i-a înjurat de neam și de gura mamei lor pe Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin și pe Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin și le-a dat câte o palmă peste față la

fiecare. Ăștia doi au răsturnat masa și au sărit să-l bată pe Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin. Noroc că am apucat să-mi iau paharul de vin în mână până să se răstoarne masa. Mi-am sorbit paharul cu vin și am intrat între proști să-i despart că se tăvăleau pe jos pe poadea prin balta de vin și Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin, și Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin, și Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin, și Florin al lui Sorin al lui Ilie Gagarin, barmanul, care intrase între ei ca să nu se mai bată, de nu mai știai care și cine mai este. Când m-am băgat între ei mi-am luat și eu una bucată palmă peste bot de am văzut stele multicolore, dar nu mai știu care mi-a dat-o în învâlmășeala aia. Ei, dacă am văzut că nu se descleștează, am luat o găleată cu apă și am aruncat-o pe ei, ca pe câini când se încaieră. Și abia atunci s-au despărțit și au plecat din bar. Eu am rămas de vorbă cu Florin al lui Sorin al lui Ilie Gagarin și chiar ne-am gândit că Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin, și Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin cu Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin o să ne ne pună de martori și că o să chemați la poliție pentru asta. Și asta a fost tot. M-ați chemat, am venit. Deci, în concluzie, proștii s-au bătut de la o sticlă de vin, domn' șef.

— Bine. O să încep să scriu declarația pe hârtie... Așadar cum vă numiți?, l-am întrebat eu.

— Eu sunt Costin al lui Florin al lui Stancu Șaolin...

— Băi, lasă-mă! Adică au trecut și soldați japonezi pe aici?!, m-am mirat eu.

— Nu știu eu, șefu', da' pe noi ne-au călărit multe neamuri. Dracu' să le ia!

— Vai de mama noastră! Hai să trecem la lucruri serioase! Spuneți-mi, vă rog, numele de pe buletin, nu porecla sau numele tribului, i-am cerut eu cu toată condescendența mea.

— A! Mă numesc Stancu Costin. Pofțiți cartea de identitate!, mi-a răspuns martorul.

Iar eu am început să scriu declarația martorului Costin al lui Florin al lui Stancu Șaolin, care văzuse scandalul dintre Mărin al lui Florin al lui Birin Miciurin cu Sorin al lui Mărin al lui Birin Miciurin și Cosmin al lui Din Constandin al lui Vochin Stalin, în care intrase cu intenții bune și Florin al lui Sorin al lui Ilie Gagarin, care s-au bătut pentru o amărâta de sticlă de vin.

raftul cu cărți

■ Maria VÂTCĂ

***Din nou, în undele
înlăcrimate ale harfei***

*„Se pot opri amintirile
să nu crească 'nalte până la cer?”*

O nouă carte semnată de Lidia Asandei. Cu atâtea „răvașe de dor”, unde caută odihnă și un „popas gândului / [...] / să nu-l mai doară neplânsul. / Să-i odrăslească versuri

albe”. Un nou tumult în care „roiuri de gânduri curg în șiroiri...”.

Oare a câta carte pe pământ? Și încropirea acestor rânduri... a câta scriere-mănunchi va fi fiind? Pesemne, toate vor fi numărate undeva, strânse în vreo arhivă.

Versuri izvorâte, de netăgăduit, din același dor frânt, al corzilor tăcute într-o harfă rămasă în așteptare. Adesea ne întrebăm: dacă n-ar fi așa? Dacă?!... Dar, de nu era întocmai, ar fi fost oare cartea? Și totuși... nu-i prea mare prețul?

Despre ce mărturisesc paginile de față? Autoarea dezvăluie un colț din misterul deslușit de inima-i: „Mă plimb prin timp, / cu privirea umeză de ploaia / aducerilor-aminte, / și strâng între pleoape / dorul fiecărei clipe / ca pe cea mai neprețuită comoară / ce mi-ar putea lumina cărarea / înspre ivirea Dimineții.”. Astfel, fie că stă „la margine de septembrie”, fie că zăbovește lângă un „anotimp străin”, la un izvor de primăvară, la un amurg de toamnă, „sub ecou de albastre-amintiri”, Lidia e aceeași iubitoare de cuvânt; îl țese-n timp, îi creionează un drum anevoios, câteodată ușor, îl urcă, îl întoarce, îl curge abrupt, îl picură, îl umple în culori, se bucură cu el, îl as-

cunde, îl ticluiește, îl înalță, ca apoi să-l ivească. În întrebări, unele – cu nerăspunsuri: „Oare de cât DOR o fi nevoie / să preschimbi lacrima în mugur?!...”. Sau în cuvânt, așa cum surprinde, în debutul volumului (*Cuvântul – taina existenței în dor*), conf. univ. dr. Florina-Maria Băcilă, creionând parcursul cărții, oglindind semnificațiile secvențelor orânduite în vers, adunând „martorii” nelipsiți ai Lidiei în trăirea dorului și expunerea într-o cheie lirică (cu un ritm surprinzător, o amplă muzicalitate, o sugestie bogată, de multe ori – cu tehnica paradoxului) a unei povești de viață. Fiindcă iubirea face poezia să dureze.

Cartea abundă în zbucium înfrigurat, sfâșieri fără nume, dureri fără glas, strigăte fără sunet, stări grăitoare, singurătate îngemănată cu doruri, lacrimi „și... niște mărunțiș de timp” – toate răsfrânte „în obcina zării, / după ce s-or atinge de ceruri”. Cheia e simplă: „Doruri mă Țes...”; și aceasta, pentru că „dorul are gustul iernii”.

Dar nu întotdeauna. Căci despre amintiri, trăiri, glăsuiri sunt versuri precum: „un gest mărunț de iubire curată”, „cu scâncet de zori”, tănuite „în surâsuri cu gust de Primăvară”. Și, adeseori, „la Țărmuri de cer”, primăvara îi „cântă un poem”!

Veți spune că e „prea multă toamnă, / prea mult amurg...”. Poate. Lidia tânjește însă dincolo de ele: „scrie-mi despre albul din Rai”. Către o altă vreme, când „PRIMĂVARA se va întoarce după mine”, când „văzduhul va răsună / de CÂNTEC ALB”. Astfel, „răvășind printre amintiri”, mijlocește cu „nestematele” ei: stro-

pul, mugurii, cireșul, primăvara, toamna, fulgii, cerul, fereastra, zorii, dimineța, răsăritul, amurgul, raza, ploaia, zăpada, albul, frunza, roua, norii, îmbrățișarea, aripile, zborul, lumina, umbra, ecoul, clipa, gândul, suspinul, amintirea, ochii, iubirea, poemul, cărarea – 33 de mici „răspasuri” (și liniștit puteți afla alte 33!), pe care așterne „unele lângă altele fărămele adunate”. Așa caută ea, împreună cu tine, cititorule, „răspuns la întrebări pe care nu îndrăznești să le rostești”!

Deslușim taine. Oriunde și aici, în noul volum cu frumusețea harfei pe copertă. Iar taina, în condeiul Lidiei, aidoma tăcerii, e „o maramă ușoară, care lasă ploaia să treacă prin ea ca o mireasmă veche și prețioasă, în care te ascunzi numai în asfințitul duminicilor”. Duminicile înrourate de „lacrima aceea care știe vedea doar pe dinăuntru”. Căci, da, în ziua de odihnă îi e deseori prea greu dorului: „În căușul dorului, / fuiorul așteptării stoarce din clipe / râu de amar”. Și „marginea liniștii se vede cu sufletul”. Dacă se poate – acum. Dacă nu – atunci, „înspre ZORII ÎNVIERII”!

Autoarea se apleacă peste trece-rile fiecărei clipe a zilei. Astfel, „înserarea doare ca o rană trezită. / Din iarna care a frânt / mugurii primăverii, / obrazul clipei a prins a ninge. / Și tot ninge...”: „Printre cutele unui gând, / ca o adiere de șoaptă, / curge melodia Luminii / scaldând oboseala cenușie / a norilor” „ce udă pământul”. Sau, în altă parte, se destăinuie: „Peste pajiștea visării / doar gândurile ning. / Norul meu se odihnește / pe fruntea unei stele, / iar norul tău / mângâie tâmpla serii.”; „Și numai

vântul umple / liniștea nopții, / topind glasul lunii / într-o chemare albastră..." – acea „**«Noapte bună!» / ce-mi răscolește înserările / în care-aș vrea / să nu-mi mai fie iarnă**”.

Condeiu ei iubește zorii, începutul zilei „ascuns printre firave raze” – „**«Bună dimineața!» / care-mi mângâie privirea înrourată**” –, saltă în lumina plină: „Și-o să-mi fie doar senin / și numai SOARE.”.

Da, și cireșul! Cireșul înflorit: „Când am deschis ochii, / cireșul nămețea petale / înspre piscurile zenitului – / să însereze albul neuitării.”. Cireșul împodobit cu stele: „Mi-ai lăsat amintire despre tine primăvara – / susură cu ochii-muguri / și surâsul-petale / pe fiecare ramură de cireș / unde-mi înfrunzești / Iubirea.”.

Lidia iubește cântecul. Dar cel mai mult – răsfrângerea lui în „ecouri subțiri, / brodate în frig”, pe care le răstoarnă, le răsfoiește, fiecăruia aninându-i o podoabă. Nelăsându-l însingurat. Căci însingurarea doare. Mai ales când umblă „prin pajiștea șoaptelor de rouă”.

Uneori, toate aceste nestemate le unește cu luminile cerului – de pildă, iernii ei „un praf de stea îi va purta / amintirea...” – sau cu vântul: tăcut, „fără zgomot, / cerul se frânge... / De peste zare, / sărutul vântului / despletește / murmur de Iubire!”.

Finalul cărții se oglindește în *Claritate de lacrimă*: prof. univ. dr. Simona Constantinovici îndeamnă parcurgerea versurilor „la marginea timpului care suflă ușor în pânza nopților cu lună plină”, altfel spus, însoțirea cu „un volum de dăruit celor pentru care *suflet și inimă* devin culoare semantice răvășitoare, înso-

țitoare ale trecerii noastre prin lume, corăbii umile”. În *Harul rescrierii*, prof. univ. dr. Adina Chirilă subliniază crezul Lidiei, desprins din cele 200 de pagini – „o formă de rezistență prin iubire, credință și cuvânt”, într-o viață ce „poate fi... (re)citită, salutar, pe verticala Cer – Pământ”.

Așadar, autoarea ne invită la o stare, cum, de altfel, mărturisea și prof. univ. dr. Simona Constantinovici: o stare a Lidiei, o stare între ea și cititor, o stare a cititorului cu sine. O împreună-stare a noastră, a tuturor părtașilor la o carte-poveste: „În povestea asta / atât de neterminată, / atât de nescrisă, / atât de agățată de suflet, / sunt rânduri / pe care unii nu le vor înțelege niciodată. / Nu ar avea cum!”.

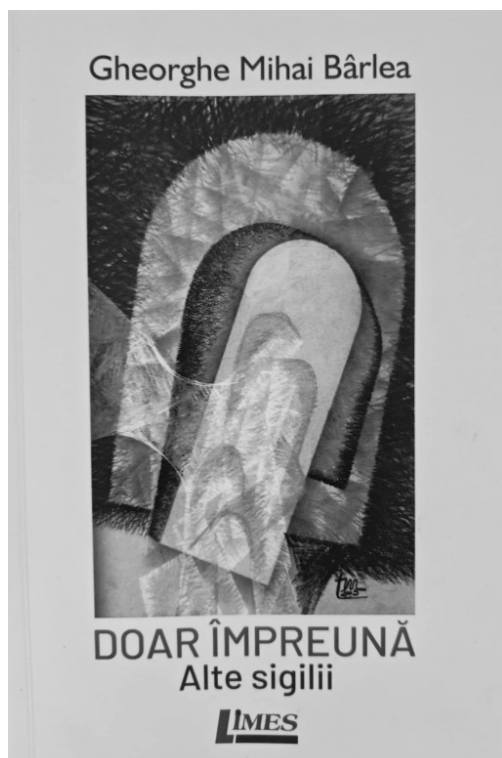
Și-atunci? Câtă poveste e în toate? Câtă lacrimă e în fiecare poveste? Nu e aici sufletul ei întreg, mai sunt multe nespuse, iar „poveștile pe care nu le-ncape / coala de hârtie / sunt scrise pe-un colț de stea”.

„Lacrima adună / un rest de senin / alunecând pe-o petală / toată Lumina!”. „Unde se termină lacrima?...”. Când și cum s-ar putea usca licărirea harfei?! Pesemne, doar apropiindu-ne „de ÎNVIERE”! Căci, „dincolo de orice glăsuire vremelnică, / Tăcerea ne cheamă / în TRIODUL PRIMĂVERII!”.

▀ Daniel LUCA

Blestemul de a căuta fericirea

În volumul de versuri *Doar împreună. Alte sigilii* (Editura Limes, Florești, 2025), Gheorghe Mihai Bârlea reliefează vulnerabilitatea ființei umane, evidențiind faptul că vulnerabilitatea nu dărâmă, ci întărește.

Omul ajunge, încetul cu încetul, să își cunoască defectele și calitățile, încercând să se pună în valoare. Ceea ce nu este deloc ușor, deoarece

ce el nu trăiește singur, izolat într-un clopot de sticlă, ci într-o societate.

Desigur, nici societatea nu îl ajută, întrucât fiecare individ își vede adeseori doar propriul interes, iar cel ajuns la putere uită de unde a plecat și se comportă ca atare.

În viziunea autorului, omul este blestemat, încă de la naștere, dar nu oricum, ci să-și caute fericirea („Nu m-am trezit cu fericirea la sânul mamei, / ci cu blestemul căutării ei, / am început treptat să mă obișnuiesc cu tristețea / că multe dintre cele văzute sunt insensibile / la vederea mea, / dar și că fericirea-i ascunsă în condiția mea / de muritor” – **La umbra măslinului**).

Fărâme de fericire sunt presărate peste tot, chiar și în interiorul fricii („totul părea posibil, / ne simțeam stăpâni până și pe fluturi / în numele inocenței clamate zgomotos / împotriva fricii; / în sine o seducție metafizică greu de învins” – **Remember**).

Fericire găsești chiar și atunci când ești înconjurat de minciună și ipocrizie, căci Dumnezeu e mereu lângă tine („Doamne, câtă răbdare ai cu viețile noastre, / deși plânsul este interzis, / iar ipocrizia este clamată ca virtute ...” – **Nimic întâmplător**) și îți luminează calea de urmat. Nu

îți mai rămâne decât să absorbi lumina și să o împrăștii mai departe („Umblă încet, foarte încet, / să nu te împiedici în propria umbră! // Când contempli linia orizontului, / răstoarnă razele soarelui în tine! // Luna, când răsări-va pe cer, / absoarbei lumina! // Respiră bucuros, că-i genuină / și generoasă viața cu soare nou / și lună plină!” – **Soare nou și lună plină**).

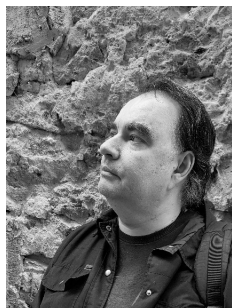
Fericire afli și atunci când orașul te acaparează și ai impresia că te sufocă, deoarece poți oricând să faci un pas alături, spre sat ori în mijlocul naturii („Mă dezmeticesc și constat din nou / că orașul și-a pus carapacea pe mine” – **Carapacea urbană**; „Cuprins de irepresibile nostalgii, / citadinul din mine se refugiază discret / în orizontul unui deal pleșuv urcat în copilărie / cu un entuziasm aproape muzical” – **Nostalgii**).

Timpul, pe de altă parte, e o simplă iluzie, omul putând trece cu ușurință dintr-o vârstă în alta, din maturitate în copilărie și invers („Timpul este doar un câmp de translație / prin care fascicule de lumină / tatonază nevăzutul dintre realitate și

vis” – **Sfera**) iar memoria înregistrează totul și devine, și ea, un izvor de fericire („Nimic întâmplător în viețile noastre / și, de aceea, trăiesc în convingerea / că memoria nu trădează existența, / ci o confirmă, salvând-o, / pentru supraviețuirea tuturor” – **Nimic întâmplător**).

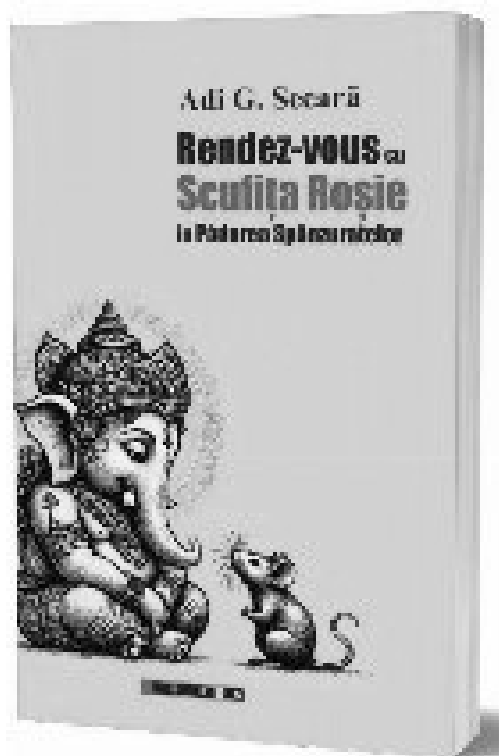
La urma urmei, viața însăși e sinonim cu fericirea, omul trebuind să fie deplin conștient de bucuria de a trăi, cu toate greutatețile inerente. El trebuie să fie capabil să dăruiască iubire, pentru că numai așa va primi, la rândul-i, dragoste („**Dacă ești, răspândește iubirea**, / nu face din ea o plantă secretă! / Deși a purtat îndelungate lupte, / în propria-i risipă iubirea rezistă, / de aceea, fără rușine, spune / că tu ești și pentru că ea există”).

Ne aflăm în prezența unei poezii a existenței, a condiției umane, Gheorghe Mihai Bârlea aducând în prim-plan omul, cu năzuințele, visurile și (ne)împlinirile sale.

▀ Octavian MIHALCEA

Tablouri îndrăgostite de ploi rotunde

Odată cu noua carte de versuri a lui Adi G. Secară, *Rendez - vous cu Scufița Roșie în Pădurea Spânzuratelor* (Eikon, București, 2025), suntem inițiați într-o desfășurare ai cărei acțanți apar, la nivel incipient, Franz Kafka, un șobolan mare, îngerul și o mulțime de păsări interacționând cu lumea cărților. Deși abordarea autorului pare ludică, intervin în discurs

condamnări, ștreanguri și spânzurați, elemente simbolice menite problematizării ce gravitează în proximitatea iubirilor. Poeticitatea acorurilor lui Roo Panes realizează o puțin bănuită sinteză cu suprarealitatea plastică a lui Marcel Duchamp, joc subtil având nuanțe pasionale. Aceste plutiri de vară poartă adevăruri învăluitoare. Deasupra mării coboară sentimente al căror triumf îl presimțim. Printre semne se profilează figurile Șeherezadei și Iuliei Hașdeu, ca într-o poveste strălucind solar.

Să ne imaginăm procesul cuceririi unei inimi imprezvizibile ... Teribilele coroane amplu cromatizate vor inspira multe. Într-o poezie a lui Adi G. Secară chiar și Hamlet spune, înflăcărat, *to shake or not to shake (Fira de iarbă)*, în vreme ce sufletul se înfășoară în variate eternități. Găsim și candori emoționante pe care poetul le împărtășește cu cei aflați la vârsta jocului, copiii. Iată o descindere flexibilă în ceea ce ar putea să urmeze: *omul va fi doar iubire/ așa voi cânta, eu, fără voce/ tam tam tam param/ va fi doar muzică/ îl vor uita toate cuvintele// inexplicabila îndrăgostire/ va fi doar o stea călătoare/ imaginile ei vor fi sufletul acela straniu/ dintr-o vară/*

*care va fi strigată la grădinița/ fete-
lor-castel/ cu numele ei// flow de clipa/
dintre vară și toamnă, strălucire/ hope
sandoval poate va mai cânta/ sunetul
care ai fi putut fi/ șoapta ca dintr-un
vis/ blue bird// pasărea elevă a unui
lumiș/ unde ruginește un harley da-
vidson/ sau o mașină de scris reming-
ton (**Transumanism I**).*

Sensibilitatea lirică apropie adevă-
ruri foarte diverse. Tremurătoarele
cuvinte adresate femeilor par a fi
închinat zborului fluturilor. Poeziile
de dragoste din volum au vibrații
lucitoare, părți ale unei metafizici
rafinat. Tandrețea inspiră fără înce-
tare: *genunchii tăi, câte un ochi, câte
o aripă de-a ta/ apar în cuibul de cu-
vinte/ pe care îl adun/ păsăroi de melc,
de cerc,/ păsăroi de sufletul meu/ unde
stau într-un picior/ pândind cum ființa
este un peștișor de aur (**Like**).*

Poeziile lui Adi G. Secară au valoa-
rea chemărilor la îndrăgostire, re-
laționări întotdeauna imprevizibile,
ochi care mărturisesc adâncimea de-
zirabilului festin. Vântul amintirilor
ivește fulgurații cu valoare formativă
la nivel sentimental. Flăcările iubirii
erau pregătite de mult. Simbolistica
pistruilor ardenti are puțin aștepta-
te implicații existențiale: *ca și când
ai căuta constelații/ urmărind pe pie-
lea ei/ un pistru rebel/ care începe
să aibă probleme cu memoria// nu-și
mai găsește vechiul loc,/ de lângă o
aluniță/ necunoscută poetului// pis-
truiul se dedublează/ se-ncântă, dan-
sează/ cu vârful unui deget/ care nu
mai arată decât/ locul unde se pierde
iubirile (**Freckles**).* Lumina îmbrăți-
șării va garanta o anumită formă de
libertate. Ploi rotunde apar, dispar,
transformând neabătut spectaco-

lul. Un refren hindus provoacă tre-
săriri, poate părți din trecutul vertij.
Teribilul cuplu bărbat-femeie inspiră
unele încleștări de cruciadă amoroa-
să, depășiri ale condiției, act arheti-
pal care așează fantezia pe culmi.

Eclectismul livresc face casă bună
cu poeziile lui Adi G. Secară, unde-
va remarcându-se gânduri despre
Klimt, Rubliov sau Sting, fragmente
eclatante care hrănesc sintagmele
iubirii. Întâlnim și o ipostază situa-
tă sub protecția fluidă a dervişului
Saltuk Baba: *să iubești toată viața/ o
hurie mai mult ca orice/ o hurie fugită
din lumea ei/ prinsă între lumi și nopți
ale cuvântului// să o iubești ca pe toa-
te florile lumii/ mai mult decât o mie
și una de nopți/ hurie-duh din lampa
nimănui// să ai inima frumoasă/ ca un
deșert la care nu ajungi nicicând/ tu,
om caravană/ om al sabiei de lemn, ta-
tuând/ arabescul iubirii/ pe un miraj//
visând că la început/ a fost mirajul
(**Saltuk Baba**).* Planarea din dragoste
este dorită a fi fără sfârșit, înglobare
într-un principiu absolut. Substanța
vitală va avea mereu primordialita-
te. Lumina poeziei urmează mistu-
ririlor adânci, ascensionând pirami-
da libertăților, unde cuvintele ating
anumite registre inițiatice. Rosturile
sunt plasate liric în athanorul stări-
lor intime. Distanța până la antichi-
tatea regatului anatolian Arzawa e
parcursă facil în ambianța onirică a
textelor poetului Adi G. Secară.

Alteori, particularități dantești
alunecă pe lângă tablouri înstelate,
tunel mișcător prin care sunt cău-
tate noi răspunsuri. E vorba despre
multiple situații propice transcende-
rii mundanului ce nivelează, cu inimi
dezvăluite și rugi necruțătoare. Între

Sfântul Francisc și Dalai Lama se profilează silueta îngerului struț, ca într-o pânză surrealistă care invită la decriptări flamboaiente. Această sarabandă pusă în mișcare de talentul poetic al lui Adi G. Secară mai evidențiază figuri ca preraphaelitul William Holman Hunt, nabokovianul Humbert Humbert, Sir Lancelot sau James Cook, toate fraternizând cu zodia lui Don Quijote. Cele ce aparțin vieții familiale a poetului vin să întregească un orizont spectaculos care provoacă atașamente profunde. Așa va răsări o lume cu valoare de trofeu, adecvată unor comandamente verticale, potrivite pentru estomparea îndepărtărilor: *Omule, omule/ nu mai privi cu ochii morții/ nu mai vorbi, nu mai chema cu gura morții,/ nu mai asculta cu mormintele,/ nu mai pipăi cu cenușa morților/ sânii celor vii, nu mai gusta cu limbile moarte/ coapsele zorilor, roua suflete-lor// te înalță asupra acestei păduri,/ deasupra cuiburilor făcute/ în pletele spânzuratelor, ocrotește/ ouăle acelea colorate, pestrițe, prea albe// zboară, păsăroiule-om,/ peste aceste gânduri de iubire/ împrăstiate ca așternuturile dimineața,/ ca jucăriile Rafaelei peste covoarele/ care nu au învățat să zboare, ca poemele acestea/ rătăcite în propriile cuvinte, litere-ciori/ într-o pădure supusă zăpezii de apoi (**Psalm**).*

▀ Serghie BUCUR

Adrian Voica, poetul

ÎNTUNERIC și LUMINĂ este titlul volumului de poeme al scriitorului Adrian Voica, profesor universitar la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, ploieștean la origine, născut la 26 august 1936, doctor în Filologie, literat cu operă remarcată elogios de critica literară contemporană: versuri, proză scurtă, teorie, critică și istorie literară.

Pana poetului originar din Ploieștiul „Aurului Negru” al lui Cezar Petrescu antrenează aripile zborului liric în ritmuri optimist-elegiace, împletite pe canavaua sentimentului religios transfuziat de cadența inexorabilă a vârstei: „Doamne, cu asentimentul Tău / Arunc negația în hău / Și o pornesc pe valea cu statui / Ce duce către lumea nimănui. // În drumul meu, ce oameni diferiți / Am întâlnit, de Tine cuceriți / Și de cuvântul Tău înaripat / Cu povestiri și pilde presărat! // Am stat apoi la mese așezat / Cu peștii tăi de taină ospătat / Și am băut din vinul luminos / Ca veșnicia lui Hristos. //” Citez începutul SCRISORII – p. 29 – 31 – care trimite la finalul poemului UMBRA, p. 39 – 40, într-un allegro ceremonios: „Tu, Umbră, instruită de bunul Dumnezeu / Să treci de tirania Timpului mereu / Te-ai cuibărit

în suflet și printre amintiri / Slăvind prea iertătoare eternele iubiri, / Dar dintre ele toate, Poezia doar ea mi-a fost / Stăpână și iubită, zadarnic adăpost”.

Starea de grație a existenței o regăsim în poema PRINTRE SENTIMENTE . 41 - 42, întrevăzută în mesajul autorului, de încredințare a Atotputernicului: „În lumea sentimentelor pătruns / Până la Tine, Doamne am ajuns / Și am văzut atunci cum se răsfăț / Iubirea în fărâme de viață. // La bunătate am trecut apoi, / Că are multe povești noi / În care inima se regăsește / Cântând din nou copilărește. // Dar drumul nu este mereu / Așa cum ar dori-o Dumnezeu / Fugind spre țara nimănui / Printre schelete de statui // Singurătatea mi-a adus / Apropierea de Iisus / Și lumea Lui se mișcă-n lumea mea / Păzită de aceeași stea. // Apoi trecui la sentimentul urii / Vag luminat de iniștea securii / Dar și de ascuțișul ei / M-am rătăcit printre atei. // Dar cel mai mult am fost marcat / De zâmbetul acela minunat / Pe care în iertare l-am văzut / Prin cerul lui Iisus trecut // Iertarea-i sentimentul omenesc / Ce are-n el ceva dumnezeiesc / Și-o rugăciune tainică de spui / Îi dovedești credință Lui //”

Guvernantă a sensurilor în profunzimea lor pământeană, prozodia poetului Adrian Voica curge pe aliniamentul poeticității deschise de ritmica muzicală a confluenței cuvântului cu substanța lui eliptică, prizând un post-eminescianism robust, rezonând prin simplitatea ecuației metaforice, întorcând cititorii poeziei clasice în epoca strălucirii induse de un Goga, un Macedonski, un Păunescu...

Citite întregi și secvențial, poemetele adrian-voicane emit sclipiri diamantine.

Din prima parte a cărții, **MERGÂND PRIN ÎNTUNERIC**, reținem: „Mă întâlnesc din ce în ce mai rar / Cu umbra ta păstrată în chenar / Și zilele cu aripi frânte / Vor ca pământul să mă înspăimânte” (**ACORDURI ELEGIAE**, p. 60 – 61, dedicată prof. Traian Lazăr). „A mai trecut o zi... Dar câte mai așteaptă / În viitorul gri, bătând din poartă-n poartă / S-ajungă și la mine iluzia de soartă / / Crescută din suspine și preschimbata-n artă”. (**TOT DRAGOSTEA...** p.65 – 66).

Întâlnim una din revelațiile cărții: „Vechiul mobilier ascuns de poezie / Când ochii mei grăbeau iar spre hârtie / A fost dintotdeauna celebrul trandafir / Spre care-mi îndreptam careta de safir // Urmată îndeaproape de-a mea singurătate / Rămasă drag prieten și dincolo de moarte / Și-apoi, desigur, cultul poeziei mele / Cu noaptea ce împarte iubiților inele. // Munți și păduri și râuri la un loc / Se-ntorc în poezia mea de bloc / Poemul cu mobilier verbal neadecvat / Pe unde strict magnetice lucrat // Se bucură pe telefoanele mobile / De căutări aproape inutile. / Căci car-

tea, totdeauna fără prea multe pagini / Nu-i nici aici scăpată de vechile paragini // Mobilier să fie veșnic / Și-a preschimbât imaginea în sfeșnic / Au apărut cuvinte supra-dimensionate / Și-au dispărut, vai, altele, lipsite de carate. // (...)” (**MOBILIER VERBAL**, pp. 17 – 19). O alta: „În primul rând, motiv de încântare: / Să dau muzica versului mai tare, / Să pot să plimb emoțiile pure / Pe o potecă tainică-n pădure, / Acolo unde printre simetrii / Se naște ritmul altor poezii, // Ritmul și rima, soțul și soția - / Cum se-nțeleg, tresare și hârtia.”

O reverie peisagistică, dedicată lui Constantin Cubleşan, emană din îndrăzneța șoaptă a Muzei care poartă cititorul **PE MALUL STÂNG AL SENEI**, pp. 52 – 54, elocventă privire pictorială a Parisului continuu impresionist / impresionant: „Pe malul stâng al Senei, cu lacrimi de copil / Simțind cum fuge timpul din marte spre april / Se hotărî să facă aici un scurt popas / Veghind cu grijă însă la cel încă rămas // Aproape, buchiști cu mâna îi făceau / Neliniștite semne că toți îl așteptau / Să îi arate marile regate / Ascunse între scoarțe minunate. // Într-adevăr, aproape când se duse / O carte îl chema din lumi hinduse / Apoi (a fost o simplă întâmplare?) / Albumul cu Renoir printre fecioare // Literatura odihnea și ea / Sub magica lumină dintr-o stea / Balzac, Zola, chiar un Cioran cârpit / / Vecin cu Bel-Ami în infinit // Și deodată, în miros vag de iarbă, / Un înger și-a sculptat propria barbă, / Dar Pogany în șoaptă dacă spui / Rostești ușor numele lui”.

În **BALADA PRINTESEI**, pp. 55 – 57, dedicată romancierului Ștefan

Dimitriu, lira autorului nostru împrăștează canonul cu alto-uri sidefate: „O fi având și suflet?” / Adesea întrebam / Când stând cu ea în brațe, / Pe geamul nins priveam. // Iar ea, cu ochii negri, / Rotindu-i rugător / Parcă voia să zică: / „Stăpâne, te ador!” // Cu blana-i mătăsoasă / Mă atingea discret / Își ondula codița / Și o plimba încet // Era prietenie / Ce mai, de zile mari, / Dar fără sindrofie / Și fără lăutari. // Și cum în cartea vieții / Sunt scrise fapte noi, / Pisica mea frumoasă / veni cu trei pisoi. // Nu e deloc ușor / Să fii întâi pisică / Și-apoi, în rândul doi, / Prea gingașă mămică. // Mâncară, se jucară - / Spre hazul tuturor - / Pân'au plecat de-acasă / Spre alt frumos decor. // Iar mama lor rămase / Cu gândurile ei, / Tot așteptând de-o vreme / Și câțiva nepoței”.

În a doua parte a cărții, DAI LUMINĂ, poemele rezonază arpeggios, aedul îngenunchind la Altar; „Doamne, mă minunează cuvintele când vin / Și-așteaptă să le rânduiești sub crucea lui amin, / Sunt parcă mai frumoase și mai încrezătoare / Spunând cu bucurie că s-au născut în soare. // Cuvintele, și ele, din absolut coboară / În cântecul de slavă trăind a doua oară / Și oriunde s-ar duce prin cerul dezgolit / Un înger le arată ce e desăvârșit. // Tristețea e prezentă, că Domnul n-a uitat / Că-n lumea fără forme, doar rău-i împărat / Iar sângele se varsă degeaba și străin / Sub steaua răbdătoare a sfântului Amin”. (CÂNTEC NETERMINAT, p.71).

Punctualul Amin amplifică starea de comuniune cu Divinitatea, lăsând până să scrie cu lumina cerească : „Troita, ca un semn de carte / Viața

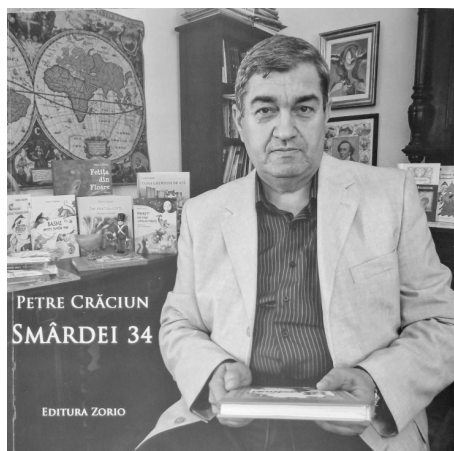
de moarte o desparte. / Câțiva pași doar dacă faci în jos / Te muți în valea lui Hristos; / Câțiva pași de faci în sus / Ai nimerit pe dealul lui Iisus” (TROIȚA, p. 80).

Copilăria rămâne și în viața poetului – mai ales a lui! – reperul arboricol, dacă nu planetar, cu reflexe meridionale. Dacă arborele este un arțar, frunza lui – aidoma palmei adolescentului, cu o față zâmbește soarelui, pentru fotosinteză, cu cealaltă face umbră. Ne-o povestește dl Adrian Voica în FRUNZA DE ARȚAR, p. 90 – 92: „Eram copil. Au fost plantați / La rugămintea-mi vie / În grădiniță, mândri frați, / Pe-o singură fâșie. // Câte-un tei, salcâm, arțar, / Liliacul alb, bățut, / Crengile nălțau a dar / Spre cerul tot necunoscut. // În anotimpul străveziu / Ducând spre înflorire / Se întreceau până târziu / În vorbe de iubire. / Când liliacul începu să cânte / Din albul parfumat și pur / Se deschidea o lume înainte: / Miracolul creației din jur. // Apoi urmă salcâmul cu ciorchini / Suavi, mirositori și dulce hrană / Pentru micuții cărăbuși divini: / Albinele fără prihană. // Un interval de timp...Și printre foi / Bobițele de soare s-au trezit / Veghind tăcerea nouă dintre noi / În drumul scurt spre infinit / La urmă, doar arțarul și-a păstrat / Surpriza înfloririi sale: / În loc de miros viu a preferat / Culoarea cu nuanțe abisale. / Arțarul a făcut schimbarea? Nu! / Și nici natura, ci stăpânul ei / Veni o clipă – apoi dispăru, / Rămase doar surpriza din idei”.

▀ Mihai CĂLUGĂRIȚOIU

Smârdei 34, biobibliografia lui Petre Crăciun

În 12 decembrie 2025, la Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul” Vâlcea, am participat la debutul editorial, cu volumul *Scriitorul de vise*, al tânărului Darius Munteanu, student la Drept, originar din Râmnicu-Vâlcea. Volumul a apărut la Editura „Zorio”, București, 2025, cu o prefată de Petre Crăciun, redactor-șef al editurii.

Cu această ocazie, am avut onoarea să-l cunosc personal pe domnul Petre Crăciun, scriitor de literatură pentru copii, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Președinte al Filialei București Literatură pentru Copii și Tineret, care l-a însoțit și prezentat pe tânărul nostru scriitor vâlcean, Darius Munteanu.

Spre bucuria mea, am primit cartea *Smârdei 34*, volum autobiografic,

al domnului Petre Crăciun, prin care „cheamă la neuitare aproape 200 de personaje” (p. 6).

Este o povestire despre străbunici, bunici și părinți, despre frați, el însuși și despre urmași, despre modul și locul în care și-au dus existența, cu bunele și mai puțin îndestulatele timpuri, despre educare și formare spirituală, despre spiritul ori, mai bine zis, duhul locurilor în care au trăit. Vrând-nevrând, citind *Smârdei 34* (strada pe care a locuit autorul), ne întoarcem la propria copilărie, la vârsta de aur a omenirii, când asigurarea existenței noastre era în sarcina altora, iar nouă ne rămânea importanta sarcină a fericirii.

Zugrăvind-și mama ca „figura cea mai caldă” autorul ne împărtășește că mama sa: „A fost mândră să mă vadă profesor de Istorie la Mârșa, ziarist la ziarul „Argus”, din Ploiești, realizator de emisiuni TV sau mai târziu scriitor de literatură pentru copii și editor” (p. 35). Ce mamă n-ar fi mândră?!

Continuând lectura, Petre Crăciun ne poartă în primii săi ani de viață și năzdrăvăniile copilăriei, prin școlile absolvite și vacanțele de neuitat, poveștile auzite și apoi citite, despre dascălii săi și primele încurajări în ale scrisului, cercurile de elevi de tot felul, despre prietenii ce dăinuie încă, despre căuta-

re de sine și descoperirea pasiunii pentru istorie și scris.

Un loc de neuitat îl ocupă repartizarea sa ca profesor și primii ani de activitate, alături de soție și primul său fiu, zugerând „beneficiile” „epocii de aur”: frigul, foamea și întunericul – compensate, însă, de o ideologie contradictorie.

Cu regret, autorul ne readuce în memorie o seamă de monumente istorice, personalități uitate pe nedrept, făcând distincție între „oameni ajunși în afara istoriei” (p. 134), cei neglijăți de istorie și cei care nu merită să facă parte din istorie.

Cunoscând-o pe pictorița Ecaterina Steurer, scriitorul a surprins: „Profunzimea aceea din ochii unui om superior (pe care) nu o putuse suprima tor regimul comunist” (p. 139), subliniind demnitatea simplității în care a fost obligată să trăiască și conchide: „Dacă este ceva ce nu i se poate lua omului, acesta este talentul” (p. 141).

Continuându-și prezentarea, scriitorul ne amintește de înființarea Editurii „Zorio”, explicând evoluția toponimului, plecând de la *zorio* – loc pustiu, la *San Giorgio*, azi Giurgiu. Apoi, ne vorbește despre prima lansare de carte, volumul de debut, *Cureaua cu ținte* și încercarea editorului de a-l impune pe piață, prezentând volumul unui „distribuitor de carte” (p. 149) în București, care i-a spus: „Tinere, ai TREI mari probleme! Ești tânăr, ești român și ești în viață. Rezolvă măcar una...” (p. 150). Istoria, spre fericirea autorului, a demonstrat însă altceva.

Coincidență sau nu, pe 12 decembrie 2013 Petre Crăciun a prezentat la Giurgiu, „orașul domniei sale”, prima carte pentru copii, *Basme*, lansată anterior la Târgul Gaudeamus. De aici, au urmat colaborări care l-au fă-

cut cunoscut nu numai în România, ci și în Republica Moldova și Bulgaria. Sperăm că prezentarea tânărului vâlcian Darius Munteanu, pe data de 12 decembrie 2025, și a volumului său *Scriitorul de vise*, la Râmnicu-Vâlcea, orașul lui, de această dată, să-i fie la fel de stimulatoare și binevenită în viitoarea carieră scriitoricească.

În sprijinul celor afirmate mai sus, pe lângă volumele prezentate, mai enumerăm și celelalte cărți semnate de scriitorul Petre Crăciun: *Alarmă la Peleş*, *Taina ghemului de ață*, *Fetița din Floare*, *Basme pentru familia mea*, *Cu Andersen în Regatul Poveștilor*, *Cartea basmelor*, *Când cimpanzeul devine om*, *Aripi de rouă*, *100 de basme și povești*, *Roboții*, *Povești moderne* – ediție bilingvă, *Istoria și catalogul stilourilor românești*.

Spre finalul volumului *Smârdei 34*, Petre Crăciun face aprecieri pertinente despre o serie de obiective culturale și istorice cărora autoritățile vremii ar trebuie să le acorde mai multă atenție, astfel încât să nu aibă soarta satului românesc: „Satul românesc începe să trăiască prin poveștile sale” (p. 179), din păcate.

Recomandând cartea prezentată, *Smârdei 34*, ne bucurăm că autorul a rezolvat măcar una dintre cele trei mari probleme, pe care n-am putea-o numi: tinerețea, naționalitatea, existența, și ne bucurăm că din 2014 este Cetățean de Onoare al Municipiului Giurgiu, din 2024 este Cetățean de Onoare al Județului Giurgiu, iar din 2023 Biblioteca din Adunații Copăcenii, locul unde scriitorul și-a construit o casă și a creat aproape întreaga operă, se numește, Biblioteca „Petre Crăciun”.

Oprindu-ne aici, îi dorim Sănătate în longevitate și inspirație în creație!

critice

■ Florian COPCEA

Modelul de existență al lui Eugen Simion în viziunea lui Mihai Cimpoi

Figură canonică, emblematică, a literaturii române, Mihai Cimpoi îl tratează pe Eugen Simion, asemeni cum Umberto Eco pe Baudelaire, ca pe o operă deschisă, proiectată „între coduri de emiterie și coduri de destinație”. În limbajul curent, Mihai Cimpoi pătrunde în labirintul discursului ilocutoriu, respectând, evident, „reguli de interpretare textuală”, nu pentru a recupera elementele reductibile ale unei retorici cu apartenență la noul limbaj metacritic, ci pentru a susține/universaliza „modelul de existență al unui critic autentic, văzând în aceasta un *modus vivendi*, o rațiune de a fi, o modalitate de autoconstruire a personalității” unui spirit estetic de mare forță – Eugen Simion.

Cu lucrarea „*Modelul de existență Eugen Simion*” (Ed. Semne, București, 2014), exegetul ne propune cheia de descifrare a operei „excelentului fenomenolog” situat „mereu într-un proces de disociere, elucidări, ierarhizări” (p. 29). La drept vorbind, cuvântul descifrare nu este cel mai inspirat pentru a demonstra mecanismul de pătrundere în substanța textelor simionene, dar l-am utilizat pentru a motiva demersul arhetipal al unui autentic demistificator de forme estetice și culturale clasice, și nu

numai, care și-au păstrat semnificațiile, transferându-le în postmodernitate.

Criticul este convins că întreaga operă literară a lui Eugen Simion este un produs „materializat în limbaj” (Adrian Marino), sugerându-ne astfel că „în cazul lui Eugen Simion, personalitatea intelectuală este inseparabilă de conștiința intelectuală” și că aceasta „urmează neabătut modelul Lovinescu, care-i place pentru voința lui de a moderniza literatură română și pentru voința lui de a face din critica românească o instituție intelectuală și morală, bazată pe idea autonomiei esteticului” (p. 41). Inserțiile textuale ale enciclopedistului Mihai Cimpoi, operate în interiorul intenționalității operei autorului *Fragmentelor critice*, nu reprezintă punctele de fugă ale lecturii, desigur sistematică și, în termeni barthesieni vorbind, pozitivistă, devenind „obiect de dorință a lectorului, o fantasmă în care acesta se proiectează” (p. 475), ci amplifică transgresiunea „intenției estetice a autorului” către filosofia marelui „spirit al totalității”.

Mihai Cimpoi construiește în jurul cercurilor ce ni le oferă Eugen Simion în interpretarea comprehensivă a textelor sale, în întregime capabile să dialectizeze o literatură de identificare, un cerc hermeneutic de reflecție. Urmare a acestui construct, Mihai Cimpoi, ne

introduce în universul esențialmente cosmogonic al autorului Sfidării retoricii. Jurnal german, (București, 1985, p. 151), interesat „în cel mai înalt grad orice metodă care duce mai departe interpretarea și mă ajută să văd ceea ce impresionismul mă împiedică să văd: pivnițele textului, nu numai suprafețele lui”. Demonul teoriei care, indubitabil, îi domină atât pe emitent, cât și pe destinatar, asigură o de necontestată solidaritate, duală, între aceștia, ambii asumându-și rolul de „dedoxificare” a producțiilor scriitorilor asupra cărora își direcționează tirul critic pentru a „salubriza” câmpul literar de non-valori culturale. Conceptul ca atare, admitem, negreșit poate avea sensul unei axiome, aceasta derulându-se în structura unui meta-limbaj paradigmatic, excelent implicitat de Autor și Emitent.

Încercarea noastră de interpretare a volumului „Model de existență Eugen Simion”, intenționează să postuleze „semiotica explicită a textului” (Lector în fabula, Ed. Univers, București, 1991, p. 78). Mihai Cimpoi nu destructurează textul lui Eugen Simion, din contră, îl valorizează sub o altă grilă, îl integrează într-o pluralitate de perspective nodale, în măsură să obiectiveze „transcodajul” (Jean Starobinski, Textul și interpretul, Ed. Univers, București, 1985, p. 59) realității „mereu reînnoită prin revizuirea ierarhiei axiologice pe care o dictează fiecare operă nouă importantă”.

Observăm că logოსul eruditului exeget, ipostaziat în spectralitatea operei deschisă a lui Eugen Simion, conferă o dublă existență multi-textelor supuse analizei. Cum spuneam, ceva mai înainte, autorul Eugen Simion, nu este abandonat de „judecătorul” Mihai Cimpoi, chiar dacă aserțiunile celui din

urmă, ne determină să acceptăm/me-dităm ideile propuse de marii gânditori ai lumii, bine portretizați de aceștia. Efectul inculcă paradigme, acestea la rândul-le definind subiectul axiologic al actului de reprezentare a condiției duble a sinelui, în temeiul formulărilor lui Roland Barthes. Nimic deci mai firesc ca să nu ne asumăm polisemia scriiturii lui Mihai Cimpoi: „criticul își modelează, în acest sens, și un anume fel de comportament moral și psihic mulându-se pe modelul scriitorului modern care, sfidând retorica, devine un destructeur, vorba lui Sartre, și gândind literatura în termenii unei rupturi fundamentale: El nu face decât ceva constituit, acceptat, sacralizat. Antonin Artaud spune lucrurilor pe nume: orice scriere este (...) limită unei revolte pe care artistul modern (poetul, cu precădere) o simte și-o afirmă sub diverse forme”.

Noțiunea de retorică indică unitatea circulară a unei analize ontologice prin care criticul – spune George Călinescu – încearcă să construiască personalitatea autorului, figura sa morală. Din aceste considerente, Mihai Cimpoi „își propune un demers intersubiectiv, hermeneutic prin excelență, o re-simțire, o re-gândire, o re-imaginare a interiorului operei (lui Eugen Simion – n.n.), o substituie a autorului prin asumarea rolului de subiect” (p. 6). Pentru a argumenta necesitatea absolutizării valorii estetice a operei lui Eugen Simion, exegetul își conduce excursul investigând organicist intertextele noii critici, mânat, nu de ambiția de a-i dubla vocea, ci de convingerea că numai așa poate cunoaște „secretul templului” (A. Gilde, Pretextes), operațiune justificabilă pentru a identifica „soluții pentru a elucida relația creator-operă”.

Întoarcerea autorului ne dă posibilitatea de a-i aduce în central discuțiilor, glosează Mihai Cimpoi, printre alții pe Roland Barthes, Jean-Pierre Richard, Jean Rousset, George Poulet, Sartre, I.A.Richards, P.Valery, Proust, Sainte-Beuve, T.S. Eliot, fiecare dintre aceștia fiind studiat sub aspectul în care a influențat, epistemologic și pragmatic, modelul interpretării propus/utilizat/contextualizat de Eugen Simion. Trebuie evidențiată strategia lectorului care, spre a fascina și susține demonstrația, apelează la elementele intertextualității. Dintr-un început am fost de părere că „divagațiile/deviațiile” criticului Mihai Cimpoi au darul de a decipta convențiile semiotice, de a ne familiariza cu realitățile-limită a înțelegerii noastre: opera de artă, despre care ne vorbește în Pagini de critică literară, I, (Ed. Academiei Române, București, 2006, p.322).

Mihai Cimpoi, hermeneut cu o largă respirație umanistă și filozofică, își raportează continuu funcțiile logicii la reperele blagiene – extatice, născătoare de stări „în afară de sine” și generând „evadarea centrului în afară de cerc”, adică în afara „templului”. Sensul ecstaziei lui Mihai Cimpoi este acela de a reține că, din orice unghi ar fi studiat „declicul hermeneutic” al lui Eugen Simion, constructivismul și eclectismul său spiritual, sincronizează potențialul său critic la „modul de Ființă existențial”, obligatoriu în literatură. Tocmai de aceea, Mihai Cimpoi constată: „*Homo universalis*, Eugen Simion tratează cu severitate articularele precare, impreciziile în definire și formulare, dibuirile și orbecăirile pe căile cunoașterii” (p. 122).

Asemeni lui Mihai Cimpoi, și Eugen Simion este un „filozof al ființei” (p. 123), drept pentru care trece fiecare din lucrările realizate prin filtrul unei gândiri ermeneutice, dominată de idee și de ceea ce numim – Ființă. Astfel textul, ca să-l urmărim pe R.Barthes, devine rezultatul unui fapt de conștiință, capabil să demonstreze atât existența autorului, cât și a universului unde, esențialmente, s-a format.Ce este, pentru Mihai Cimpoi, criticul decât un „om de cultură care crede cultura ca șansă de supraviețuire a omului și spațiu al libertății” (p. 76), sincronizat la valorile umanității: „Ceea ce putem remarca mai puțin la alți critici, este la Simion o simbioză a variantelor și invariantelor personalității sale.El este un meditativ în mișcarea și în schimbarea dialectic, fără a-și schimba marca (de)ontologică, datele structural fundamentale. Figură dinamică, agitată, dar respingând agitația conjuncturală, de moment, nu accept clasificarea definitivă a scării valorilor, considerând relectura ca fiind ceva logic și în firea lucrurilor.Își schimbă, prin urmare, instrumentarul, se remodelează după starea de spirit a zărilor și etapelor ce instituie paradigmă socio-culturale, se repliază asupra lui însuși, se confruntă cu cele ce se întâmplă în epocă și în societate.Spiritul polemic se exercită împreună cu spiritul remodelator permanent, care-i propune, în afară de fidelitatea față de sine și față de propriile fantasme, reconsiderările valorice ale timpului, ale noilor optici, stiluri, paradigme.Este încercat de întrebările de sine, eminescian vorbind, de moment de (auto)revoltă și libertate, oscilează între pragmatosferă și logosferă (termenii îi aparțin lui Michel Tournier), prima fiind

individual, confidențială, taciturnă, iar cea de-a doua colectivă, public, vorbăreată, bazată pe tinerețea spiritului (care presupune blugi și geacă tinerească)" (p. 58). Și în continuare: „Roland Barthes, mult citat în eseuri, în *Timpul trăirii, timpul mărturisirii și în Convorbirile cu Andrei Grigor, stabilește că pentru a putea studia ceea ce deosebește structuralismul de alte moduri de gândire trebuie să ne întoarcem la la cupluri precum semnificant – semnificat, care reprezintă modelul lingvistic de origine saussuriană, și la acela de sincron-diacronic, care presupune o revizire a noțiunii de istorie*" (p. 112) și: „Eugen Simion surprinde funcționarea unui mecanism, iarăși diabolic, al inversiunii: negațiunile admirabile devin frumoase, estetizând prin excesiva lor acumulare pesimismul său radical" (p. 120).

Nu vom încheia această exegeză fără să nu invocăm poziția manieristă, cu care deja suntem obișnuiți, față de modernitate și postmodernitate, în ansamblul lor. Plecând de la joctiunea comentariilor sale cu cele ale lui Eugen Simion, criticul face un excelent excurs despre modul în care este perceput modernismul în special în literatura contemporană, supusă controlului prin prisma teoriilor sincronice ale artizanilor curentului în discuție. De aici, susține el, decizia, cu recurs la metodă, a lui Eugen Simion de a redefine conceptual de „orientare a spiritului" către un fenomen bine instrumentat de Mihai Cimpoi:

„Modernitatea din epoca modernității ca atare este cea care interesează ca orientare a spiritului, ca fel de a fi esențialmente opozitiv și ca doctrină estetică, esența acesteia fi-

ind greu de surprins, căci este vorba de un amestec babelic de categorii, criteria, planuri și de un mod de a gândi lumea într-un chip excesiv de maniheist. În toată această avalanșă în care se insinuează incertul, atât de nefamiliar lui Simion, sunt căutate contururile raționaliste ale unor tabele care sunt și nu sunt elocvente. Sunt panaromate, mai întâi, precizările teoretice general acceptate – de la Barth și Habermas la Ihab Hassan:

1.Modernismul are tendința de a cultiva limbajul și tehnica în defavoarea conținutului (John Barth);

2.Modernitatea înseamnă prevalența unei filozofii a subiectivității (Jürgen Habermas);

3.Modernitatea se caracterizează prin:

a) proiectul universalist al civilizației;

b) încrederea totală în progresul tehnico-științific;

c) stăpânirea rațională a existentului;

d) sensul constuctiv al istoriei (Christine Buci-Gluksmann);

4.Modernitatea are istoria, filozofia ei de existență, fantasmele, bolile, miturile, tehnicile, nihilismele, viziionarismul și căderile (decepțiile), are avangarde și contra-avangarde care se manifestă diferit în fiecare cultură națională. Este drept că spiritul modern presupune (mai mult: impune) un spirit sincron, o internaționalizare a temelor, o viziune comună, care este ceva mai mult decât o acțiune comună (cum îi scrie Rimbaud, în 15 mai 1871, lui Paul Demeny: „poezia nu va mai mima acțiunea, ea va merge înainte") cum vom vedea de îndată – procesul sincronizării întâmpină în

cultură ceea ce E. Lovinescu numește *filtrul diferențierii*. Din distingerile lui Ihab Hassan sunt menționate: greșeala de a confunda modernitatea cu avangarda, care reprezintă doar o vârstă a modernității, crezută de Simion, rebelă, eretică, negatoare. Modernitatea este caracterizată de unii *rece* și *hieratică*, *hipotactică* și formalizantă, în timp ce postmodernitatea ar fi *ludică*, *paratactică* și *deconstrucționistă*.

Tabelul dihotomic al lui Ihab Hassan se prezintă astfel:

- *modernismul presupune finalitate, ierarhie, stăpânire/logos, creație/totalizare, sinteză, gen literar, semantică, metaforă, paranoia, metafizică, transcendență;*

- *postmodernismul are drept categorii definitorii: jocul, anarhia, epuizarea/tăcerea, declarația/deconstruirea, anti-teza, textul/intertextul, retorica, metonimia, schizofrenia, ironia, imanența.*

Printr-o deschidere stăruitoare de paranteze, tabelul fenomenologic se amplifică considerabil, axiale fiind considerate, în sens heideggerian, concepțiile de regândire și regăsire a omului „în uitarea ființei” (p. 79-80). Eugen Simion, ne avertizează Mihai Cimpoi, stipulează că modernitatea românească este, totuși, sincronizată la cea europeană, fapt care probează valențele literaturii române contemporane, racordată ireversibil la arhetipurile universale:

„...1.Modernitatea românească începe prin a recupera tradiția culturală, prin ceea ce am putea denumi azi *canonicitatea* (în sensul lui Harold Bloom). Preromanticii apar odată cu

clasicistii întârziați și *romanticii pozitivi* (Călinescu), scriind în același timp cu autorii de satire și epistole; primii moderni pun arta în slujba politicii naționale, pornind de la gramatică.

2. Constituirea modernității românești s-a făcut sub presiunea Europei și cu teama de a nu o deziluziona.

3. Momentul Eminescu este precizat ca tinând nu doar de romantismul întârziat; este un ultim mare romantic european și un mare liric care dă *prin infuzia de spiritualitate răsăriteană și nordică (germanică) o altă dimensiune a romantismului european: Un poet care deschide enorm poezia spre metafizică și introduce în poem miturile fundamentale ale existenței, dintr-o perspectivă și cu o conotație pe care, până la el, poezia românească nu o cunoscuse. Descoperim în poezia lui ecouri baudelairene și nervaliene, dar, în esență, Eminescu consideră modernitatea (în sfera socială și în artă) o vorbă goală* (Eugen Simion, *Fragmente critice*, V, București, 2007, p. 160).

Introducerea tuturor formelor nouă de cultură s-a făcut, după Eminescu, fără controlul, fără elementul moderator al tradițiilor trecutului. Bineînțeles că, în poezie, Eminescu este mai deschis filosofiei și poeziei moderne.

4. Saltul spre modernitate se face prin Macedonski, care realizează o sinteză de romantism întârziat, de parnasianism și simbolism incipient, mișcarea poetică din care vor ieși, ceva mai târziu, doi poeți: Bacovia, produs al simbolismului, și Arghezi, cel mai mare poet al secolului al XX-lea.

5. Modernitatea românească îl are drept moment principal pe Arghezi,

pornit din simbolismul de specie baudelairiană, dar care își construiește un univers propriu prin fuziunea de universuri – cel religios, lumea boabelor și a fărâmelor, cele degradate, cel al copilăriei.

6. Prin modernism E. Lovinescu înțelege autonomia esteticului, intelectualizarea (poeziei), evoluția (prozei), de la sat la oraș, și de la liric la obiectiv, sincronizarea literaturii cu mișcarea de idei a timpului.

7. Blaga și Ion Barbu sunt alte două puncte de reper: unul reprezintă expresionismul, cel de-al doilea hermetismul mallarméan și balcanismul. Barbu îl respinge pe Arghezi pentru poezia intelectuală și prea epică.

8. Momentul avangardei este bogat, fecund și de lungă durată: Brâncuși, Tzara, Ilarie Voronca, Victor Brauner, Gherasim Luca, suprarealiști și chiar oniriști (Dimov, Țepeneag).

9. Modernismului lovinescian i se opune clasicismul călinescian. Modernismul a pătruns mai greu în epică, deși modelele în vogă au fost îmbrățișate fără ocolișuri, reticențe deosebite – modelul Gide, modelul Proust, modelul Joyce (Mircea Eliade) și fără a părăsi realismul în favoarea prozei de analiză (Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Anton Holban).

10. Modernitatea românească pare a fi încheiată în 1941, odată cu înregistrarea ei în *Istoria...* lui Călinescu și impunerea ideologică a realismului socialist.

11. *Momentul* ,60 (Stănescu, Sorescu, Dimov, Blandiana, Păunescu, Ioan Alexandru), *momentul onoric* (Dimov, Țepeneag,

Mazilescu, Tănase), *noul roman*, *textualismul*, care preia procedee ale suprarealismului, sfidează canoanele ideologice ale timpului.

12. A primit modernitatea românească de la modernitatea europeană și ce i-a putut da?, se întrebă criticul; și răspunde: a primit, după cum s-a văzut, un număr de modele pe care le-a adaptat spiritului românesc. Marea poezie se datorează acestei influențe modelatoare: Bacovia, Arghezi, Blaga, Barbu, Stănescu. Ceea ce a dat este și mai impunător: de la Brâncuși la Tzara, Eugen Ionescu și Cioran (un nihilist în interiorul modernității). Am putea spune, conchide Eugen Simion, că modernitatea românească a trimis în Europa, (îndeosebi în Franța), un contingent important de detonatori” (p. 82-84).

Am extras acest lung pasaj din *Modelul de existență Eugen Simion, din dorința expresă de a evidenția arhitectura unei construcții ale cărei elemente validează/conferă, inevitabil, sens și existență operelor evaluate și de interpret și de autor, ca să urmărim „calea nobilă” pe care ne-o sugerează Jean Starobinski în tentativa de integrare a obiectului ce-și revendică dreptul de a-l întoarce pe creator la Idee. În consecință, cartea lui Mihai Cimpoi este poarta prin care un mare cărturar pătrunde în lume și a cărui operă deschisă este receptată necondiționat.*

Calendar Oltart

Februarie

1 februarie 1902 – s-a născut, la Slatina, compozitorul **THEODOR GEORGESCU** (m. 20. 08. 1985)

1 februarie 1928 – s-a născut, la Balș, publicistul și epigramistul **VALENTIN SMARAND POPESCU** (m. 2011)

2 februarie 1955 – s-a născut, la Berzovia (Caraș-Severin), prozatorul și actorul **VISI (ZEFIR BERZOVIS) GHENCEA** (m. – 23. 12. 2009, București)

5 februarie 1948 – s-a născut, la Slatina, poetul și publicistul **NICOLAE DOROBANȚU**

5 februarie 1953 – s-a născut, la Sâmburești, poetul și publicistul **GEORGE VAIMAN** (m. 18. 12. 2015, Slatina)

7 februarie 1891 – s-a născut, la Caracal, pictorul **GHEORGHE TEODORESCU-ROMANAȚI** (m. 20. 04. 1980, București)

7 februarie 1984 – a murit, la București, compozitorul **RADU ȘERBAN** (n. 1. 12. 1927, Caracal)

9 februarie 1949 – s-a născut, la Dobrețu, pictorul, sculptorul și desenatorul **NICOLAE TRUȚĂ** (m. 16. 08. 2010, Slatina)

13 februarie 1967 – s-a născut, la Sprâncenata, poeta **LIUȚA SCARLAT**

14 februarie 1954 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, prozatorul și eseistul **MARIAN-VICTOR BUCIU**

14 februarie 1981 – a murit, la București, istoricul **VASILE MACIU** (n. 30. 12. 1904, Caracal)

15 februarie 1948 – s-a născut, la Potcoava, criticul, istoricul literar și omul de radio **CONSTANTIN DUMITRACHE** (m. 21. 11. 2001, Craiova)

15 februarie 1956 – s-a născut, la Caracal, poetul, eseistul și gazetarul **AURELIAN TITU DUMITRESCU**

18 februarie 1975 – a murit, la Caracal, publicistul și editorul **REMUS FLORICEL SCARLAT** (n. 16. 08. 1913)

20 februarie 1873 – s-a născut, la Caracal, poetul și dramaturgul **HARALAMB LECCA** (m. 09.03.1920, București)

20 februarie 1889 – s-a născut, la Slătioara, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (m. 14. 06. 1970, București)

22 februarie 1973 - s-a născut la Slatina poetul și prozatorul **CRISTIAN GHICA**.

25 februarie 1889 – s-a născut, la Slatina, sculptorul **THEODOR BURCĂ** (m. 1950, București)

25 februarie 1943 – s-a născut, la Ponoarele, Mehedinți, scriitorul **DAN EUGEN DUMITRESCU**

25 februarie 1953 – s-a născut, la Osica de Sus, poetul, publicistul și editorul **MARIAN DRĂGHICI**

27 februarie 1852 – s-a născut, la Slatina, **MARIN ANDREIAN**, fondatorul primei biblioteci publice din oraș (m. - ?)

27 februarie 1967 – s-a născut, la Cârlogani, poetul **SILVIU VIOREL PĂCALĂ**

etnografica

■ Claudia BALAȘ

Dragobetele – o contrapondere la sărbătoarea Sfântului Valentin

În urmă cu două milenii și jumătate, Democrit afirma: „*O viață fără sărbătoare este ca un drum lung fără hanuri*”. Este de netăgăduit faptul că oamenii, indiferent de cultura din care proveneau au sărbătorit întotdeauna, la venirea primăverii și începerea noului an agrar, reînvierea naturii. Interesant este de urmărit de unde s-a pornit și cum s-a ajuns, că unde s-a ajuns știm cu toții...

În luna februarie, pe întreaga planetă se fac urări, se oferă cadouri, se scriu cuvinte alese de dragoste, toate în numele iubirii, în cinstea zilei dragostei, în numele Sfântului Valentin. Dar cine este acest sfânt pe care îl celebrăm în această zi?

Originea sărbătorii de Sf. Valentin și identitatea Sfântului Valentin sunt încă învăluite în mister. Ceea ce știm cu certitudine este că din vechime luna februarie a fost luna dragostei. Sunt cel puțin trei mari legende care se intersectează, se suprapun, se completează, rezultând marea și complicata sărbătoare a dragostei din luna februarie. O primă legendă se leagă de ziua Sfântului Valentin.

Sărbătorirea acestei zile își are originea în Roma Antică, mai exact se leagă de sărbătorile Lupercalia, oficiate la 15 februarie. Acestea erau

sărbători în cinstea lui Lupercus, protectorul câmpurilor și turmelor, fiind consacrate dragostei și fertilității. Erau sărbători păgâne, în timpul cărora se cânta și se dansa, pentru a atrage mulțumirea zeului Lupercus. Ceremonia se desfășura în jurul peșterii unde lupoica îi alăptase pe Romulus și Remus, fondatorii poporului roman. Preoții care oficiau sărbătoarea sacrificau țapi, se dezbrăcau, se înfășurau în pieile de animale și, urmași de tineretul orașului, loveau cu curele confecționate din pieile animalelor jertfite toate femeile întâlnite, ritual vizând sporirea natalității. Tot despre sărbătorile Lupercalii se spune că și-ar avea originile în alt festival numit *Faunus*, Faunus fiind, aidoma lui Pan, zeul recoltelor și al pășărilor.

Cine a fost însă Valentin? Despre acest sfânt circulă de asemenea mai multe legende. Se spune că ar fi fost un preot care a trăit în secolul al III-lea, fiind contemporan cu regele Claudius Gothicus al II-lea, cunoscut mai ales sub numele de Claudius cel Crud. Acest rege roman a decretat ca tinerii bărbați să nu se mai căsătorească ci să se înroleze pentru a spori astfel efectivele armatei. Interzicerea oficierii căsătoriilor la

Roma nu a fost respectată însă și de Valentin, care a continuat să-i căsătorească în secret pe tineri. Când regele aflat despre aceasta a ordonat întemnițarea preotului. Pe perioada detenției se pare că Valentin ar fi vindecat pe fiica temnicherului Asterius, care era oarbă, și cei doi chiar s-au îndrăgostit. La aflarea veștii despre mir acolul vindecător al lui Valentin, regele Claudius a ordonat decapitarea acestuia. A fost executat la 14 februarie 270 d.Hr. Prietenii devotați ai lui Valentin l-au înmormântat în biserica Sfântului Praxedes. Acest loc există și azi în Roma. Abia în anul 489 d.Hr. Papa Gelasius l-a ridicat la rang de sfânt pe Valentin, făcând aceasta pentru a transforma sărbătoarea păgână a Lupercaliilor într-o sărbătoare creștină.

Conform legendei, toate fetele din oraș obișnuiau să își scrie numele pe un petic de hârtie pe care îl introduceau într-o urnă de unde apoi extrăgeau bilețele cu burlacii orașului. Se formau astfel cupluri pentru un an de zile, uneori aceste perechi se și căsătoreau. Creștinismul a scos în afara legii această „loterie”.

O altă legendă a dragostei se leagă de Dragobete. Dragobetele nostru nu este blând ca Sfântul Valentin, ci este impetuos și năvalnic. În fantastica lume a Panteonului românesc, Dragobetele are o importantă reprezentare mitică. Considerat zeul dragostei la români, el este identificat cu Eros, zeul grec al dragostei, și Cupidon, zeul roman al iubirii. Este numit și Cap de Primăvară, fiind cunoscut ca fiul Babei Dochia și cumnat cu eroul vegetațional Lăzărică (ce moare și renaște în Sâmbăta

Floriilor). Sărbătoarea datează dinaintea apariției creștinismului, având la origine credințe și ritualuri păgâne, atât traco-getice cât și orientale.

Din punct de vedere etimologic, Dragobete derivă din cuvintele de origine slavă *dragu* și *biti* sau din fondul lexical dacic, din cuvintele *trago* – țap și *pede* – picioare, cele două cuvinte transformându-se de-a lungul timpului în „drago”, respectiv „bete”. Țapul simbolizează puterea de procreare, forța vitală, libidoul.

Dragobetele are dată fixă de celebrare la 24 februarie. Această dată nu este aleasă întâmplător, ea marchează, în tradiția populară, începutul anului agricol. Ziua de 24 februarie este și prima zi dintr-o scurtă perioadă, cuprinsă între Dragobete și 9 martie, de dominație a femeii, reminiscență din cultura arhaică a matriarhatului, restul anului, până la Dragobetele următor stând sub semnul patriarhatului. La această dată se presupunea că se logodesc păsările cerului și cele domestice. Logodna simbolică a păsărilor s-a extins, tot simbolic și la oameni, devenind astfel o sărbătoare a erotismului, a însurătoriei fetelor și înfrățirii băieților, a logodnelor. Transgredirea obiceiului de la păsări la oameni are o motivație profundă, dacă luăm în considerare faptul că păsările erau considerate mesagere ale zeilor, cuvântul grecesc *pasare* însemnând chiar *mesager al cerului*.

Făptura mitică ce personifică logodna păsărilor și, prin extensie, a fetelor și băieților este „zânul” Dragobete. Chiar numele – *Dragobete* – semnifică întruchiparea

unei făpturi dragi, mitico-erotice. Conform unei legende, Dragobetele (Iova) era fiul Babei Dochia, ceea ce înseamnă o presupusă filiațiune mitică anterioară denumirii lui ca atare. Înfățișat adesea ca tânăr, voinic, frumos și bun, inspira fetelor și femeilor încredere și dragoste curată. El patrona sărbătoarea petrecerilor.

La 24 februarie, ziua de Dragobete, gospodinele dădeau o hrană erotogenică păsărilor domestice, iar pentru păsările cerului aruncau pe acoperișurile caselor boabe de mei, grâu, orz, secară. De Dragobete nu se sacrificau păsările domestice și nici nu se vânau sau se blestemau cele sălbatice. Aceste restricții urmăreau să nu tulbure rostul împerecherilor, pentru că în această zi păsările nemigratoare se împerechează și încep să-și construiască cuiburile în care își vor crește puii.

Asemănător păsărilor, fetele și băieții trebuiau să se întâlnească, să facă Dragobetele, pentru a fi îndrăgostiți pe parcursul întregului an. În satele județului Olt, dacă timpul era favorabil, fetele și flăcăii organizau hora satului în pădure unde dansau, chiuiau, se veseleau, culegeau primele flori ale primăverii și glumeau între ei. Glumele se refereau mai ales la simpatiile sau antipatiile dintre băieți și fete. Fetele culegeau florile de primăvară pe care le păstrau la icoană, fiind folosite în diverse farmece și descântece de dragoste. În această zi fetele purtau la ureche muguri ai arborilor de pădure pe care chiar ele îi culegeau și îi numeau *Dragobeți* (simboluri ala dragostei juvenile).

Considerând că sărutul în ziua de Dragobete este de bun augur, fetele se lăsau și chiar doreau să fie sărutate de băieți. La sate se poate auzi și astăzi zicala „Dragobetele sărută fetele!”. Fiecare băiat căuta să-și sărute partenera preferată în văzul tuturor. Când doi tineri doreau să sărute aceeași fată, ea se lăsa sărutată de cel pe care-l prefera. Fata care era sărutată în văzul tuturor se considera logodită cu partenerul ei de sărut, pe un an, pentru a putea urmări cât de constante erau sentimentele lor reciproce. Părinții erau satisfăcuți sau nu, în funcție de pretențiile pe care le aveau pentru copiii lor.

Ziua de Dragobete era așteptată cu nerăbdare nu numai de fete și flăcăi, ci și de femeile tinere, în special de femeile văduve, care credeau că dacă atingeau cu mâna un bărbat străin, deveneau drăgăstoase și doreau peste an.

Tot de Dragobete se făceau însurăturile între fete și înfrățirile între băieți, mai rar între băieți și fete. Aceste fraternizări se realizau prin îndeplinirea unor rituri vechi, cu substrat magic. Înfrățirile și însurăturile erau în trecut destul de riguroase. Ritul se desfășura în cete de vârstă și de sex, pe afinități selective. În fața cetei, partenerii își incizau brațul stâng cu semnul crucii (semnul crucii solare, nu creștine), până la sângerare, se amesteca sângele suprapunându-se zgârieturile sângerânde una peste alta și cei înfrățiți își sugeau reciproc sângele. Așa se declarau băieții frați și fetele surate. Urmau îmbrățișarea și juruința reciprocă de sinceritate și înțajutorare până la moarte. Când unul dintre cei înfrățiți murea, celă-

lalt trebuia dezlegat, adică desfrățit sau desînsurățit la mormântul fratelui decedat și înfrățit cu un alt partener, în alt loc, cât mai departe de mormânt. Cei ce se înfrăteau sau se însurăteau dădeau un ospăț pentru prietenii lor, care se legau între ei să se înfrățească și ei la rândul lor cât mai curând posibil. Fraternitatea rituală de tipul înfrățirii și însurățirii a fost un rit străvechi la tracii nord – dunăreni (daci), la cei sud – dunăreni (moesi și odrisi), dar și la iliri.

Dragobetele este identificat și cu o altă reprezentare mitică a Panteonului românesc, *Năvalnicul*, un fecior frumos și iubăreț, care lua mințile fetelor și nevestelor tinere, motiv pentru care Maica Domnului l-a metamorfozat în planta dragostei care îi poartă numele, *Năvalnic* (*Limba vacii*), specie de ferigă cu frunze mari, lanceolate, dispuse în rozetă, care crește prin păduri și pe terenuri stâncoase și împădurite. Personificarea acestei plante, *Năvalnicul* este invocat de vrăjitoare în farmecele de dragoste. Recoltarea *Năvalnicului* în scopuri malefice se făcea la miezul nopții de vrăjitoarea dezbrăcată și despletită, care se strâmba și se schimonosea în fața plantei. Când era invocată în scopuri benefice, planta se recolta dimineața, înainte de a cădea roua, era adusă în sat și aruncată pe sub streșina casei sau purtată în sân de fete și neveste, pentru dragoste. Când cineva merge la pădure să culeagă *Năvalnic* trebuie să nu fie supărat, pentru că el cere veselie și voie bună: „Cum năvălește lumea la zahăr, așa să năvălească și dragostea la mine în casă”.

Scenariul ritual al culegerii *Năvalnicului* de dragoste cuprinde mai multe secvențe: descoperirea locului unde crește; prosternarea și efectuarea semnelor crucii; depunerea ofrandelor (sare, zahăr, pâine) la rădăcina lui; pronunțarea unei rugi, în șoaptă sau în gând; scoaterea plantei din pământ și păstrarea ei la loc de cinste; scaldă rituală în care se pune *Năvalnicul*.

În ziua de Dragobete (24 februarie) se făceau cele mai multe vrăji de dragoste.

Se pot observa similitudinile între aceste sărbători. Care ar fi acestea? Pedepsa Dragobetelui pentru femeile care lucrau în ziua lui și Lupercalii. Corespondența Eros – Cupidon – Dragobete sau varianta etimologică pentru Dragobete, referitoare la picioarele de țap, zeul Pan și din nou Lupercaliile. Formarea de cupluri la Roma prin extragerea de bilete din urne și logodna ludică a tinerilor români în ziua de Dragobete. Acestea sunt doar câteva similitudini. În concluzie, putem spune că nu greșim deloc atunci când asemuim arhaicul nostru Dragobete cu zeii greci și romani, reprezentați cu picioare și coarne de țap. Datorită Sfântului Valentin și efortului de marketing concentrat ce-l presupune această sărbătoare, românii au redescoperit și ei, abia pe la anul 2000, Dragobetele care, după creștinarea dacilor, și-a pierdut atributele primitive, devenind zeul dragostei curate.

muzica zilelor noastre

■ Adrian SIMEANU

**Una dintre plăcerile mele:
„Violoncellissimo”**

De niște ani buni încoa', când am dat cu ochii și urechile, fascinat de alcătuirea menționată-n titlu, a profului' Cazacu. De la UNMB. Deopotrivă director la Filarmonica „Enescu”, din Capitală. Pasionat peste poate de instrumentu' ce dă, inspirat, numele trupei. Repertoriul vast al acesteia întinzându-se, fără probleme, de la clasic la modern. Mai precis, de la baroc la jazz-rock. Fiind realmente o uriașă plăcere a o asculta în super-concerte...

Ei bine, recent, îi reauzii, revăzui pe maestru și emulii săi pe scena filarmonicii de pe mal de Argeș într-o cântare de zile mari. Ce m-a, ne-a umplut de vibrații pozitive, menținând indiscutabil dorința unei noi întâlniri cu ei cât mai iute. Sunt aleși pe sprânceană și îndrumați vrednic de mentoru' neobosit. Uniți perfect „în cuget și-n simțiri” muzicale, pro-

dușu' sonor le e, firesc, unu' demn pretutindeni de toată lauda. Spun asta nu doar pentru că sunt iubiți unanim în România noastră, ci și pentru succesele clar obținute-n afară, prin țări străine. Pe unde umblară pân-acuma benefic deplin. Motiv temeinic să vie-n Pitești măcar o dată pe sezon ca să ne salte pe toți de pe scaune cu ritmu', melodicitatea și energia de care sunt capabili vădit. Sub conducerea adecvată, perfectă, echilibrată, stimulatorie Cazacă...

Trebuie să adaug, finalmente, că în echipă fuse și Ștefan, fiul talentat cel puțin la fel ca tătânele Marin. Având o certă contribuție la spectacol. Dumnezeu să-i țină, pe ei și pe colegi, sănătoși, viguroși, productivi și-n viitor. Realmente meritat. Iar pe noi, apți să-i reascultăm live și să tot gustăm din arta lor interpretativă excelentă nespus...

▀ Adrian SIMEANU

Maestrul Mandeal a venit și la Pitești

Dup-atâția ani de așteptări. Și insistențe din partea-mi la conducerea filarmonicii loco spre a-l invita. Îndreptățite. Căci domnia sa este-n fruntea branșei dirijorale carpa-to-danubiano-pontice. A dovedit-o și de astă dată arătându-se nouă la fel de viguros și energic. Atent permanent la evoluția celor de dânsu' conduși. Pe mulți dintre ei cunoscându-i de când erau studenți. Și i-a școlit cu folos în arta sunetelor pline de noblețe... Am constatat asta bucuros după concert. Ei venind la cabină spre a-i mulțumi pentru întâlnire și prestația profesională remarcabilă. De fapt, una comună. Fincă-mpreună reușit-au simfonia a noua de Șostakovici. Interesantă foarte. Și perenă neîndoios. Dacă încape pe mâini potrivite. Precum în cazu' de față. Cristian Mandeal vădindu-se o veritabilă mașinărie în munca sa pe scenă. Precum am mai scris după ce l-am urmărit atent la pupitrul Orchestrei Române de Tineret. Iar acum întărindu-mi convingerea-n acest sens...

N-ai cum să nu-l apreciezi astfel pe invitatul tuttiștilor piteșteni. Din reacția lor accentuată la final de concert am dedus asta. La rându-ne, și noi, cei din sală, l-am urmărit cu maxim interes. Și enormă plăcere, pătrunși adânc de vivacitatea-i neștirbită încă. De cunoașterea clară a partiturii și gestică sugestivă cu care-a tălmăcit-o. De forța de transmitere a fiorului muzical și a siguranței induse benefic orchestranților. Nerămânând altceva de mărturisit decât dorința apăsăsat justificată de a ne afla iarăși în apropierea maestrului, pe viu. Și orchestra, și publicul având numai de câștigat. În scopul aista rugându-l ferm pe manager să vă reinvite p-aci cât de curând. M-a asigurat c-o va face. Mă concentrez pe problemă...

Activități și inițiative ale Bibliotecii Județene Olt „Ion Minulescu” Slatina

La final de an 2025 și început de an 2026, Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a fost un spațiu viu al culturii, educației și implicării comunitare, găzduind și organizând o serie de activități diverse, dedicate tuturor categoriilor de public. De la expoziții documentare și artistice, la proiecte educaționale pentru copii, activități din cadrul programului „Școala altfel” și dezbateri pe teme de actualitate socială, evenimentele desfășurate au evidențiat rolul bibliotecii ca important centru cultural și educațional al județului. Prin parteneriate valoroase și inițiative menite să promoveze cultura, istoria, creativitatea și responsabilitatea civică, instituția a contribuit activ la dezvoltarea comunității locale.

(Rubrică realizată de **Corina DOBRIȚOIU** – bibliotecar în cadrul Serviciului Relații cu publicul și Evenimente culturale)

17 octombrie – *Farmacia din natură* – Proiect organizat de Asociația „Educație pentru viitor sănătos” în parteneriat cu Kaufland România și Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, ediția a IV-a.

20 octombrie – „Săptămâna Verde” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii claselor I A și I B de la Școala Gimnazială „Ștefan Protopopescu” din Slatina.

20 octombrie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, desfășurată împreună cu elevii claselor gimnaziale de la Școala Gimnazială „Ion Popescu Negreni”.

21 octombrie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii claselor primare de la Școala Gimnazială „Ion Popescu Negreni”.

22 octombrie – Vernisaj de expoziție de pictură, semnată de artistul plastic Mihail Tecuceanu, sub genericul „Slatina de ieri și de azi”.

23 octombrie – „Săptămâna Verde” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii claselor pregătitoare A și C de la Școala Gimnazială „Ștefan Protopopescu” din Slatina.

27 octombrie – Petrecere de... Halloween, organizată de coordona-

toarele și voluntarii ONG-ului „Grow Wise”.

29 octombrie – Ziua Internațională a Internetului, sărbătorită împreună cu elevii clasei a VIII-a A de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina.

Noiembrie

3 noiembrie – „Săptămâna Verde” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii claselor a III-a B și a VII-a B de la Școala Gimnazială Nr. 1 din Slatina.

4 noiembrie – „Săptămâna Verde” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii clasei I A, de la Școala Gimnazială Nr. 1 din Slatina.

5 noiembrie – „Săptămâna Verde” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii claselor a V-a A și a VI-a A, de la Școala Gimnazială Nr. 1 din Slatina.

5 noiembrie – Elevi ai Cercului de Desen „Culorile Copilăriei”, coordonat de artistul plastic Narcisa Barbu, și-au expus pe simezele Bibliotecii Județene Olt „Ion Minulescu” zecile de tablouri, în cadrul unei expoziții anuale organizată sub genericul „Neliniștea culorilor”.

6 noiembrie – „Săptămâna Altfel” desfășurată la Grădinița cu Program Prelungit nr. 5 din Slatina împreună cu copiii de la Grupa Mare C.

7 noiembrie – Proiectul *Farmacia din natură*, la final! Proiectul a fost

organizat de Asociația „Educație pentru viitor sănătos” în parteneriat cu Kaufland România și Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”.

11 noiembrie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a primit vizita unei delegații de profesori și elevi francezi de la Liceul Leopold Sedar Senghor din Evreux – Franta, împreună cu reprezentanții Colegiului Național „Radu Greceanu”.

19 noiembrie – *Maria Tănase, pasărea măiastră a cântecului românesc*, într-o expoziție-document la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, semnată de Mihai Dascălu.

20 noiembrie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit o frumoasă și inedită expoziție de obiecte decorative cu temă de sărbătoare, realizate de mână.

22 noiembrie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” susține proiectul „Fii TU” derulat de ONG-ul Grow Wise, o inițiativă dedicată dezvoltării copiilor din comunitățile rurale. Proiectul s-a desfășurat la Școala Gimnazială „Ion Popescu” Negreni – Scornicești, în perioada 22, 23 și 29 noiembrie, și era adresat copiilor cu vârste între 7 și 12 ani.

24 noiembrie – „Unirea din 1918”. Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a organizat o activitate dedicată zilei de 1 Decembrie, Ziua Națională a României în parteneriat cu Liceul Economic „P.S. Aurelian” și elevii clasei a IX-a E, coordonați de doamna profesoară Mihaela Stanciu.

24 noiembrie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu zeci de copii de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina.

25 noiembrie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii clasei a III-a A și a III-a B Step de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina.

25 noiembrie – Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței împotriva Femeilor, Clubul Soroptimist Internațional Slatina, în colaborare cu Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, a organizat o dezbatere publică, centrată pe violența cibernetică, adesea denumită o nouă formă emergentă de violență.

26 noiembrie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii claselor pregătitoare A și B, de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina.

27 noiembrie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii claselor I-a A, a II-a A, a V-a C și a VII-a C de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina.

27 noiembrie – Eveniment editorial de excepție la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”! Cunoscutul profesor Carol-Emil Kovacs, nume cu rezonanță în spațiul public din Slatina

și din județul Olt, și-a lansat volumul cu titlul „Undeva, un loc....o poveste”.

28 noiembrie – Ultima zi de Școală Altfel din această săptămână la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii claselor a V-a A și a VI-a B de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu”.

29 noiembrie – Proiectul „FII TU! Ești destul. Ești Puternic. Ești TU!”, la final! A fost ultima întâlnire a voluntarilor ONG-ului Grow Wise cu copiii de la Școala Gimnazială „Ion Popescu Negreni” din localitatea Negreni.

4 decembrie – Cei mai buni și talentați copii ai județului Olt în domeniul artei, mai precis teatru, au fost premiați, astăzi, în cadrul Galei Excelenței în Artă, eveniment organizat de Consiliul Județean Olt, cu sprijinul financiar al Companiei ALRO Slatina și sub auspiciile ASCAR (Asociația pentru Sprijinirea Copiilor Artiști din România), patronată de Nicolas Duiliu Zamfirescu de Aritonovici, inițiatorul acestui eveniment. Printre cei mai buni viitori actori ai Oltului a fost și echipa Bibliotecii Județene Olt „Ion Minulescu”, formată din voluntara Ștefania Lîlă și eleva Mihaela Giulia Bîscoveanu.

5 decembrie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a primit vizita copiilor de la Centrul de zi din cadrul DGASPC Olt pentru a petrece timp împreună, în așteptarea lui Moș Nicolae.

8 decembrie – Proiectul educațional de promovare a lecturii „Copilul

și cartea” a ajuns, recent, la final, atingându-și obiectivul. Grupul țintă, format din copii și elevi, împreună cu familiile lor, cadre didactice, precum și comunitatea locală, din cele 50 de localități unde au ajuns cărțile special achiziționate se bucură de beneficiile conferite de accesul la cultură, la lectură și la informație.

10 decembrie – Elevii cu cele mai bune lucrări împotriva violenței au fost premiați chiar de Ziua Mondială a Drepturilor Omului, în cadrul unei festivități, organizate de Clubul Soroptimist Internațional Slatina, în colaborare cu Biblioteca Județeană „Ion Minulescu”, în cadrul manifestării Zilele Portocalii.

12 decembrie – „Fulgi de Artă” – expoziție de grup a artiștilor plastici Iulian Silviu Bănuț, Adriana Pavel și Alexandru Hary Bungiu.

15 – 18 decembrie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu zeci de elevi de la unitățile de învățământ din Slatina și din județul Olt.

18 decembrie – Scutul invizibil, imunitatea, în dezbatere, la bibliotecă! Asociația Educație pentru Viitor Sănătos Slatina a inițiat Proiectul „Scutul invizibil”, care pune pe tapet o parte importantă a sănătății noastre, și anume imunitatea, și l-a deschis publicului larg într-o dezbatere, la bibliotecă.

19 decembrie – Spectacol de Crăciun – Povestea Binelui! Atelierul de Teatru, susținut de voluntara

Ștefania Lîlă, la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” trage cortina peste perioada de activitate încununată de succes, printr-o frumoasă și bine-meritată serbare de Crăciun.

2026

15 ianuarie – Ziua Culturii Naționale/176 de ani de la nașterea poetului național Mihai Eminescu. Cu acest prilej, Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, în parteneriat cu alte instituții și uniuni, a organizat, în acorduri muzicale eminesciene, o pleiadă de acțiuni, prin care s-a evocat opera și personalitatea complexă a Luceafărului literaturii române.

16 ianuarie – Lansarea volumului „Pagini din istoria muzicală a orașului Caracal” semnat de cunoscutul dirijor și muzicolog Alexandru-Chirilă Stanciu și de soția sa, Emilia Stanciu.

Calendar Oltart

Martie

- 1 martie 1955 – s-a născut, la Icoana, Olt, poeta și publicista **ELENA CRUCERU**
- 4 martie 1919 – s-a născut, la Slatina, poetul și gazetarul **MIHAI STĂNESCU** (m. 2005)
- 6 martie 1944 – s-a născut, la Timișoara, prozatorul și publicistul **C. VOINESCU** (m. Slatina, 2 noiembrie 2024)
- 7 martie 1940 – s-a născut, la Brâncoveni, Olt, compozitorul și dirijorul **JEAN LUPU**
- 10 martie 1879 – s-a născut, la Slatina, criticul, istoricul literar și folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (m. 2. 06. 1964, București)
- 10 martie 1975 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul **GABRIEL TĂNĂSESCU**
- 11 martie 1997 – a murit, la Slatina, poeta **ILEANA BIJU-CORILĂ** (n. 18. 10. 1922)
- 14 martie 1899 – s-a născut, la Izvoru, Olt, prozatorul și gazetarul **MIRCEA DAMIAN**, pe numele adevărat Constantin Mătușa (m. 6. 06. 1948, București)
- 15 martie 1971 – s-a născut, la Slatina, poeta și pictorița **LUMINIȚA POPESCU**
- 16 martie 1945 – s-a născut, la Slatina, muzicologul și dirijorul **ALEXANDRU-CHIRILĂ STANCIU**
- 18 martie 1952 – s-a născut, la Balș, pictorul **PAUL TUDOR-BALȘ**
- 20 martie 1941 – s-a născut, la Vișina Nouă, Olt, istoricul literar **SONIA CUCIUREANU**
- 20 martie 1959 – s-a născut, la Slatina, soprana **FELICIA FILIP**
- 20 martie 1920 – a murit, la București poetul și dramaturgul HARALAMB LECCA (n. 20 februarie 1873, Caracal).**
- 21 martie 1957 – s-a născut, la Izvoru, Argeș, poetul și eseistul **CORNEL NICULAE**
- 22 martie 1960 – s-a născut, la Albești-Poboru, Olt, poeta **MARIA CALCIU**
- 24 martie 1821 – s-a născut, la Leu, Dolj, intelectualul și luptătorul pașoptist **NICOLAE BARBU LOCUSTEANU** (m. – 1900)
- 25 martie 1986 – a murit, la București, istoricul **MARIN FLORESCU** (n. 6. 07. 1939, Strejștii de Sus, Olt)
- 26 martie 1961 – a murit, la Madrid, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (n. 10. 10. 1896, la Slatina)
- 26 martie 2009 – a murit, la Slatina, gazetarul și eseistul **FLORIN (FLOREA) NICULESCU** (n. 17. 11. 1954, Spineni, Olt)
- 28 martie, 2008 – a murit, la București, istoricul și arheologul **CONSTANTIN PREDA** (n. 1. 11. 1925, Morunești-Morunglav, Olt)
- 28 martie 1994 – a murit, la Paris, dramaturgul, eseistul, poetul și publicistul **EUGEN IONESCU** (n. 13/26. 11. 1909, Slatina)
- 29 martie 1908 – s-a născut, la Caracal, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (m. 06. 04. 1984, București)
- 31 martie 1971 – a murit, la București, pictorul **MARIUS BUNESCU** (n. 15. 05. 1881, Caracal)

eveniment cultural

▀ Adrian SIMEANU

Cei doi M

Adică Marius și Mihai. Sau, potrivit numelor de familie, Manole și Ritivoiu. Primul, actor cunoscut. Apreciat în unanimitate de românii de pretutindeni. Al doilea, tânăr pianist. Câștigător de concursuri. Stabilizat în Londra și tot umblând cu folos prin sălile de concert... Recent au fost într-un turneu inedit prin țara valahă. Reamintindu-ne, drept omagiu, „trei exiluri ale pianului”. Mai exact, ale lui Dinu Lipatti, Mîndru Katz și Radu Lupu. Instrumentiști pe care istoria interpretării naționale și internaționale îi va menține de-a pururi în atenția publică. Pentru potențialul lor muzical și aport real la cultura de top...

Proiectul a prins viață după descoperirea în arhivele CNSAS a unor scrisori trimise de cei trei în țară, către părinți. Demonstrând și ele nenorocirea întreținută ani la rând de Securitatea odioasă. Care nu cruța nimic și pe nimeni. Chinuind sau luând vieți fără pic de scrupul. Așa că

descoperirea acelor epistole triste, elocvente asupra motivelor expatrierii valoroșilor muzicieni, constituie și ele un ajutor pentru cercetătorul anticomunist de azi asupra jumătății bolșevice de veac trecut. Incontestabile dovezi ale stării de lucru în acel timp neferice...

Marius a citit din acele scrisori, iar Mihai a cântat. Într-un scenariu binevenit ce m-a ținut atent la maximum. Sporindu-mi util informațiile-n domeniu. Un îndemn la reflecție și neuitare. Întru evitarea unor asemenea tragedii ce par a ne amenința iară din Răsărit...

▀ Adrian SIMEANU

De la Roșiorii de Vede...

...venit-a la Pitești domnul Iulian Chivu. Cărturar de anvergură. Publicist cu activitate neobosită. Critic literar. Romancier interesant. Care, la propunerea directorului „Cafenelei literare”, Virgil Diaconu, a dialogat pentru televiziunea locală despre literatura universală și cea autohtonă de azi. A expus traiectorii, curente, concepte, exemplificând la nevoie convingător evoluția lor din vechime și până azi. Omu’ știe multe și ai atâtea de-nvățat de la el. Așa că l-am ascultat cu interes. Expunerea sa fiindu-mi utilă în completarea bagajului meu de cunoștințe-n domeniul...

Păcat însă că n-a vorbit și despre „Indezirabil”. Romanul său (pe care mi l-a dăruit cu autograf). Citit de mine de îndată. Cu interes real. Fincă

acțiunea se situează clar în actualitate: o voită eroare judiciară ce aduce un intelectual autentic în închisoare. Schimbându-i viața cum nu s-ar fi așteptat. Chiar dacă, în final, a fost exonerat de răspunderea penală decisă inițial. Cu totul aiurea... Cartea e scrisă bine și vădește nu doar fantezie (neîndoios izvorâtă din realitate). Ci dă la iveală fapte ce nu onorează justiția noastră. Și scad, categoric, încrederea poporului în activitatea ei. Domnule Chivu, pot spune că volumu-n cauză dă la iveală adevăruri negre și dureroase. Despre lumea-n care trăim și unele specimene-ale sale ce nu-și mai încap în piele odată ajunse pe niscaiva funcții. Deși nu de mari dimensiuni, el îmbogățește vădit literatura română și nu-i puțin lucru. Cuvenite felicitări...